

4/0383

Kl. sz.: 4/083

MN ZMKA
KUTATÓ KÖNYVTÁRA (archív)
L. sz.: 310/0666

~~LITKOSI~~

Nyt. sz.: 118

SZOLGÁLATI HASZNÁLATRA

ls

HADTÁP

Biztosítás

TARTALOMBÓL:

- A személyi állomány körében folyó pártpolitikai munka néhány tapasztalata és feladatai a hadtáp szervek háborúra történő felkészítése során
- Szemponatok a hadtáp egységek „M” tevékenységének ellenőrzésére
- Fegyverzettechnikai biztosítás az ezred támadó-harcában
- Az MNHF-ség elektronikus számítástechnikai eszközei; jelenlegi és távlati felhasználásuk

3

Zrínyi Il. Nemzeti Akadémia
T. KÖNYVTÁR
3210452/78

1977

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT

TITKOS!

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

[MN HARCÁSZATI SZABÁLYZATA

(ho.-e.) 47. pont]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1977

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban
Egy példány: 85 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály ezredes
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MNHF-ség törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A személyi állomány körében folyó pártpolitikai munka néhány tapasztalata és feladatai a hadtápszervek háborúra történő felkészítése során

Sándor György ezredes

Néphadseregünk hadtápbiztosításának fontos, mondhatnánk meghatározó részét képezi a hadtápcsapatok, szervezetek és intézetek, valamint törzsek harckészültségének, háborúra történő felkészítésének állapota. Az élet természetes rendje, hogy miután a hadtápszolgalat az állandó harckészültség időszakában is gondoskodik a hadsereg ellátásáról a fegyelem és a közvélemény előtt a mindennapi szolgáltatások ügye szerepel és csak ritkán, elsősorban a gyakorlatok során kerülnek a hadtáp háborúra történő felkészítésének kérdései jobban előtérbe. Pedig valójában e szervek harckészültségével és felkészítésével összefüggő feladatok az elmúlt évek során csakúgy, mint napjainkban a hadtápnál dolgozók munkájának meghatározó, kulcskérdését képezik.

Az e téren meglevő feladatok éppen attól is az általánosnál bonyolultabbak, mert hiszen úgy kell a hadtápot felkészíteni a háborúra, hogy funkciójának teljesítése nem a háborúval kezdődik. A háborúra történő átmenet e funkciók gyakorlásának folytatását jelentik lényegesen megváltozott körülmények, nehezebb feltételek közepette, amelyet természetesen a hirtelen megsokszorozódó méretek és más egyéb körülmények lényegesen befolyásolnak.

Jelen tanulmányunkban a hadtáp háborúra történő felkészítésének gazdag tapasztalatából kívánunk feldolgozni néhány olyan kérdést, amelyek megítélésünk szerint lényeges összetevői e folyamatnak, az elmúlt évek során tartalmi vagy módszertani megoldásukat illetően fejlődtek és segítségül szolgálhat az előtünk álló időszak tennivalóinak megoldásához.

A tanulmány – terjedelménél fogva – két részletben kerül közzétételre. A II. rész a folyóirat ez évi 4. számában jelenik meg.

I. Rész

A) Abhoz, hogy a fejlődés, a változás összefüggéseit is feltárjuk bevezetőben néhány olyan kérdésről kell szólnunk, amelyek lényegesen befolyásolták az e téren kifejtett erőfeszítéseket.

Elsőként pártunk honvédelmi politikájáról e politika megvalósításában elért eredményekről kell említést tennünk, mint a háborúra történő, az ország fegyveres védelmét biztosító rendszabályok komplex együtteséről. Pártunk a szocialista haza fegyveres védelméről szóló marxista-leninista útmutatásokat alkotó módon alkalmazta napjaink valóságára. Több mint tízéves fejlődés eredményét áttekintve a Központi Bizottság 1988 február 8-ától 10-éig megtartott ülésén foglalta össze azokat a honvédelmi célkitűzéseket, amelyek az elmúlt évek során megvalósulva lényeges változást eredményeztek.

Így mindenekelőtt olyan korszerű haderő létrehozása, amely megfelelő katonai erővel támasztja alá államunk politikáját és hatékonyan szembe tud szállni az ellenséggel. Másodsorban a honvédelem, a fegyveres erők minőségi fejlesztéséhez szükséges anyagi feltételek biztosítása a népgazdaság fejlődésével és az életszínvonalal összhangban. Egyidejűleg az egész társadalom aktív, tevőleges részvételének biztosítása a haza védelmének érdekében. Összességében megte-remteni azokat a feltételeket, amelyek birtokában hazánk nagyságának és erejének mértékében közös ügyünk védelmében képes legyen helytállni a szocialista országok szövetségében.

A felsoroltak bármelyik elemét ragadjuk meg és vizsgáljuk akárcsak a legutóbbi tíz év függvényében, olyan minőségi változás mutatható ki – és mindjárt tegyük hozzá a védelmi színvonal erőteljes fejlődésében – amelyek a hadtáp háborús felkészítését közvetlenül és közvetve is nagy mértékben befolyásolták. Napjainkban amikor is alig másfél éve kezdtük el új középtávú tervünket és egyre nagyobb ütemben folyik a távlati tervek elkészítése, igen fontos annak ismételt hangsúlyozása:

1. Nem változott és előreláthatóan nem is változik pártunk honvédelmi politikája, amelyet természetesen a nemzetközi helyzet lényegesen befolyásolhat. Az enyhülés folyamatában időnként és napjainkban is jelentkező ellentétes törekvések bár igen sok veszélyt rejtenek magukban és időlegesen a honvédelemre vonatkozó konkrét következményekkel is járhatnak, de mert nem a fő folyamatokat meghatározó alapvető erőviszonyokból következnek hatásukkal csak átmenetileg kell számolnunk.¹

2. A honvédelem részesedése a nemzeti jövedelemből most már hosszú évek óta változatlanul a 4⁰/₀ felett van. Ez, a nemzeti jövedelem fejlődésével állandóan növekvő nagyságrendet, lehetőséget biztosít. A most folyó 5 éves tervünk meglevő gazdasági nehézségei bár fejlesztési célkitűzéseink egynemelyikét későbbi időpontra halasztotta, sőt minden bizonnyal egyik-másik át is húzódhat a következő tervidőszakra, összességében nem okoz előreláthatóan

¹ Ezt az átmeneti időt történelmileg értjük, amely akár egy évtizedet is magába foglalhat, és ezalatt a fegyverkezési verseny egy újabb szakasza is kibontakozhat. (A tudományos tanács ülésén elhangzott észrevétel).

olyan gondot, amelyek fejlesztési célkitűzéseinknek, azok fő tendenciáinknak átértékelését kíváná. Sokkal inkább számottevő és a hadtápszervek fejlesztését lényegesen befolyásoló az a körülmény, amely a népgazdaságon belüli szűk keresztmetszetet illeti, mint például a munkaerő-helyzet, hogy csak a legfontosabbat említsük.

3. Különösen kézzelfogható eredmények születtek a társadalom egészének felkészítése tekintetében, a lakosság, a népgazdaság, a vezető szervek területén. Ez a változás a jövőben is számottevő tényezőként fontos eleme harcászultságunk alakulásának, ami a tömegek tudati viszonyainak kétségtelen további előrehaladását jelzi és ami a nagylétszámú tartalékos állományból alakuló szervezetünk vonatkozásában vitathatatlanul nagy szerepet játszik.

4. Ezekben az években tovább erősödött szövetségi rendszerünk, amelynek egyik kiemelkedő állomása a VSZ főparancsnokának az anyagi és technikai biztosítás általános követelmény-rendszerének meghatározása volt a hadtáp továbbfejlesztése céljából. Ezzel egyidejűleg két- és többoldalú találkozók, konzultációk és különösen a közös gyakorlatokon tovább gazdagodtak az együttműködés formái, sokat tanultak egymástól az e területen dolgozók.

Másik, a hadtápszervezetek fejlesztését, háborúra történő felkészítését alapvetően meghatározó tényező a korszerű harceljárások továbbfejlődésével, valamint az ezzel összefüggő változásokkal kapcsolatos. Ezekben az években fejlődtek, változtak a harc megvívására vonatkozó elképzelések és ennek megfelelően változtatták a harc megvívására szolgáló szervezeteket és eszközöket. Mindez lényegesen befolyásolta a hadtápszervezeteket, hiszen közvetlen és közvetett hatással voltak a hadtápra háruló feladatok ellátására.

Rákövetkező lényeges hatás a hadügy forradalmának, még közelebről a tudományos és technikai forradalom, a fegyverzet és technika rohamos fejlődésének eredményeként figyelhető meg. Az ennek alapján végbement változások növelték és bővítették a hadtápbiztosítás körét, egyben változtatták az anyagi ellátás eszköztrendszerét, gépesítésének fokát és felhasználásukat egyre inkább kiszélesítik.

Végül szólni kell arról a változásról is, amelyik egyre nagyobb szerepet tölt be a hadtápbiztosítás alakulásában. Ez az emberekről történő fokozottabb gondoskodás, az élet-, szolgálat- és munkakörülmények javítását előirányzó program, amely már elsősorban a hadtápon belüli fejlesztés és változás számtalan részét váltotta ki.

Látható e vázlatos felsorolásból is, hogy több tényező együttes hatása alatt formálódott és fejlődött a néphadsereg hadtápbiztosításának tartalma és formája, amelyen belül – nem győzzük eléggé hangsúlyozni – a hadtáp háborús felkészítésének rendje, céljait és a megoldás módszereit illetően lényegesen változott. E változások egyaránt érintették a csapathadtápot, annak valamennyi tagozatát és természetesen a központhadtáp szervezeteit is.

A hadtáp háborúra történő felkészítésében az előbbieken felsorolt körülmények által meghatározva számtalan kérdést vetett fel az élet, amelyet azonban csak a gyakorlati tapasztalatokra támaszkodva már megoldani nem lehetett. Ezért is nagy érdem illeti azokat a hadtáptiszteket, akik mindennapi munkájuk mellett elméletileg kidolgozták és tudományosan megalapozták a felkészítés

alapvető kérdéseit. E kutató-tudományos munka eredményeként ma egyre jobb összhang jön létre a harc megvívásával szemben támasztott követelmények és azok anyagi feltételei között. A harc hadtápbiztosításának kérdései közül elméletileg és gyakorlatilag is kiemelkedők:

- az anyagi eszközök tulajdonságainak közelítése a harc során történő felhasználás követelményeihez. Ez a meglévő anyagfélések célszerű kiválasztása, bizonyos anyagfajták speciális módon történő előállítás, a helyettesíthetőség, a meglévő tulajdonságok erősítése vagy csökkentése útján valósul meg,

- az anyagi eszközök felhalmozásának, tárolásának, állaguk megvédésének, hozzáférhetőségüknek kérdései. Ezek ellentmondásosan oldódnak meg, mert még egyfelől az anyagi eszközöket a közvetlen felhasználóknál lenne célszerű tárolni ez másfelől azonban azok mozgékonyágát, a harcban aktíván résztvevők számának csökkenését eredményezné,

- a fenti probléma váltja ki a hadtápbiztosítás általános – és mindenki által elvégezhető – feladatai és a szakfeladatok megkülönböztetésének kérdését. Igazából ezen a ponton formálódik a hadtápegységek, -egységek és -csapatok funkcionális feladatköre, amelynek számtalan következménye azok konkrét felkészítési programjában ölt testet,

- különösen nagy jelentőségű kérdése a hadtápbiztosításnak az anyagok szállítása. A csapatok mozgékonyága, anyagfelhasználásuk üteme és a harc dinamikája mindig is, de napjainkban különösen egyre nagyobb próbára teszi a szállítás lehetőségeit. Itt kapcsolódik a szállítást biztosító eszközök célszerű kiválasztásának problémája, valamint a közlekedési utak előkészítése, karbantartása, helyreállítása stb.,

- egyre növekvőbb jelentőségű a csapatok egészségügyi feladatainak, mindenekelőtt a várható nagy veszteségek, a sebesültek ellátása, gyógyítása és hátraszállítása. Ezen belül is annak megítélése hol, mikor, milyen betegállomány ellátására kerülhet sor, amely meghatározhatja az egészségügyi szervezet felépítését és feladatkörének kialakítását.

Közel sem vázoltuk fel azoknak a kérdéseknek a teljes körét, amelyek megoldását számba kell venni a hadtáp felkészítésében, de talán így is érzékelhető milyen nagy körülményt, hányféle érdek számbavételét kívánja ez a tevékenység. Ennek során bontakoztak ki azok a követelmények és fogalmazódtak meg egzakt mutatókban, amelyek azután hadművelleti, ezen belül is szervezeti, diszlokációs és egyéb formákban öltött és ölt testet. Ebből következnek a hadtápszervek kiképzési, mozgósítási programjaik és nem utolsósorban azok a követelmények, amelyek az itt szolgálókkal szemben a politika, az erkölcs és fegyelem tekintetében nélkülözhetetlenek a feladatok végrehajtásához.

A követelmények számbavétele során a feladatok speciális és ugyanakkor komplex jellege miatt is e megoldás összhadtáp és szakági törekvések összefogott együttes munkáját követeli meg.

A hadtápszervek háborús felkészítése tekintetében – mint a harcoló csapatoknál is – több tényező miatt az idő vált egyre meghatározóbbá. Még korábban az időnyeréssel komoly előnyre lehetett szert tenni a fegyveres harc megvívása során, napjainkban az idővel való versenyfutás hovatovább a fegyveres harc végső kimenetelét is érdemben meghatározhatja. Így a szervezetek felkészítése során a fejlődés egyik iránya az időnormák csökkentése volt és maradt.

Ez azt jelenti, hogy a hadtápbiztosítás valamennyi kérdését állandóan tanulmányoznunk kell az idő függvényében. Itt is a követelmény és a lehetőség közelítése a cél. A megoldásnak számtalan formája és módszere alakult ki ezekben az esztendőkből. Ezek a tervező, szervező, előkészítő, kiképző tevékenységben éppúgy, mint a mozgósítás végrehajtásának az eszközök és anyagok tárolásának rendjében a célszerűség, a legkevesebb időráfordítás elveit követelik és biztosítják.

Az időnyerés másik ilyen fontos tényezője a hadtápbiztosítás feladatainak gépesítése. A gépesítés azonban csak akkor hozhat eredményt, ha megteremtjük a gépek felhasználásának lehetőségét az anyagok készletezése, raktározása, szállíthatósága tekintetében is. A gépesítés, amely legtöbbször korszerűsítés is, a hadtápbiztosítás területén nem fogható fel analóg módon, mint például a technikai haladás és a hadsereg technikájának fejlődése. Ennek több oka is van, a legfontosabb egyrészt az, hogy a hadtápbiztosítás eszközeinek igen nagy hányadát a népgazdaságból a veszélyeztetettségi időpontban vagy azt követően vesszük át, másrészt a hadtáp alkalmazta technika erkölcsi elavulása éppen a mindennapi használat miatt lassúbb, mint a fegyverzet vagy egyéb harci technika területén. Ezt is figyelembe véve igen értékesnek kell megítélnünk azokat a törekvéseket, amelyek a népgazdaságból lebiztosításra kerülő technikai eszközök gyártásának igyekszik a katonai felhasználás igényéből fakadó – legtöbbször apró – módosításokat, kiegészítéseket érvényesíteni.

Ez utóbbi gondolat jelzi azt a fontos összefüggést, amely megtalálható közvetlenül a népgazdaság felkészítése és a hadtáp háborúra történő felkészítése között. Nagyon nagy felelősség hárul egy-egy szakág, szolgálati ág vezetésére a katonai érdekek kifejezése és érdemi képviselése során.

A szervezetek háborúra történő felkészítésében meghatározó szerepet játszik az állomány felkészítése. A csapatokhoz viszonyítva a hadtápszervezetek és -egységek béke és háborús létszáma lényegesen eltolódik az utóbbi javára a háborúra történő áttérés első pillanatában. Ebből is fakad az a fontos sajátosság, hogy a hadtápszervek nemcsak a tartalékos állományból kerülnek zömében mozgósítás útján felállításra, hanem a tartalékos állomány jelentős részét magának a hadtápnak kell kiképeznie, kisebb részében a sorkatonai képzés során, nagyobb részben pedig tartalékos képzés, továbbképzés keretében. Ennek számtalan összefüggése közül a későbbiekben részletesen ezen állomány politikai felkészítéséről szólnék, de már itt szeretném hangsúlyozni, hogy a hadtáp háborúra történő felkészítésében a tartalékos képzés meghatározó szerepet játszik. Ennek elősegítését láttuk a kiképzési felügyelő 1974. augusztus 31-én megjelent 0013. sz. utasításában, amellyel szabályozta az e téren előttünk álló feladatokat. Annak érzékeltetésére, hogy milyen összetett feladatról van itt szó, példaként említhetnénk, hogy a tábori sebészeti kórházakhoz biztosított állomány között természetesen egyetlen műtős asszisztens sincs, akiket pedig erre a feladatra kell felkészíteni. De olyan eset is előfordult éppen a legutóbbi gyakorlaton a tábori hadtápnál, hogy a lebiztosított ember még nem is sorkatona és itt kellett letenni az „M” összekovácsolási gyakorlat során a katonai esküt. Azért is mert a lebiztosított állomány többsége továbbra katonai szolgálatát nem hadtápalagységben, vagy -szervezetben töltötte, teljesen érthető az a megállapítás, amely a hadtáp felkészítésében a tartalékos képzést meghatározónak tekinti.

A hadtáp felkészítésében elért eredmények részét képezik néphadseregünk hadrafoghatóságának és egyben szilárd alapját jelentik a megnövekedett követelmények teljesítésének. Jelen tervidőszak főbb célkitűzései – számbavéve, az elért eredményeket és a meglévő gondokat – határozta meg és elsősorban is arra irányulnak, hogy:

a) A biztosítandó csapatokkal, azokhoz igazodva képes legyen a hadtáp mozgósítás gyors és szervezett végrehajtására, szétbontakoztatására és a harctevékenység folyamatos hadtápbiztosítására.

b) További pontosításra kerüljön sor a harckészültségi és mozgósítási rendszert szabályozó intézkedések hadtáp követelményeiben. Korszerűsíteniünk kell a mozgósítás számvetéseinek rendjét, felül kell vizsgálnunk és konkrétabbá kell tennünk harckészültségi terveinket, biztosítanunk kell azok készenlétét.

c) Tovább kell szélesíteniünk a központ hadtáp anyagkészletének népgazdasági bázison történő tárolását, egyidejűleg folytatva a hadtáp anyagi-technikai készletek megalakulási-működési körletekbe történő decentralizálását. Javítanunk kell a nagytömegű anyagkiadások gyors végrehajtásának feltételeit. Korszerűsíteniünk kell az anyagtárolás körülményeit. Növelnünk kell a szállító, rakodó kapacitásunkat.

d) Tovább kell folytatnunk a tartalékos állomány felszereltségét, növelni kell a könnyen kezelhető készletek, komplettek szakosítását.

e) Fokoznunk kell az állomány, ezen belül is a tartalékos állomány képzésének, felkészítésének színvonalát. Fejleszteniünk kell a harckészültség ellenőrzésének hatékonyságát, ki kell dolgoznunk a harckészültséget egzaktabb módon bemutató mutatókat.

A részletesen felvázolt feladatok megoldásának útja egyrészt a hadtápbiztosítás általános fejlesztésének részeként a szolgáltatások korszerűsítésének eredményeként realizálódna már napjainkban is.

Egy másik jelentős része a szervezetek konkrét háborúra történő felkészítésének a programjában valósul meg, amelyből a továbbiakban az állomány politikai felkészítésének kérdéseivel, különösen a tartalékos állomány körében folyó politikai munkával kívánunk foglalkozni.

Találmányunkban mintegy tíz év tapasztalatait, a miniszteri szemléket és ellenőrzéseket, valamint a csapatoknál és a tábori hadtápnál lefolytatott komplex és szakharcászati gyakorlatok főbb tanulságait vettük számba. Így az 1968-ban TRANZIT fedőnévvel megrendezett egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki törzszvezetési és „M” összekovácsolási, közlekedési rendszer és IÁK bemutató gyakorlatot, a Komplexitás, az Óceán hadijáték, az újabb TRANZIT gyakorlatot, az 1977-ben megrendezésre került és bemutatott hadsereg-, hadosztály- és ezredközti rendszergyakorlatot, a hadosztály ellátó zászlóalj bemutató gyakorlatot, valamint a tábori hadtáp anyag- és rendszerszervezés gyakorlatát kísértük figyelemmel. A pártpolitikai munka szervezésének tapasztalatai során feldolgoztuk a Politikai Főcsoportfőnökség által 1975-ben szervezett Forrás elnevezésű hadijátékot.

B) Az állomány felkészítésének politikai feladatait a lakosság honvédelmi felkészítése során elért eredmények figyelembevételével és a tartalékos állomány képzésének, továbbképzésének rendjében kialakult lehetőségek számbavételével szervezzük.

Bevezetőben szeretnénk kiemelni, hogy e feladat megoldásában a békében élő hadtápszervezetekre hárul a munka dandárja és persze az itt dolgozók előrelátó tervező, szervező munkájának eredményeként teremtnék meg azok a feltételek, amelyek közepette eredményesen folyhat a tartalékosok felkészítése. Most mégsem foglalkozunk az állandó állomány körében folyó politikai munkával, hanem figyelmünket a tartalékosok körében megoldásra kerülő feladatokra fordítjuk. Ezen belül is a tapasztalatokra támaszkodva, valamint a politikai főcsoportfőnök elvtárs 1976 szeptember 3-án megjelent 0020. sz. utasításában megfogalmazott követelmények megvalósítására irányuló törekvéseket szeretnénk számba venni.

1. A tartalékos állomány körében folyó politikai nevelőmunka célkitűzései és megvalósításuk sajátos összefüggései.

A tartalékosok körében folyó politikai munka célkitűzései pártunk törekvéseiből és határozataiból fakadnak, egyrészt a Politikai Bizottság 1967 március 7-i határozata, másrészt a legfelső katonai és politikai vezetés utasításaiban és parancsaiban fogalmazódtak meg.

Ezek a célok a korszerű harc sikeres megvívásához nélkülözhetetlen politikai, erkölcsi, pszichikai és fegyelmi követelmények megteremtésére irányulnak, és igen körültekintő szívós munka eredményeként biztosíthatók.

Az elmúlt esztendő meggyőzően bizonyították, hogy a hadtápállomány körében végzett politikai munka elválaszthatatlan része a szervezetek háborúra történő felkészítésének, de annál több. A jól szervezett politikai felvilágosító nevelőmunka visszahat a szervezet felkészítésének valamennyi kérdéseire és azt kedvezően befolyásolja.

A politikai munka tartalmi feladatait illetően hosszú időn keresztül zavarólag hatott az a törekvés, amely a politikai munkát az elképzelt hadművelleti helyzetből kiindulva határozta meg. Ez a szándék a propaganda és felvilágosító munka konkrét kérdéseinek meghatározásában nem nyújt kielégítő támpontokat és ez igen gyakran gondot is okozott a feladatok közvetlen végrehajtásában. *Több gyakorlat, összevonas és továbbképzés arra tanított meg bennünket, hogy a politikai munka tartalmát elsősorban is az adott időszak valóságos helyzete, a párt soronlevő célkitűzései, hazánk belső kérdései és a nemzetközi helyzet aktuális eseményei kell, hogy képezzék.*

Ezek a tartalmi, a valóságos, az éppen adott helyzetre vonatkozó kérdéseken belül kell különösen nagy figyelmet fordítani a honvédelmi és benne az adott szervezet, az adott feladat jelentőségére, annak megértetésére és elfogadtatására. Egy példa: a TRANZIT-76 gyakorlat politikai munkájának tartalmi feladatait pártunk XI. kongresszusán elfogadott határozatok, ezen belül az V. ötéves terv céljai, benne a honvédelmi célok, valamint az SZKP XXV. kongresszusának, az Európai Kommunista és Munkáspártok berlini konferenciájának anyagaira épültek. Vagy egy frissebb példát említve, a TRANZIT-77

gyakorlat politikai munkája a NOSZF 60. évfordulójára történő felkészülés jegyében szerveződött.

Hangsúlyoznánk tehát a politikai munka tartalma az adott politikai helyzetből, az adott időszak aktuális politikai céljaiból fakadnak.

Ezzel egyidejűleg és a kérdések feldolgozásának részeként kerül sor olyan feladatok végrehajtására is, amelyek természetesen kiegészítik a fent felsorolt célokat és tulajdonképpen ezek képezik a politikai munka sajátosságait. Olyan kérdéseket kell feldolgozni, amelyek a bevonult tartalékos állomány körében:

- erősítik a haza fegyveres védelméért érzett közvetlen és személyes felelősséget, azt a tudatot, hogy a békés építő munka mellett készen kell állni a fegyveres védelmére is,

- amelyek szilárdítják a tartalékos állomány kötődését fegyverneméhez, alakulatához, ahhoz a csapathoz, amelynek állományával együtt kell készülnie egy esetleges küzdelemre,

- figyelembe véve, hogy szervezeteinkhez lebiztosított állomány többsége nem hadtápalagysághoz kapott kiképzést, nem ott teljesített szolgálatot, olyan ismereteket kell részükre biztosítani, amelyek segítenek megérteni a hadtápbiztosítás fontosságát és jelentőségét, a fegyveres harc megvívásának érdekében,

- végül azokat az ismereteket és jártasságokat is ki kell alakítani a vezető állomány körében, amelyek az emberek között folyó politikai munka szervezéséhez és végrehajtásához nélkülözhetetlenek.

Ha nem is vázoltuk fel a politikai munka sajátosságainak valamennyi összefüggéseit, de úgy gondoljuk, érzékelhetően tudunk képet adni, hogyan is formálódik annak tartalma az emberek felkészítése során.

Megfigyeltük azt is, hogy korábban a politikai munka végzésének egyik komoly nehézségét az okozta, hogy gyakran hosszasan kellett magyarázni az adott bevonulás, mozgósítás, vagy továbbképzés szükségességét. Ma a többségnél ez önmagától érthető és elfogadott dolog, azok az apró kellemetlenségek, amelyek a mindennapi tevékenység megszakítottasából fakadnak, nem bírnak politikai jelentőséggel. A köznap nyelven úgy fogalmaznak az emberek: „inkább ezt csináljuk, mintsem, hogy komoly legyen a helyzet”.

Ez a jó közhangulat méginkább arra kötelez bennünket, hogy körültekintő, megalapozott és magas színvonalú oktató-nevelőmunkát végezzünk körükben.

A politikai munka lényegi összefüggéseit érintő nemegyszer kényes kérdéssé váló probléma vissza-visszatérő módon egyrészt a tartalékos állomány foglalkoztatása, másrészt a róluk történő gondoskodás kérdése. Mindkettő rendszerint azért válik politikai problémává, mert a foglalkoztatás és a gondoskodás terén elkövetett hibák rossz közvéleményt, hangulatot teremtenek az emberek körében és legtöbbször egy közvetlen érdek érvényesülése mellett alapvető érdeket érint.

A háborúra történő felkészítésnek számtalan kérdése közül jelentősek azok a munkák, amelyeket az anyagok tárolása, karbantartása, szállításra történő előkészítése és más egyéb cél érdekében el kell végezni. Ezt a mi szervezeteink is csak a tartalékos állomány közreműködésével képesek elvégezni és akár a kiképzés részeként, akár az anyagtárolás érdekében szervezett munka részeként kerül megszervezésre. Ezt is elfogadják a tartalékos katonák és nagy többsé-

gük igen becsületesen eleget tesz ezeknek a feladatoknak is. De, és bármennyire is vitatkozunk ezzel, ezeket a feladatokat meg kell értetni a tartalékos állománnyal, a végrehajtás érdekében meg kell nyerni őket és szervezni kell munkájukat. Még most is előfordul olyan megnyilvánulás, hogy nem kell agítálni az embereket, ez a feladat és végezzék el.

Köztudott azonban, hogy még a magától érthető feladatokat is el kell az emberekkel, a végrehajtókkal fogadtatni. Hátha még az a feladat lehet, hogy a katonai szervezet számára kézenfekvő, de a tartalékos, akit bemozgósítunk éjszaka, majd a katonai ismeretek fejlesztésének égisze alatt napokon vagy heteken keresztül dolgoztatunk, miközben a legminimálisabb változásokat nem ismeri meg bentléte során, nem tekinti egyáltalán természetesnek ezt és azért igen nagy körültekintéssel kell ezeket a munkákat szervezni körükben.

Ugyancsak ezzel függ össze a róluk való gondoskodás problémája. Minden tartalékos és hadba kerülő szervezet tudomásul veszi a „tábori”, a mostohább ellátás kisebb-nagyobb kényelmetlenségeit. Ezeket természetesnek tartja a gyakorlat során is. Amikor azonban a katonai felkészítés, a gyakorlati feladatokat felváltja pld. a raktár építésének, vagy egyéb tartós időszakra vonatkozó feladatoknak a végrehajtása, az emberek kényelmetlennek tartják a gyakorlaton nyújtott feltételeket.

Számba véve ezeket a gondolatokat, a tartalékos állomány munkáját és ellátását szervezők körében a dolog teljes komolyságával kell láttatni azt, hogy az adott pillanat eredménye, az a haszon, amely így származik, sokkal több kárt eredményezhet a honvédelem ügyének.

Annak, amelyet ma nálunk az emberek nemcsak szentnek, hanem olyan dolognak tekintenek, amelyért ha kell, áldozatokat is hoznak és a célok, a feladatok megértését követően is a hozzá tartozó feltételek megteremtése alapján becsületesen elvégezzék.

Visszatérve azokra a törekvésekre, amelyeket a politikai munka sajátosságainál felvázoltunk, hangsúlyozni szeretnénk, hogy egyre több tapasztalatot halmoztunk fel a megoldás mikéntjére vonatkozóan is. Néhányat szeretnénk felsorolni. Így igen fontos és jó hatással alkalmaztuk azokat a tájékoztatókat és előadásokat, amelyekkel bemutattuk a legutóbbi évek hadsereg-fejlődését és érzékeltettük a további célkitűzéseket. Ennek kettős hatását értük el. Az olvasó közvetlenül meggyőződhetett arról, hogy a hadsereghez szánt összeggel jól gazdálkodunk, másrészt erősítettük bizalmát, a hadsereghez való kötődését.

Ugyancsak nagy jelentősége van azoknak a tájékoztatóknak, amelyeket a hadtápszolgálat helyéről és szerepéről tartottunk a korszerű harc megvívásának érdekében. Ennek a munkának az érzékeltetése, az adatok és számok által mutatott nagyságrendje, valamint a megoldáshoz szükséges hallatlan erőfeszítés bemutatása feloldotta az egyes szolgáltatásokhoz beosztottak idegenkedését is, és mindinkább azonosulva tudnak a rájuk háruló feladatokkal megbirkózni.

E két alapvető célkitűzés megvalósítása, amelyek kézzel foghatóan javítják tartalékos állományunk kötődését és elkötelezettségét a fegyveres védelem és ezen belül a hadtápszolgálat jelentős feladatainak vállalásaiban, igazán úgy tud kibontakozni, ha szoros kapcsolat teremődik meg az állomány körében folyó oktató-kiképző és a politikai munka között. A politikai felvilágosító munka építhet és felhasználhatja a katonai-szakmai képzés során nyert ismereteket, amelyek a legfontosabb mutatói a hadtápbiztosítás jelentőségének.

A tartalékos állomány körében folyó politikai nevelő munkában az alapvető tartalmi feladatokra csak hivatkoztunk, de szeretnénk külön is szólni azokról a törekvésekről, amelyeket az állomány internacionalista nevelése érdekében kifejtünk. A polgári életben a szocialista országok összefogásainak legkifejezőbb megnyilvánulása a KGST munkája és ez szimbolizálja elsősorban az emberek számára is az összefogás, a szolidaritás egy magasabb formájának tényét. Természetesen ismerik és fontosnak tekintik a Varsói Szerződést, annak politikai jelentőségét nagyra becsülik, de mint katonai összefogást, mint a szocializmus védelmének fegyveres bástyáját már kevésbé ismerik, számukra inkább elvonatkoztatott, többé-kevésbé távolabb eső dolog.

Mindez indokolja, hogy a tartalékos állomány körében a katonai szövetség rendszeréről többet, közelebbit, érzelhetőbbet tudjanak meg. Ennek során számtalan lehetőség és eszköze van a pártpolitikai munkának, amelyek néphadseregünkben eredményesen érvényesülnek. Itt is célszerűnek tartjuk azonban, hogy a hadtápbiztosítás erős és szoros munkakapcsolatát is felhasználjuk e szövetségi rendszerhez való tartozás elmélyítésére, az internacionalista nevelés érdekében. A felvilágosító, agitációs munka mellett különösen eredményesek a tartalékosok képzésével foglalkozók testvéri alakulatainak, a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet csapatoknak, az együttműködését, találkozását is felhasználni ebből a célból. E törekvés nagy szép példája volt a TRANZIT-77 gyakorlaton az az együttműködés, amely az üzemanyag-szolgálat területén a magyar és szovjet alegység között kialakult és amelyben a közös és pártpolitikai munka által egyeztetett programok, találkozók komoly segítséget nyújtottak e törekvések érvényesítése érdekében.

Ebbe az irányba hatnak azok a kezdeményezések is, amelyeket a hadtápvezetés és a csapathadtápban dolgozó vezetők a szovjet hadtápvezetőkkel a tapasztalatok cseréje során és más formákban is szorgalmaznak. Az elmúlt években pl. külön kiadványban a Hadtáp Pártbizottság kezdeményezésére összeválogatták a szovjet hadtápszervezetekben folyó pártpolitikai munka jó példáit, népszerűsítő cikkeket, amelyek segítik az e téren folyó munkát.

Igen jelentősnek ítéljük meg azokat a magas szintű tanácskozásokat, amelyek a Varsói Szerződés szintjén hadtáp, vagy szolgálati ágak tekintetében rendszeresen megrendezésre kerülnek. Igaz, még nem mindig találjuk meg a legmegfelelőbb formákat ezek népszerűsítésére és tartalmi vonatkozások lebontására a felvilágosító munka végzése során, de olyan források ezek, amelyekkel élni nemcsak lehet, hanem egyre inkább nélkülözhetetlenül szükséges.

Amikor arról szóltunk, hogy az emberek között folyó politikai munkát az adott időszak valóságos politikai céljaiból kell felépíteni, természetesen nem zártuk ki, ellenkezőleg, megalapozottabb módon kívántuk elvégezni a várható harchelyzetre történő felkészítést szolgáló pártpolitikai munkát. Elnézést kérünk e megkülönböztetésért, mert hiszen a valóságban ez a dolog nem választható szét, most csupán a szemléltetés céljából tesszük annak értékelése érdekében, hogy a háborúra történő felkészítése az embereknek a már említett politikai erkölcsi és fegyelmi tulajdonságok kialakítása mellett, vagy méginkább, azokon belül olyan konkrét követelményeket támaszt, amelyek szerepe elsősorban csak harchelyzetben bír nagy jelentőséggel.

Úgy gondoljuk, hogy a hadtápcapatok és -szervezetek sokrétűségéből számtalan követelmény fakad a harc megvívása közepette és figyelembe véve a szovjet háborús tapasztalatokat, ezeknek egynemelyikéről szólnánk. Az egyik

ilyen, gyakran a sokféle elfoglaltság mellett háttérbe maradó kérdés, a hadtápszervek harcbiztosításából fakadó követelmények. Még pontosabban, a személyi állomány felkészítése. A szovjet irodalomban gyakran olvashatunk azokról a hadtápkatonákról, akik hősiességgel vették fel a küzdelmet az ellenséggel szemben és tűntek ki a fasisztákkal vívott közelharc során. Várhatóan a hadtápszervezetek első sorban is diverziós csoportokkal kerülhetnek szembe, akik köztudottan jól felszerelt, a közelharcra szakszerűen kiképzett katonák.

Egy másik a politikai munkában is figyelmet kívánó kérdés a hadtáptevékenység rejtése, álcázása, amelynek persze vannak harcászati, úgymond vezetési követelményei, de az eredményesség nagymértékben a szervezetben dolgozó emberek fegyelmén alapszik. Erre azért is fel kell hívni a figyelmet, mert a hadtápbiztosítás igen nagy részben munkából, fizikai erő kifejtéséből áll, amelynek közepette bizony megfélemlítnek az álcázásról, a rejtésről. Egyik, másik összefüggése – ennél bonyolultabb – a korszerű harcra való elképzelés a mindennapi gondolkodás szintjén, – ahol is minden egyszerűsödik –, úgy formálódik, hogy a tömegpusztító fegyvereké a döntő szó és minden más egyre feleslegesebbé válik. Ennek cáfolataként megfigyelhetjük, hogy pl. a műszaki és vegyvédelmi képzés során milyen meglepetést váltott ki a katonákból az, hogy a különböző anyagok, és azok vastagsága mennyire csökkenti a tömegpusztító fegyverek hatását.

Sok harci tulajdonság közül nehéz megjelölni a hadtápszolgálat katonáinak legfontosabbjait, de miután a feladatvégrehajtás gyakori helyzetváltoztatással, sok esetben egymástól nagy távolságra történik, igen fontosnak tartjuk az önállóság, a kezdeményezőkézség és felelősségvállalás fejlesztését, szilárdítását körükben.

A fentieket összefoglalva tehát minden törekvésnek arra kell irányulnia, hogy a hadtápbiztosítás valamennyi láncszemében alapvető törvénnyé váljék az anyagellátás megszakítás nélküli, időben történő biztosítása, a sebesültek időben történő ellátása. Ehhez nagyfokú szervezethezesség mellett nélkülözhetetlen szerepet játszanak a katonák öntevékeny kezdeményezői is.

A személyi állomány politikai felkészítésének tartalmi feladatait és a hadtápszolgálattal összefüggő sajátosságait olyan rendszerrel és formákkal valósítjuk meg, amelyek az állomány összetételét és a rendelkezésre álló időt messzeemenően figyelembe veszi. A hadtápszervezetek állománya a csapatok állományához képest idősebb katonákból tevődik össze, amit a politikai nevelőmunkánknál is figyelembe kell vennünk. Ezt a tényt később a tartalékos politikai munkások összetételénél még el fogjuk mondani. A rendelkezésre álló idő tekintetében itt a 12 hónapos tartalékos tisztképzéstől az egynapos „M” szemlélig rendkívül sajátos, az adott képzésformához igazodó politikai nevelőrendszer és eszköztára alakult ki.

Befejezésül az állomány politikai felkészítésének tartalmi és módszertani kérdéseinek alakítása és formálása tekintetében még szólnunk kell annak jelentőségéről, amely azzal kapcsolatos, hogy a hadtápbékében és háborúban fontos összekötő láncszem a hadsereg és a népgazdaság között. Ennek a kapcsolatnak politikai jelentősége van és erre a kapcsolatra nagy figyelmet kell fordítanunk. Arra kell törekednünk, hogy ez a kapcsolat erősítse a dolgozók körében folyó, az egész lakosság honvédelmi felkészítését szolgáló munkát és ugyanakkor erősítse a hadsereg és a nép kapcsolatát, amely fontos forrása politikai követelményeink maradéktalan érvényesülésének. A politikai felkészítés fontos tényezőjéről, a politikai munkások helyzetéről kívánunk a következőkben szólni.

2. A tartalékos állomány körében folyó politikai munka szervezésének, irányításának és végrehajtásának kiemelkedően fontos szereplője a tartalékos politikai munkás.

A szervezetek háborúra történő felkészítésének ez egy jelentős sajátossága, amely meghatározott feladatokat ró az előkészítésre és a végrehajtásra egyaránt. A politikai munkás állomány biztosítása a hadkiegészítők útján történik, a közismert és a tartalékos tisztekre vonatkozó általános alapelveknek megfelelő módon. Tapasztalataink azonban arról győztek meg, hogy a hadtápszervezetek politikai állományának kialakítása a korábbinál nagyobb figyelmet érdemel, mert azzal a kérdés még nem rendeződött el, hogy egy-egy hadtápszervezetet beazonosítsanak a csapatszervezet valamelyik szintjébe, és ennek megfelelően választják ki a politikai munkásokat. Ugyanis a hadtáp néhány szervezetét kivéve, amelyek zászlóalj, vagy ezred szervezetben is funkcionális feladatkörben dolgoznak, a többség sajátos, olyan funkció ellátását végzi, amelyik lényegesen befolyásolja az ott folyó politikai munkát és ez persze eltérő, esetleg nagyobb követelményeket állít az ott dolgozó politikai munkással szemben.

Mindzeket figyelembe véve, jelentős az a fejlődés, amelyet a tartalékos politikai munkások felkészítése során az elmúlt tíz évben elértünk. Csak ennek érzékeltetése céljából idéznénk az 1969-ben végrehajtott gyakorlat összefoglaló értékeléséből (Jelentés a Tranzit fedőnevű gyakorlat pártpolitikai munka tapasztalatairól. G/002173/76. 6. sz. melléklet), amelyben arról olvashattunk, hogy a bevonult politikai munkások nem rendelkeznek a munkájukhoz szükséges okmányokkal, többségük még nem vett részt gyakorlaton, hogy jó néhányan más feladatok végrehajtásával foglalták el magukat. De az 1971-es Komplexitásról készült jelentésben (Jelentés a Komplexitás gyakorlattal kapcsolatos következtetésekről G/002173/73.-11. sz. melléklet) a bevonult politikai munkások megítélése során megállapították, hogy sokukra a képzetlenség, tájékozatlanság, a módszertani gyakorlatlanság volt jellemző. De még az is előfordult, hogy ezen a gyakorlaton a mozgósítást követő harmadik napon fedeztek fel olyan behívott pártmunkást, akiről nem is tudtak, ill. kerestek olyan beosztásba levő politikai munkást, akit pedig nem hívtak be. Az 1972-es Tranzit gyakorlat (Jelentés a Tranzit-72 gyakorlat pártpolitikai munkájának néhány tapasztalatáról. G/002173./73.-17 sz. melléklet) még mindig arról ad számot, hogy a tartalékos politikai munkások kétharmada nem vett részt korábban ilyen beosztásban, összevonásokon, gyakorlatokon, továbbképzéseken.

A Forrás-75 megrendezéséig ezek a problémák nagymértékig elrendeződtek. Mindenek előtt a szervezetek építésének és szilárdításának folyamata lényegében befejeződött és ehhez igazodva a politikai szervezetek és politikai munkások feltöltése is befejeződött.

Kialakult a politikai munkások képzésének és a gyakorlatokra történő felkészítésének általános rendje és lényegesen javult összetételük, különösen katonai felkészültségük.

A Forrás-75 megrendezéséig a politikai állomány mintegy 50%-a vett részt továbbképzésen, „M” pk-i eligazításon, ellenőrző szemlén, összekovácsolási gyakorlaton. Az állomány eü. állapotát is jónak értékeltük. Korösszetétel tekintetében bár népköztársaságunk tartalékos tiszti állományánál náluk idősebb korosztály szolgál, helyzetüket kilegítőnek tekintjük. Mintegy 32%-uk 35 év alatt van, 32%-uk 45 év alatt és 36%-uk meghaladja a 45 életévet. A rendfokozati

arányok tekintetében elég nagy elmaradás volt érzékelhető. A tartalékos politikai munkások 41⁰/₀-a alhdgy.-i, 18⁰/₀-uk hdgy.-i és 13⁰/₀ fhdgy.-i rendfokozatban volt. (Jelentés az MNHF-ség „M” szervezetének és tartalékos politikai munkás állomány helyzetének megítéléséről G/003667/h/75.)

Úgy ítéljük meg, hogy a Forrás gyakorlat lehetőséget nyújtott és kötelezett bennünket egyrészt a tartalékos politikai munkások felkészítésében és helyzetükben elért fejlődés reális számbavételére és másrészt megalapozta a további előrelépés irányait. Ezen belül a legfontosabb a minőségi fejlesztés feltételeinek kialakítása és ennek nyomán a felkészítés minőségi összefüggéseinek fejlesztése, erősítése.

A gyakorlat több fontos összefüggésre hívta fel a figyelmünket, amelyből a következtetések számos tennivalót jelöltek az elmúlt két esztendő fejlesztési programján belül. Néhányat ezek közül kiemelve:

a) A mozgósítás során felállításra kerülő nagyszámú szervezet állományának túlnyomó többsége tartalékos tisztek, politikai munkások vezetésével jön létre és kezdi el munkáját. A Tábori Hadtápfőnökség szervezetében állománytábla szerint meglévő 316 politikai munkásból mindössze 41 fő lett ht. tisztekből biztosítva. Ugyanakkor van néhány olyan kulcspozíció, amelyek vagy a szervezet funkciójából, vagy szintjéből fakadóan a politikai munkában jobban felkészült, nagyobb tapasztalattal rendelkező politikai munkást kíván. Példaként a kórházbázis főnökségeket, vagy az osztályozó-kiürítő állomásokat említenénk, ahol is ez az igény különös erővel megfogalmazódott. Erre vonatkozóan kerestük a megoldást. Az az igazság, hogy az általunk feltételezett lehetőség az, hogy több ht. állományú politikai munkást kapjunk, nem realizálódott, ellenkezőleg, a legutóbbi változások is inkább ellenkező irányúak. E tekintetben a Politikai Főcsoportfőnökség adhat csak számunkra segítséget. Valószínűbb azonban – a lehetőségek számbavétele alapján –, hogy a megoldás kulcsa abban rejlik, hogy ezeket a posztokat továbbra is tartalékos politikai munkásokkal kell feltöltenünk, csak lényegesen magasabb követelménytámasztásnak kell át-hidalni a felsorolt problémát.

b) Az előbbi kérdéssel kapcsolatos az a megállapításunk is, hogy a tartalékos politikai munkások felkészítésének rendjét tovább kell korszerűsíteniünk. Egyik lényeges megoldásnak e területen a tanfolyamszerű továbbképzés bevezetését tekintettük elsősorban is a vezető beosztásban levők megalapozottabb felkészítése céljából. Ennek bevezetésére 1976-ban került sor, amikor is mintegy 30 fő részére 3 hetes tanfolyam keretében megszerveztük és 1977-ben tovább folytatjuk, politikai munkásaink magasabb szintű képzését. Ennek első tapasztalatai is feldolgozásra kerültek. Világossá váltak azok a gyakorlati kérdések, amelyek számbavétele elengedhetetlen a tanfolyamok szervezése során. Így pl. eldöntöttük, hogy a politikai munkások melyik szintjét melyik szervezetből fogjuk behívni. A szervezés során tisztázódott, hogy a behívásra kerülők a korábbi években különböző módon voltak foglalkoztatva és ezért néhányat a Honvédelmi Törvénynek megfelelően nem lehetett ebben az évben behívni. Igen nagy volt a behívottak felkészültségbeli különbözősége, amely egyaránt vonatkozott a politikai és katonai ismeretekre és a gyakorlati jártasságukra. Legfőbb gondot jelentette a hadtápbiztosítás területén tapasztalható járatlanságuk a hadtápszervek és alakulatok háborús alkalmazásának és működésének

kérdésében. Ugyancsak kevés ismeretük van a hadseregben folyó pártpolitikai munkáról, lehetőségéről, a párt- és KISZ-szervezetek működési rendjéről, a magasabb harcászaltság időszakára meghatározott politikai munka követelményeiről.

Végül mint állandóan ható tényezővel a lebiztosított politikai munkások nagyarányú fluktuációjával is számolni kell. Ez a gond, de a rendfokozati elmaradás és más probléma is azt mutatja a számunkra, hogy a tartalékos tisztekkel történő foglalkozás tartalma és módszertana bár sokat fejlődött és kialakultnak tekinthető, azonban lényeges változásra van szükség a szervezetek és intézetek, nem utolsósorban az irányító politikai szervek és tartalékos politikai munkások kapcsolatában. Tényleges, és munkakapcsolat megteremtésére van szükség. Arra, hogy pl. egy-egy beosztásba történő szervezés vagy áthelyezésről az alakulat ne utólag egy változásjelentés kapcsán tájékozódjon, hanem annak a döntésnek a kialakításában is részt vegyen. (Jelentés az 1976 novemberben megrendezett továbbképző tanfolyamról. G/004032/76.)

c) Már említettük, de vissza kell térnünk arra a problémára, amely a tartalékos politikai munkások kiválasztásával kapcsolatos. A Forrás-75, de különösen a Tranzit-76 – amelynek néhány fontos összefüggésére még visszatérünk –, láttatta velünk, hogy a Tábori Hadtáp szervezeteknek tényleges háborús feladatait még nem vették vizsgálat alá abból a megfontolásból, hogy azok az általános követelményeken túl milyen speciális feladatokat állítanak a politikai munkával, a politikai szervezetekkel és a politikai munkásokkal szemben. Ezért a Tranzit-76-ot követően valamennyi szervezet tényleges politikai vezetőit és munkatársait megbíztuk ezzel a feladattal. Komoly elemzésnek vetették alá ennek során az adott szervezetek háborús alkalmazásának, működésének programját, azokat a hatásokat, amelyek a szervezeteket működés közben érinteni fogják és erre támaszkodva jelölték meg a pártpolitikai munka olyan sajátos követelményrendszerét, amely egyrészt a tartalékos állomány kiválasztása, másrészt a felkészítésük lényeges adalékát szolgáltatja. Ezek a sajátosságok különösen a politikai munka irányításának lehetőségeit, a munka tartalmi differenciáltságának szükségességét, a szervezet területi működési körzetét figyelembe véve bírnak nagy jelentőséggel.

Egy másik nem kevésbé fontos tennivalónk abból a helyzeti lehetőségből származik, hogy tartalékos bázisaink ilyen széles körű munkát végezve minden évben jelentős számban kiképeznek, ill. átképeznek tartalékos tiszteket. A különböző szolgálatokhoz kiképzésre kerülők között minden esetben megtalálhatók azok, akik pártmunkás gyakorlatuk és hivatásuk alapján szívesen vállalnak és nagy hozzáértéssel végeznének politikai munkát, „M” beosztásuk során. Ezért ezek kiválasztása és irányítása tovább javíthatja a hadtápszervezetek politikai állományának felkészültségét, hozzáértését.

Befejezésül a tartalékos politikai munkások felkészítésének kérdéséről még el kell mondanunk azt is, hogy csak az utóbbi években sikerült általános gyakorlatként elfogadtatnunk, hogy a gyakorlatokat megelőző parancsnoki kiképzésekre a politikai munkások is behívásra kerüljenek és ezzel a mozgósítás pártpolitikai munkáját is felkészültebben végezzék. Ezzel azonban elérkeztünk a következő fő kérdésünkhöz, amelyen belül a gyakorlatok pártpolitikai munkájának kérdéseiről szeretnénk szólni.

Szemponatok a hadtápegységek „M” tevékenységének ellenőrzésére

*Dr. Lapos Mihály ezredes
a hadtudományok kandidátusa*

A Magyar Néphadseregben az utóbbi években az ellenőrző munka úgy tartalmi, mint minőségi vonatkozásban komoly fejlődési folyamaton ment keresztül. Ma már a vezetés valamennyi szintjén egyértelműen vallják, hogy a parancsnokok vezető-irányító tevékenységének egyik lényeges elemét az alárendelték folyamatos ellenőrzése képezi.

Az ellenőrzések rendszere, formái, eszközei és módszerei a fő területeket illetően (felügyeleti, belső stb. ellenőrzések) kialakultak, melyek a vezetés igényeit megfelelően kielégítik. Emellett azonban az is megállapítható, hogy egyes szakterületeken – a szabályozottság hiányában – nincsenek kiaknázva mindazon lehetőségek, amelyeket jogosan elvárunk. Ezekhez a területekhez sorolhatjuk a hadtápegységek „M” tevékenységének ellenőrzését is. Ez természetszerűen nem azt jelenti, hogy e területen nem folyik ellenőrzés, a probléma abban foglaltatik, hogy a tevékenységet nem egységes szempontok és elvek szerint hajtják végre, az értékeléshez nincsenek összehangolt mutatók. Ennek következtében az ellenőrzött egység értékelése annak függvénye, hogy az azt végrehajtó előljáró milyen szempontok alapján végzi.

Az előzőekben ismertetett okok miatt az „M” rendszer korszerűsítése soron következő feladatok kimunkálása folyamán kiemelt figyelmet fordítottunk az ellenőrzések rendszereinek és szempontjainak a kidolgozására, melyet jelen cikkben kívánunk közre bocsátani, azzal a céllal, hogy segítse elő az ellenőrzést végrehajtó bizottságok és személyek tevékenységét, ráirányítsa a figyelmet a mozgósítási munkák azon területeire, amelyek beható tanulmányozása útján fel lehet mérni a harcászultségi-mozgósítási tervek realitását, gyakorlati értékét, végrehajthatóságát, megbízhatóan értékelni lehet az adott egység „M” készségét. Ennek megfelelően a cikk az ellenőrzési tevékenység alábbi fő területeire ad szempontokat:

- „M” tevékenység részletes ellenőrzése;
- „M” összekovácsolási gyakorlatok ellenőrzése.

Az „M” tevékenység részletes ellenőrzése

Az ellenőrzés célja, hogy felmérje a mozgósítási tevékenység valamennyi területére kiterjedően a központi célkitűzések, szabályzatok, utasítások, előljárói parancsok és intézkedések végrehajtásának helyzetét.

A valóságos állapot megállapítása és az előző ellenőrzés alapvető tapasztalataival történő összevetés útján értékelje a mozgósítási feladatokat teljesítését az egység „M” készségét, hadrafoghatóságát.

A HKSZ és „M” részlettervek ellenőrzése keretében állapítsa meg a személyi, anyagi-technikai és egyéb biztosítottságot, az egység hadiállományának összekovácsoltsági szintjét.

Vizsgálja az „M” törzs, „M” tiszt, „M” munkákkal megbízott tiszt (a továbbiakban „M” apparátus) tevékenységének határfokát, erkölcsi, politikai állapotát és fegyelmi színvonalát.

A tényleges helyzetet összehasonlítva az előírt feladatokkal és követelményekkel tárja fel a kívánt cél elérését akadályozó okokat, ezek megszüntetésének módját, szabja meg a fejlődést elősegítő rendszabályokat.

Segítse a problémák tisztázása, az egyes rendelkezések céljának és lényegének megmagyarázása, a helyszínen foganatosított intézkedései útján az „M” apparátust szakmai feladatai teljesítésében.

Annak érdekében, hogy az ellenőrzést végrehajtó bizottság a konkrét ellenőrző feladatok megkezdése előtt képbe kerüljön, célszerű előzőleg az „M” apparátus vezetőjét az alábbi kérdésekre kiterjedően beszámoltatni.

A mozgósítás végrehajtásának rendje:

- a riasztás rendszere, megszervezése;
- a mozgósítás időszakára tervezett politikai munka célkitűzései, tartalma és a végrehajtásra vonatkozó elgondolás;
- a személyi állomány fogadása, elosztása, bevonulási hely munkájának mechanizmusa;
- a népgazdaságból biztosított technika átvétele, az átvételi helyen folyó munka mechanizmusa;
- a helyszínen tárolt anyagok kiadásának rendje, módszere;
- az „M” utalványon biztosított anyagok felvételezésének és kiszállításának módja;
- az MN kik. főf. 0018-as intézkedésének a feldolgoztatása, az összekovácsolás megszervezése az „M” készenlét végéig;
- az „M” előkészítettsége objektumon belül és kívül;
- az „M” határidős jelentések gyűjtésének rendszere, továbbítása az előljárónak;
- a „GYÉMÁNT” különböző változatai végrehajtásának rendje.

A lebiztosított személyi állomány értékelése:

- a biztosítási körzet nagysága, ezzel kapcsolatos esetleges problémák;
- a személyi állomány kiírásának tapasztalatai, a biztosított tartalékosok átlag fluktuációja;

- a kiírt állomány összetétele, képzettségi foka;
- a fontosabb parancsnoki és politikaimunkás beosztásokba, párt- és KISZ-funkciókba beosztott állomány alkalmassága.

A népgazdaságból biztosított technika értékelése:

- a biztosítási körzet nagysága, technika határidőre történő beérkezése;
- a személyi és gk. együttes biztosítás;
- a biztosított technika műszaki állapotának aránya.

A megalkítandó egység (-ek) anyagi-technikai ellátottsága:

- helyszínen tárolt anyagok és technikai eszközök;
- „M” utalványon biztosított anyagok és technikai eszközök, ezek felvételezhetősége;
- helyszíni anyagtárolás körülményei, karbantartás helyzete.

A mozgósítást akadályozó tényezők:

- ezek okai, megszüntetésének lehetőségei;
- milyen segítséget igényel az előljárótól.

Következtetések, javaslatok

A beszámoló folyamán célszerű lépésről-lépésre végigmenni az elrendeléstől a készlet eléréséig minden folyamaton. Ennek alapján mérlegelni, hogy a jelentett megoldás a legcélszerűbb-e. Ajánlatos mindent indokoltatni. Ha adott feladat végrehajtására több változat lehetséges, meg kell vizsgálni, hogy a legcélszerűbbet választották-e ki.

A beszámoló befejezéséig a bizottság kialakult véleményét ajánlatos összefoglalni.

Az „M” tevékenység részletes ellenőrzése során a fő figyelmet a következő kérdésekre célszerű fordítani.

Az „M” végrehajtásának tervezése:

- a HKSZ utasítás, az „M” utasítás és végrehajtási utasításai, valamint az előjárók által megszabott követelményeknek megfelelő valamennyi okmány ki van-e dolgozva, azok az előírásoknak megfelelő módon vannak-e elkészítve;

- a tervek és okmányok logikus idő- és sorrendben, differenciáltan tartalmazzák-e mindazon feladatokat, amelyeket a mozgósítás során végre kell hajtani, az egyes tervek, az egység HKSZ tervével és egymással összhangban vannak-e, nincsenek-e átfedések;

- a tervek és okmányok – szövegben, táblázatban, grafikusán – csak a valóban szükséges adatokat tartalmazzák-e;

- a különböző tervek és okmányok megfelelnek-e konkrét rendeltetésüknek, mennyire áttekinthetők és kezelhetők, alkalmasak-e a rendszeres, pontosítások és helyesbítések egyszerű és gyors elvégzésére;

- a tervek és okmányok kidolgozásával, naprakészességük biztosításával, tárolással és titokvédelmükkel kapcsolatos követelmények milyen mértékben vannak betartva;

- az „M” tervezéssel kapcsolatban milyen alapvető problémák jelentkeznek, milyen általánosítható tapasztalatok vonhatók le és milyen célszerű javaslatok, megoldási formák érdemelnek különös figyelmet.

A mozgósítás vezetésének előkészítettsége:

- a mozgósítás vezetésére hivatott szervezetek (MVCS) létre vannak-e hozva;

- a vezető szervek személyi feltételei biztosítják-e a feladatok maradéktalan végrehajtását;

- a személyi állomány felkészítettségének foka;

- a vezetési okmányok tartalmazzák-e mindazon adatokat, amelyek a mozgósítás fesztes irányításához szükségesek, azok naprakészége és összhangja a megalkandó (-k) HKSZ-„M” terveivel;

- a vezetési pontok előkészítettsége, az összeköttetés biztosíthatósága a különböző vezető szervek között és az előljárával.

Az „M” hadtápbiztosítás, fegyvernemi anyagi-technikai biztosítás:

- a szükségletek megállapítása az érvényben levő HKSZ utasítás és hadinormák alapján történt-e, az ellátási tervek és egyéb számvetések pontossága;

- hogyan van biztosítva az „M” utalványon levő anyagok és technikai eszközök határidőre történő felvételezése;

- hogyan szervezték meg a bevonult állomány ruházatának cseréjét, illetve a polgári ruhában bevonultak beöltöztetését;

- az MZ anyagok és technikai eszközök a követelményeknek megfelelően vannak-e tárolva és csoportosítva, végrehajtják-e a készletek időszakos karbantartását, frissítését és cseréjét, tárolásuk málházáshoz előkészített állapotban történik-e;

- a technikai eszközök hadrafoghatósága hogyan van biztosítva, azok műszaki állapota lehetővé teszi-e az igénybevételüket, a népgazdaságból biztosított eszközök műszaki állapota;

- végrehajtják-e az NG-i technika éves szemléjét;

- biztosítják-e az anyagok alegységeknél történő gyors kiadását és személyhez kötését;

- a technika és fegyverzet kikonzerválásához szükséges anyagok biztosításának rendje;

- milyen megoldandó problémák észlelhetők.

A biztosított személyi állomány értékelése:

- az „M” személyi szükségletek fel vannak-e 100%-ra töltve, ha nem mi az oka;

- a ht. és t. tiszti állomány aránya biztosítja-e az egység háborús feladatainak maradéktalan végrehajtását;

- a korszerűen képzett állomány aránya a szükségszerűen megfelelőhöz viszonyítva;

- az „M” végrehajtásába bevont ideiglenes polgári munkaerő fel van-e készítve feladatai ellátására;
- a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságok biztosítják-e normaidőn belül a ht. állomány bevonultatását;
- végrehajtják-e rendszeresen a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságokkal az egyeztetéseket, ezeket hogyan dokumentálják;
- az átadandó személyi keretek útbaindítása, illetve a beérkezők fogadása meg van-e szervezve;
- szükséges-e a személyi állományban cserék végrehajtása, ha igen milyen állománykategóriából, hány fő (a beosztások megjelölésével).

Az „M” apparátus által a személyi biztosítással kapcsolatban jelentetteket a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságokon (ha több biztosít 1-2-nél) is ajánlatos kontrolálni.

Egyéb az „M” végrehajtását befolyásoló tényezők:

- az egység összekovácsoltsági foka lehetővé teszi-e hadműveleti alkalmazást;
- a megalakulási helyek biztosítják-e a személyi állomány és technika tervszerű átvételét, esetleges pihentetését;
- biztosított-e az összeköttetés az előljárával és az alegységek között, a távbeszélő végpontok ki vannak-e jelölve;
- az „M” végrehajtása utáni időszakra rendelkeznek-e az elvonuláshoz, alkalmazáshoz szükséges alapokmányokkal, rejtett vezetési eszközökkel, szabályzatokkal.

Az „M” apparátus személyi állományának belyzete:

- erkölcsi-politikai állapota, fegyelmi helyzete;
- politikai, általános és katonai műveltsége;
- „M” beosztásnak megfelelő katonai, szakmai ismeretei;
- tájékozottsága az „M” munkák terén.

Az ellenőrzés befejezése után a bizottság összegezze a megállapításait és értékelje az „M” tevékenység és készenlét szintjét.

Ezt követően célszerű elkészíteni az ellenőrzési „Jegyzőkönyv”-et, melybe ajánlatos meghatározni a hiányosságok kijavításának határidejét is. Ennek alapján az „M” apparátus teljes állománya részére célszerű átfogó tájékoztatást adni a tapasztalatokról és meghatározni a legsürgősebben kijavítandó hiányosságokat.

Az „M” összekovácsolási gyakorlatok ellenőrzése

Az „M” összekovácsolási gyakorlatok során az alábbiakat tartjuk fontosnak ellenőrizni.

Az egység ügyeleti szolgálat tevékenységét (békében élő egységeknél):

- a mozgósítás elrendelésére vonatkozó parancs vételét, jogosságának megállapítását és visszaigazolását;

- a Kossuth-adó hallgatásának megkezdését;
- a személyi állomány riasztásának és értesítésének végrehajtását;
- a személyi állomány beérkezésének előjegyzését;
- a harcérték megállapítását;
- a felkészülést a mozgósítási feladatok végrehajtására;
- az egység ügyeletes utasításban rögzített egyéb feladatai végrehajtását.

A mozgósítási feladatok vezetését:

- a parancsnok és „M” apparátus tevékenységét;
- MIOCS megalakulását, okmányait, működése rendjét és tevékenységét;
- a parancsnoki közegek tevékenységét saját alegységük megalakításában, a részükre kidolgozott tervek alapján képesek-e a feladatok tervszerű végrehajtására, a parancsnoki foglalkozásokon fel lettek-e kellő mértékben készítve.

Az MVCS tevékenységét:

- a személyi fogadó, átvevő, elosztó és felszerelést kiegészítő hely működését;
- a párt- és KISZ-tagság nyilvántartásba vételét;
- az alegységektől kirendelt összekötők ténykedését;
- a BH együtt tartását és foglalkoztatását;
- a szükséges orvosi vizsgálatok megszervezését;
- a hajvágás lehetőségeinek biztosítását;
- a gépjármű fogadó, átvevő hely működését, a javítócsoportok munkáját és az üzemanyag utántöltés megszervezését;
- a személyi állomány és technikai eszközök átvételének mechanizmusa milyen mértékben elégíti ki az igényeket, e téren az adott körülményeknek a legjobban megfelelő módszerek vannak-e alkalmazva.

A mozgósítás hadtápbiztosítását:

- az egység ellátottsági fokát valamennyi anyagnemre és technikai eszközre vonatkozóan, ez biztosítja-e a hadrafoghatóságot;
- a központi raktárakban tárolt anyagok felvételezését és a saját raktárakban meglévő anyagok kiadásának rendjét;
- alegységeken belül az anyagok kiadását;
- a fegyverzet és technika kikonzerválásához szükséges anyagok és eszközök biztosítását;
- a ruházati cikkek cseréjének, polgári ruházatban bevonultak részére hadi-ruházat biztosítottságát;
- a személyi állomány folyamatos ellátásának megkezdését, különös tekintettel az étkeztetés végrehajtására (első étkezéshez szükséges élelem és melegítő italok kiadása stb.).

A személyi állomány összetételét:

- a korszerűen képzett szükségszerűen megfelelő és beosztására nem megfelelő állomány arányait;
- a t. hadkötelesek korcsoportok szerinti megoszlását;
- a Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságok hány olyan tartalékos vonultattak be, akik nem szerepelnek az egység nyilvántartásában;

- a saját gépjárművel bevonulók arányát, a gímű. vezetői beosztásokba biztosítottak rendelkeznek-e jogosítvánnyal.

A mozgósítás időszakára előírt *kiképzési feladatok végrehajtását*:

- az MN kik. főf. 0018/1974. sz. utasításában elrendelt tervek és okmányok meglétét, azok aktivizálását, a kiképzés személyi és tárgyi feltételeinek biztosítását;

- az előírt kiképzések levezetését, azok színvonalát;

- a foglalkozások hatékonyságát;

A mozgósítás időszakában végzett *politikai munkát*, a párt-, és KISZ-szervezetek megalakítását.

Az „M” *készlet elérését*:

- a málházás végrehajtását;

- az egység szemléjét;

- oszlopképzést, elvonulást és menetbiztosítást.

A *gyakorlatot követő leszereléskor*:

- a t. állomány búcsúztatását;

- a leszerelés és technikai eszközök visszaadásának szervezettségét;

- az MZ anyagok és technikai eszközök karbantartásának, letárolásának megtörténtét;

- az „M” okmányok meglétét.

A gyakorlatot követő két héten belül célszerű elkészíteni az értékelést és azt kiadni a végrehajtóknak. Az értékelés következtetés részében a végrehajtás szintjét egy egységes követelmény rendszer (szempontok) alapján javasoljuk megállapítani.

Abban az esetben, ha a mozgósítást szakharcászati gyakorlat követi az értékelést komplex módon ajánlatos végrehajtani.

Annak érdekében, hogy a gyakorlat tapasztalatai – a mozgósítási munkálatok minőségi javítása érdekében – széles körben ismertté váljanak minden esetben az „M” apparátus bevonásával közös értekezleten célravezető az értékelést megtartani.

Az ellenőrzések megszervezése

Az „M” tevékenység ellenőrzése *végrehajtható* önállóan, vagy más jellegű ellenőrzési feladat (HKSZ ellenőrzés, felügyeleti szemle, parancsnoki ellenőrzés stb.) keretében. Alapvető követelmény e téren, hogy az egységek felesleges többszöri zavarása elkerülésének érdekében az egyes ellenőrzési feladatok össze legyenek hangolva és egy időben kerüljenek lefolytatásra.

Az „M” tevékenység részletes ellenőrzését ötéves és ezen belül éves *tervek* alapján célszerű végrehajtani.

Az ötéves és éves terveket a tervidőszakot megelőző év szeptember 30-ig javasoljuk elkészíteni és jóváhagyásra az előljáróhoz felterjeszteni.

A tervek összeállításánál az alábbi követelményeket tartjuk szükségesnek érvényesíteni:

- ötévenként egyszer bizottságilag részletesen ellenőrizve legyen valamennyi „M” apparátus tevékenysége;
- évente egy középirányító szerv (MBF, TEB, TMB, KBF-ség), dd. pság. stb. ellenőrzése kerüljön végrehajtásra;
- az „M” összekovácsolásai rendszergyakorlatokra tervezett egységek bizottsági ellenőrzése a gyakorlatok előtt a tárgy-, vagy azt megelőző évre legyen ütemezve;
- az MNHF-ség SZF-ségei az MN tábori hadtápbba tartozó szakalakulataik közül ötévenként legalább egyet ellenőrizzenek;
- abban az esetben, ha adott évben több vezető szerv is van „M” összekovácsolási gyakorlatra tervezve, illetve ha adott egység az ötéves terv időszakában többször van gyakorlatra tervezve, és a bizottsági ellenőrzése már megtörtént, vagy későbbi évre van ütemezve, céll ellenőrzést ajánlatos tartani;
- minden egyes bizottsági ellenőrzést visszaellenőrzés kell, hogy kövessen, melynek időpontját a hibák kijavítására adott határidőhöz célszerű igazítani;
- a békében élő egységek ellenőrzését a HKSZ ellenőrzés, vagy felügyeleti szemle keretében kell végrehajtani, de kapcsolható az parancsnoki ellenőrzéshez is.

Az ellenőrzési feladat végrehajtása előtt legalább egy hónappal *célszerű kijelölni a bizottságot* és ezáltal biztosítani az időt annak felkészítésére.

A bizottság összetételét úgy javasoljuk meghatározni, hogy az képes legyen a mozgósítási munka minden területét átfogni. Ennek megfelelően abba:

- az ellenőrzésre kerülő egység háborús alkalmazását;
- a HKSZ és „M” tevékenységet;
- a személyi biztosítást és kieg. munkát;
- az „M” hadtápbiztosítást, fegyvernemi anyagok tervezését átfogóan ismerő, jól képzett tisztek jelölhetők ki.

A bizottság létszámát és konkrét összetételét természetesen az ellenőrzési feladat méretei (egy, vagy több hadrendi elemet kell ellenőrizni), tartalma (az MZ anyagok rovincsolására sor kerül-e) és jellege (önállóan, vagy más feladat, pl. HKSZ ellenőrzés keretében történik-e) határozzák meg.

A bizottság tagjaitól, illetve a céll ellenőrzésre kijelölt személyektől a felkészülés időszakában meg kell követelni, hogy az általuk vizsgálandó területeket a legapróbb részletekig dolgozzák fel. Ennek keretében tanulmányozzák:

- az előző (legutolsó) ellenőrzés során felvett jegyzőkönyvet (megállapított hiányosságokat és eredményeket), valamint az azóta eltelt időben végrehajtott ellenőrzésről készített feljegyzéseket, továbbá személyi és anyagi vonatkozású „M” készségjelentéseket és az ellenőrzésre kerülő, személyi-anyagi és technikai biztosítottságot;
- az előjárók által a hiányosságok felszámolása érdekében foganatosított intézkedéseket (parancsokat, utasításokat), az azokban megszabott határidőket;
- az ellenőrzéssel kapcsolatos érvényben levő összes parancsot, utasítást, rendeletet és hadinormákat.

A felkészülést követően kell elkészíteni az ellenőrzés részletes tervét és azt az illetékes előljárával jóvá kell hagyatni.

A hadrafoghatóság értékelésének néhány kérdése

Fischer László alezredes

Ha feltesszük a kérdést, mit is kell érteni hadrafoghatóságon, meglehetősen bizonytalan válasszal tud szolgálni a megkérdezettek túlnyomó többsége. A kérdés szorosan összefügg az új *Szolgálati Szabályzat-tal*, hiszen ezt a kifejezést – fogalmat – a parancsnokok kötelességeinek meghatározásánál alkalmazza és ennek megfelelően rajparancsnoktól felfelé minden katonai vezető nap, mint nap kapcsolatba kerül azzal:

– *A parancsnok általános kötelessége:* követelje meg a rábízott technikai eszközök és más anyagok hadrafoghatóságát...

(Szolg. Szab. 75. p. 7. bek. 41. old.)

– *Az ezredparancsnok kötelessége:* követelje meg az ezred fegyverzetének és technikai eszközeinek hadrafoghatóságát...

(Szolg. Szab. 88. p. 7. bek. 48. old.)

– *A fegyvernemi (szolgálati)g) főnök felelős az ... alegységek fegyverzetének és technikai eszközeinek hadrafoghatóságáért.*

(Szolg. Szab. 107. p. 63. old.)

– *A zászlóaljparancsnok kötelessége:* tartassa a zászlóalj fegyverzetét és technikai eszközeit állandóan *hadrafogható* állapotban...

(Szolg. Szab. 145. p. 6. bek. 79. old.)

A követelmény világos: kötelesség, felelősség. Azonban a követelmény tárgya, a kifejezés tartalma nincs körülírva, meghatározva. Ezt kívánja a cikk – a teljesség igénye nélkül – pótolni, vagy legalább az egyértelmű megfogalmazás folyamatát megindítani, elősegítve alapszabályzatunk előírásainak jobb megértését.

Valamely fogalom értelmezésének problémái tulajdonképpen akkor kerülnek előtérbe, amikor az előírások teljesítését értékelni kell. Ha az adott követelmény (fogalom) egyébként nincs részletesen körülhatárolva, legcélszerűbb a fogalom, kifejezés lehetséges tartalmának elemzése hasonló, rokon fogalmak tartalmának, értelmének segítségül hívásával. A hadrafoghatóság meghatározásának első közelítésénél is mutatkozik rokonság a harcképesség kifejezéssel. Az értelmező szótár a harcképességet a következőképpen írja körül: „A harcban való felhasználásra alkalmas.”

(Magyar nyelv értelmező szótára III. kötet 113. old.)

A meghatározás jól közelíti azt, amit a hadrafoghatóság tartalmaként is elfogadhatnánk, azonban a fegyverzet, technikai eszközök és más anyagok – a hadianyag¹ – hadrafoghatóságának nem csupán a harcban való felhasználásra *alkalmasságot* (harcképességet) kell kifejeznie, hanem a hadianyag olyan állapotát is, amilyen feladatra – alkalmazásra, igénybevételre – azt eredetileg kialakították. (Például a légvédelmi ágyú harcokcsik elleni harcra is kiválóan alkalmas, de természetesen nem lehet hadrafogható, ha csak arra képes.)

Az állapot fogalmát tekintve a magyar nyelv értelmező szótára (I. kötet 158. oldal) a következőket mondja: „3. Élettelen tárgyak a használhatóság, a célszerűség szempontjából tekintett, hosszabb-rövidebb ideig tartó tulajdonsága.” Mint látjuk az állapot fogalom tartalma a céljainknak megfelelően bővíti a harcképesség meghatározását. E két fogalom házasításával kialakítható olyan új tartalom, amely alkalmas a hadrafoghatóság értelmezésére.

A fenti következtetés alapján kimondhatjuk, hogy a *hadrafoghatóság* = harcképes állapot; élettelen tárgynak a harcban való alkalmasság szempontjából tekintett (hosszabb-rövidebb ideig tartó) állapota; végeredményben: *valamely eszköznek a tőle elvárt hadihasználatra való alkalmassága*.

A hadrafoghatóság fogalmának ilyen értelmű meghatározása felveti azt a további kérdést is, hogy melyek azok az ismérvek, amelyek determinálják az eszközök hadrafoghatóságának a színvonalát, értékét; milyen szempontok, követelmények alapján minősíthető, értékelhető valamely eszköznek a tőle elvárt hadihasználatra való alkalmassága.

Az értékelés, minősítés minden esetben egy idealizált állapothoz (helyzethez) történő hasonlítás. Az idealizált állapot lehet valamely szabvány, szabályzat, utasítás előírása, az értékelés pedig annál jobb, minél kevesebb (vagy kisebb jelentőségű) az észlelt eltérés, a hiba. Az értékelés alapja tehát egy olyan jegyzék, amely felsorolja az adott eszköz azon hibáit, amelyeket a hadrafoghatóság értékelése szempontjából vizsgálni szükséges és egyben azt is meghatározza, hogy melyik hiba milyen mérvű eltérést jelent az előírt követelmények összességétől.

Az egyes eszközök hadrafoghatóságának színvonalát (értékelését) meghatározó lehetséges hibák bármely hadianyagot tekintve azonos módon csoportosíthatók az alábbiak szerint:

- az alkalmazást akadályozzák, vagy lényegesen befolyásolják,
- a működést gátolják,
- a huzamos használatot akadályozzák,
- balesetveszélyt idéznek elő.

A felsorolt négy hibacsoport tartalma a következő értelmezéssel írható körül.

- Az eszköz *alkalmazását* olyan hiba akadályozza (befolyásolja lényegesen), amelynek előfordulása esetén az eszköz nem, vagy csak korlátozott mértékben alkalmazható arra a feladatra (azon feladatok összességére) amelyre rendszeresítették.

¹ Hadianyag: minden olyan eszköz, anyag, fegyver, jármű, stb., amely a hadsereg felszereléséhez és fegyverzetéhez tartozik, a hadviselést közvetlenül szolgálja (Magyar Értelmező Szótár III. kötet 18. oldal).

- A *működést* az eszköz olyan hibája gátolja, amely miatt az előírt (megparancsolt) tevékenység, illetve egyes műveletek csak az idő, vagy mérethatárok túllépésével hajthatók végre.

- A *buzamos használatot* az eszköz olyan hibája akadályozza, amelynek előfordulása az eszköz megrongálódását idézheti elő, illetve az eszköz alkalmazása nem biztosított az üzemeltető (alkalmazó) katonai szervezet – legalább – első harci feladatának teljesítéséhez,

- *Balesetveszélyt* olyan hiba idéz elő, amelynek következtében az eszköz kezelő, irányító és előkészítő személyzete, vagy az eszközzel – annak szállítása, menete, tárolása, javítása során – kapcsolatba kerülő bármely személy megsérülhet, életét veszítheti, vagy más eszköz megrongálódhat.

Ki kell emelni, hogy az eszközök tartozékainak (kiegészítő eszközeinek, szerszámainak, javító készletének, áramforrásainak) hibája, hiánya is a hadrafoghatóság színvonalát meghatározó hibák közé értendő.

A helyes értékelés előfeltétele az ellenőrzés alkalmával észlelt hibák, hiányok regisztrálása. Annak érdekében, hogy minden ellenőrzött eszköz azonos módszerrel kerüljön megvizsgálásra és értékelésre, egységes elvek alapján szerkesztett értékelő lap használata célszerű. A különböző eszközökhöz szükséges értékelő lapok természetesen a felsorolt, ellenőrizni szükséges hibák tekintetében eltérnek egymástól, de az egységes nyomtatvány alkalmazása az ellenőrzött parancsnok tájékozódását könnyíti azzal, hogy minden anyagra vonatkozóan azonos rendszerű értékelést kap. A további feldolgozásban, éves kiértékeléseknél, statisztikai elemzéseknél óriási jelentőségűek a szabványosított, gépi feldolgozásra is alkalmas, egységes nyomtatványok.

A hibafelvételre szolgáló nyomtatvány egységesítése és annak használata mind a belső, mind a felügyeleti ellenőrzés során megkönnyíti az értékelést is.

A nyomtatvány megszerkesztésénél nem egyszerű feladat azokat a lényeges hibákat kiválasztani, amelyek alapvetően határozzák meg valamely eszköz hadrafoghatóságát és feleslegessé válik minden – még viszonylag egyszerű eszköz-nél is több száz – lehetséges hiba vizsgálata. Lényeges annak is a szem előtt tartása, hogy *csak olyan hibák kerüljenek az értékelő lapra*, amelyeknek a felfedése nem igényel különleges eljárásokat és ezért a belső és a felügyeleti ellenőrzések szokásos lehetőségei között is elvégezhető.

A hadrafoghatóság értékelése a katonai szervezetek harckészültségét meghatározó mutatók között alapvető fontosságú. Nem kell bizonyítani sem, hogy a fegyverzet és a harci technika hadrafoghatóságának nem megfelelő értékelése automatikusan nem megfelelő értékűvé teszi a harckészültség összesített értékelését is. Ki lehet – és ki kell – mondani azonban ennek ellentétéként viszont, hogy a kiválóra értékelt hadrafoghatóság nem jelenti egyúttal a harckészültség kiváló színvonalát, de még arra sem lehet belőle következtetést levonni, hogy a fegyverzet és a harci technika megóvása milyen fokon kerül végrehajtásra.

Ismételten le kell szögezni azt, hogy a hadrafoghatóság értékelése a hadianyagnak (az egyes eszközöknek, illetve az eszközök összességének) az elvárt hadihasználatra való alkalmasságát fejezi ki és ebbe nemhogy nem értendő az állomány e tekintetben kifejtett tevékenységének értékelése, de annak értékelését ez utóbbi nem is befolyásolhatja (ronthatja, vagy emelheti).

A megóvás a fegyverzet, harci technika és más anyagok hadrafoghatóságának fenntartására irányuló tevékenységek összessége. Ebbe tartozik – mint azt a Szolgálati Szabályzat 260. pontja előírja – a

- karbantartás,
- technikai kiszolgálás,
- javítás,
- tárolás,
- megőrzés

minden hadianyagra vonatkoztatva egyaránt.

Azt, hogy milyen értelmezés, meghatározás, tartalom vonatkozik ezen fogalmak körébe, nem került előírásra, de értelmező szótárakban sem lelhető fel mindegyik. Mit értsünk tehát ezen fogalmak tartalmára irányadónak?

– *Karbantartás* a tisztítás, kenés, valamint az alegység (kezelő állomány) használatára rendszeresített TASZT-készlet felhasználásával, a kezelők által végrehajtandó javítás, alkatrészcsere és beszabályozás;

– *technikai kiszolgálás* az előirt technikai ellenőrzések és szemlék (hiba-vizsgálatok) rendszeres végrehajtása, a törzskönyvek, technikai naplók naprakész vezetése, a (harcoló, javító vagy tároló) alegységek részére kiadott – rendszeresített – TASZT-készletek feltöltöttsége, a kezelő állomány által nem javítható hibás eszközök javításának azonnali igénylése (a hibák késedelem nélküli felfedése);

– *javítás* a használhatóvá tétel előfeltétele (javító felszerelés, munkahely, anyag, technológia) biztosítása, a javítást végző állomány felkészítése és a részére előirt javítás körébe tartozó tevékenységek elvégzése;

– *tárolás*, a fegyverzet és a harci technika elhelyezésének módja, káros behatásoktól (napfény, csapadék, tűz, villám stb.) való védelme (az ezekre vonatkozó előírások megtartása);

– *megőrzés* a hadieszközök elvesztésének, eltulajdonításának, jogtalan vagy rendeltetés ellenes használatának, megrongálódásának megelőzésére és megakadályozására irányuló intézkedések, tevékenységek összessége, beleértve a nyilvántartást és elszámolást is.

A megóvás egyes elemeit (technikai kiszolgálás, tárolás) még a Szolgálati Szabályzat megjelenése után kiadott szakutasítások is a hadrafoghatóság értékelésénél veszik figyelembe, de megjelentek olyan új fogalmak is, mint a *technikai hadrafoghatóság*, *üzembentartás*, *technikai helyzet*. Meg kell azt is említeni itt, hogy a technikai biztosítás fogalmát is használják a megóvás egyes elemei összességének jelölésére, jöllehet a Harcászati Szabályzat e fogalom értelmezését meghatározza. (Ált. 67., 545. pont)

A fogalmaknak ez a bősége feltétlenül zavart okoz az ellenőrzés és értékelés gyakorlati végrehajtásában egyrészt azért, mert kellően nincsenek megmagyarázva, körülírva, másrészt – és főként – azért, mert *nincsenek összhangban a Szolgálati Szabályzattal*.

A Szolgálati Szabályzat világosan leszögezi – és ettől egyetlen szakmai előírás sem térhet el –, hogy a hadianyag vonatkozásában annak hadrafoghatóságát és megóvását kell megkövetelni, biztosítani, ebből következően pedig ellenőrizni és értékelni.

A hadrafoghatóság és a megóvás értékelésének elvéről egy idő óta – a megoldás keresésének céljából – viták alakultak ki. Megítélésem szerint a megoldás csak az lehet, ami a parancsnoki vezetés szempontjából elsődrendűen fontos, az alakulat *harckészültségének színvonala*. Egy bármely alakulat (magasabbegység, egység, alegység) harckészültségét lényegében két fő terület határozza meg:

- az állomány felkészültsége,
- a hadianyag hadrafoghatósága.

A hadianyag hadrafoghatóságát, különösen egy magasabbegység szintjén igen sokféleképpen lehet számítani és indokolni, de a parancsnoki vezetés szempontjából csak egyféle értékelési mód a helyénvaló, ez pedig a harcoló (és harcbiztosító) alegységek rendeltetésének megfelelő fő anyagfajták hadrafoghatóságának összevetése, értékelése. Ezen alegységekre – a hadianyaguk hadrafoghatósága alapján – megállapított értékelésből célszerű és indokolt az egység, majd a magasabbegység anyagi készleteinek hadrafoghatóságát értékelni.

A hadrafoghatóság értékelése komplex értékelés, ennek kialakítása – ellentétben azzal, ahogy az első közelítésre látszik – nem kizárólag a Szakszolgálatok (szak-ellenőrök) feladata.

A szakszolgálati ellenőrzés „csak” arra képes, hogy értékelje a harceszközök hadrafoghatóságát egyenként (ezt nevezik ma még technikai állapot ellenőrzésének, de nem tudni, hogy miben különbözik a technikai állapot más állapottól), majd pedig különféle megszorítások, kizárások alkalmazásával összesítést ad előbb az egynemű (azonos eszközöket tartalmazó) csoportokról, ennek alapján pedig az egyes anyagcsoportok súlyozásával az anyagnem egészéről. Ráadásul a technikai állapotra vonatkozó összesítést házasítja a karbantartás, tárolás stb. összesített értékével és mindezekről kimutat egy végösszesítést, mint az anyagnem értékelését.

Mihez kezdhet a parancsnok egy ilyen összesítéssel? Ha kedvező a részére, megnyugszik abban, hogy nála minden a legnagyobb rendben van, annak ellenére, hogy az anyagi, technikai ellenőrzések jegyzőkönyvei tele vannak sokszor nem is jelentéktelen hiányosságokkal, mulasztásokkal.

A parancsnoki vezetés szemszögéből nézve hasznosabb és használhatóbb az olyan értékelés, amelynek keretében először a *szakszolgálat* értékeli alegységenként és egyedileg az eszközök hadrafoghatóságát, ezt követően a *fegyvernemi* értékelés határozza meg az alegység össz anyagi készletének hadrafoghatóságát. Az ajánlott eljárás ellentéte a jelenlegi gyakorlat, amely az eszközök hadrafoghatóságának egyedi értékelése alapján – csupán egyszerű számtani műveletekkel – adja meg az alegység teljes anyagi készletére érvényes értékelést egy-egy szolgálati ághoz tartozó anyagok vonatkozásában.

Azt, hogy akárcsak egy önjáró harceszköz (például egy sorozatvető) „mit ér” akkor ha a járműve hibás, vagy ha a rádiója nem használható, de löni lehet vele, azt csak a fegyvernemi szakértő – jelen esetben tüzér – képes az alkalmazási követelmények ismeretében meghatározni. Hasonló a helyzet egy ágyúnál, amelynek „csupán” az optikai irányzéka használhatatlan, vagy hibás. Hadi eszközeink túlnyomó többsége ma már komplex eszköznek tekinthető, nemcsak azért, mert önjáró, de azért is, mert olyan tartozékokkal van felszerelve, amelyek nélkül korlátozott mértékben ugyan, de használható. Ez az „értékcsökkenés” azonban csak az alkalmazó (üzemeltető, üzemben tartó, felhasználó) fegyvernem követelményei alapján állapítható meg.

Az eszközök egyedi értékelése alapján számított összesítés – a más tekintetben igen fontos – statisztikai elemzések céljára alkalmas, azonban az egység, magasabbegység szinten nem használható értékelés a parancsnok részére.

A parancsnok csak olyan előírások alapján képes követelményeket támasztani és azok teljesítését értékelni a Szolgálati Szabályzat bevezetőben idézett előírásainak megfelelően, amelyek egyértelműen meghatározzák a hadianyagok hadrafoghatóságának egyedi értékelését, valamint a különböző értékű eszközök egy alegységre annak rendeltetése szerint vonatkoztatott összesített értékelését.

Az alegység szintű összesített értékelés több olyan kérdést vet fel, amelyet részletesen kifejteni e cikk keretében nincs lehetőség, azonban a téma fontosságára tekintettel indokolt azokat röviden áttekinteni.

A fő és másodlagos eszközök súlyának meghatározása az összesítésben alapvetően a nehéz kérdések közé tartozik. Nyilvánvaló, hogy néhány pisztoly, vagy távcső hibája miatt az egység egészét nem indokolt leértékelni, még akkor sem, ha ezek mennyisége meghaladja az előírt százalékot. Az összesítés ilyen gondjainak elkerülésére célszerű a hadianyagok egészét két csoportra osztani, mégpedig a személyi (vagy általános) felszerelés és az alaprendeltetés szerinti felszerelés csoportjára. Önként adódik ebből, hogy a személyi felszerelés hadrafoghatóságának megítélésénél nagyobb engedményekre van lehetőség, esetleg olyanra is, hogy ez nem is kerül a hadrafoghatóság összesítésébe, hanem a megóvás összetevőjét alkotja.

A helyszíni javításokkal helyreállított, illetve a bármilyen címen huzamosan távollevő (javításra bejelentett) eszközök ne legyenek figyelmen kívül hagyva a hadrafoghatóság értékelésénél, hanem ezek egyidejűleg „nem megfelelő” értékelést kapjanak – hiszen nem használhatók. Azt, hogy az alegység (egység) állományának mulasztásából ered ez az értékelés, azt a megóvás (lásd Szolg. Szab. 260. pont) értékelése fogja megmutatni.

Jelentős azoknak a rábora, akik a megfelelő–nem megfelelő értékelés hívei. Az ilyen jó–rossz (megfelelő–nem megfelelő) értékelési rendszer azonban kizárja a ragszorolást a különböző helyzetű, felkészültségű alegységek, egységek között. A jó vagy rossz értékelés esetleg kis különbség eredménye lehet, ellentétben az általában szokásos kiváló–jó–megfelelő–nem megfelelő értékelési rendszerrel. Megítélésem szerint ez utóbbi a helyes és ezt célszerű még a legkisebb részértékelésnél is alkalmazni.

Végezetül néhány gondolat a megóvásról.

Annak ellenére, hogy a Szolgálati Szabályzat két éve közkézen forog, ez a fogalom még eléggé újnak hat, nem ment át a köztudatba. Még mindig általában karbantartásról beszélnek, ebbe szorítják bele a megóvás más elemeit is.

A megóvás körébe tartozó tevékenységek alapvetően befolyásolják a hadieszközök hadrafoghatóságát és a megóvás értékelése jelzés arra, hogy a hadrafoghatóság színvonalában milyen irányú változás várható. Éppen ezért ez az értékelés elsődrendű eszköz a parancsnok részére, tudatja vele, hogy milyen területeken kell fokozottabban ellenőrizni, követelményt támasztani, dicsérni, vagy felelősségre vonni.

A Szolgálati Szabályzat hivatkozott 260. pontja nem tesz említést a nyilvántartásról, anyaggazdálkodásról. Ha a szabályzat az általa használt fogalmak magyarázatát is adná, ezek a tevékenységek a megóvás fogalmánál lennének említve. Nem lehet vitás, hogy az anyag megóvásának egyik igen lényeges eleme annak pontos nyilvántartása, elszámolása, valamint a helyes gazdálkodás.

A megóvás értékelésének összesítése a hadrafoghatóság értékelésével (mint ahogy szokás a technikai állapot és a karbantartás, üzembentartás értékelésének összesítése) egyáltalán nem indokolt. Tegyük fel, hogy „A” egységnél a hadrafoghatóság kiváló, a megóvás megfelelő, „B” egységnél a hadrafoghatóság megfelelő, a megóvás kiváló. Mindkét esetben „jó” összértékelést kapnak az alakulatok, pedig micsoda különbség van közöttük!

„A” egységhez minden bizonyosan vadonatúj (kiváló) anyag van kiadva, de azt elhanyagolják, tehát pillanatnyilag az egység – az anyagát tekintve – minden harcászati követelménynek megfelel és a HKSZ szempontjából ez a döntő.

„B” egységnél az állomány erejét megfeszítve igyekeznek az anyag hadrafoghatóságát biztosítani, de az, kiváló teljesítményük ellenére sem oldható meg az anyagok hibája, vagy más rajtuk kívül álló ok miatt.

Ha a két „jó” átlagértéket tekintjük, „A” és „B” azonos színvonalat képvisel, pedig a harcászati szempontjából teljesen eltérő egységekkel állunk szemben. Ezért nem ajánlatos e két értékelés összesítése.

A cikk célja – mint azt a bevezetőben is említettem – a Szolgálati Szabályzat egy kis területe előírásainak jobb megértését elősegíteni és az ehhez kapcsolódó gyakorlati munkához gondolatokkal hozzájárulni. Remélem, hogy e szerény kísérlet is hozzájárul a parancsnoki tevékenység (vezetés) egyik összetevőjének javításához, az ellenőrzések és az értékelés rendszerében elengedhetetlenül szükséges egységesítés – de legalább a közös nyelvhasználat – megvalósításához.

E közös nyelvhasználatnak a baráti hadseregekkel történő együttműködésben is szükséges azonosítási megkönnyítésére és elősegítésére nem felesleges áttekinteni a cikk vezérfonalát is jelentő főbb fogalmakat, kifejezéseket, és megadni hozzá a megfelelő orosz nyelvű szakkifejezést is.

1. *Harckészültség*

Боеготовность

- az állomány felkészültsége
Подготовленность личного состава
- a hadianyag hadrafoghatósága
Боепригодность военного имущества

2. *Hadrafoghatóságot meghatározó hibacsoportok*

Группы ошибок определяющие боепригодность

- alkalmazást akadályozó hibák, hiányok
ошибки и недостатки препятствующие боеупотреблению
- működést akadályozó hibák, hiányok
ошибки и недостатки препятствующие действию
- használatot akadályozó hibák, hiányok
ошибки и недостатки препятствующие применению
- balesetet előidéző hibák, hiányok
ошибки и недостатки причиняющие несчастные случаи

3. *Megóvás* Сохранение

karbantartás
уход

kenés, tisztítás, beszállítás, alkatrészcsere és javítás
адеквация ТАСЗТ-бóл

смазка, чистка, регулировка, замена деталей и ремонт из ЗИП-а под-
разделения

– *technikai kiszolgálás*

техническое обслуживание

ismétlődő hibavizsgálatok, ТАСЗТ-ок feltöltöttsége
текущий осмотр, дополнение ЗИП-а

– *javítás*

ремонт

műhelyfelszerelés, javító állomány felkészítése,
подготовка оборудования мастерской и личного состава

javítás minősége
качество ремонта

– *tárolás*

хранение

a hadianyag elhelyezésének (raktározásának) módja,
способ размещения военного имущества

a tárolóhelyek kialakítása
оформления склада

– *megőrzés*

сбережение

megelőző és biztonsági rendszabályok,
превентивные и предохранительные мероприятия

őrzés–védelem,
охрана

nyilvántartás és elszámolás.
учет и отчетность

Az „MZ” anyagok és technikai eszközök tárolása és karbantartása

Gombás Kálmán alezredes és Galambos János alezredes

A háború kezdetén végrehajtandó hadműveletek kimenetele jelentős mértékben függ attól, hogy a szemben álló felek milyen gyorsan tudják végrehajtani csapataik mozgósítását, amelyet viszont nagy mértékben befolyásol, hogy az újonnan megalakuló, illetve békében élő egységeket mennyi idő alatt lehet felszerelni és ellátni az állománytáblákban és hadinormákban rendszeresített anyagi és technikai eszközökkel. Ebből adódik az az alapvető követelmény, hogy az „MZ” anyagokat és technikai eszközöket már az ÁHKSZ időszakában ki kell szállítani a megalakulási körletekbe és gondoskodni kell azok hadihasználatú állapotban tartásáról.

A hadtáp tagozatok vonatkozásában az „MZ” anyagok és technikai eszközök helyszíni tárolásának az ad nagy jelentőséget, hogy azok hadrendi elemei túlnyomó többsége békében nem él, megalakításukat néhány fős „M” törzs és a békeszervezetektől átadott minimális keretállomány hajtja végre.

A tárolási problémák megoldhatósága érdekében az elmúlt években végrehajtott építkezések, a helyszínen fellelhető lehetőségek maximális kihasználása eredményeként elértük, hogy az „MZ” anyagok jelentős része a helyszínen van tárolva. Ez lehetővé tette, hogy f. évben figyelmünket olyan – a tároláshoz közvetlenül kapcsolódó – kérdések vizsgálatára fordítsuk, mint a tárolótér gazdaságosabb kihasználása, a tárolási rend egységesítése, karbantartás korszerűsítése. A témában lefolytatott vizsgálataink, kísérleteink eredményeit jelen cikkben foglaljuk össze, azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsunk a tárolással foglalkozó személyi állománynak szakmai feladatai ellátásához.

A tárolás megszervezése

A hadtáp egységek „MZ” anyagai és technikai eszközei tárolása végrehajtható:

- önálló „M” bázisokon;
- az MN laktanyáiban kikülönített raktárcsoportokban;
- a befogadó és megalakító egységek által biztosított raktárakban;

- a megalakulási helyek közelében levő laktanyákban (helyőrségi lőszer-raktárak, üzemanyagkutak, stb.) az előljáró által biztosított helyiségekben;
- a központi raktárakban („M” utalványon), továbbá
- a fenti változatok kombinált alkalmazásával.

Az önálló „M” bázisokon (a továbbiakban „M” bázis) az alábbi objektumokat célszerű létrehozni és berendezni:

- raktárakat, zárt és nyitott színeket, fészereket az anyagok és technikai eszközök tárolására;
- kommunális épületeket (iroda-, étkező-, főzőhelyiségek, fürdő, öltöző, WC, stb.) a bázis személyi állománya kulturált munkafeltételeinek biztosítására;
- általános (barkács) műhelyt a bázison belüli – raktárosok által végrehajtandó – javítási, karbantartási munkálatok elvégzésére;
- akkumulátortöltő-helyiséget;
- örszobát és pihenő helyiséget;
- tantermet és körleteket az „M” felkészítési feladatok végrehajtására;
- vízforrást és vízvezeték (ivó- és tűzoltó);
- tűzbiztonsági berendezéseket;
- kétsoros drótkerítést;
- őrkutya ólakat (ahol őrkutyák vannak rendszeresítve);
- belső híradó vonalakat;
- riasztási rendszert;
- a körforgalmat biztosító szilárd burkolatú úthálózatot, irányító közlekedési táblákkal és sorompókkal;
- zsiliprendszert, szükségkijárókat;
- a raktárpületek előtt térbetonozást;
- ideiglenes jellegű alakulótérek;
- szakharcászati tanpályát;
- táborhelyet;
- a bázis közelében várakozó és gyülekező helyeket;
- a vizuális felderítést akadályozó létesítményeket (fásítás, festés, stb.);

Az „M” raktárakat (egyedi és bázison belüli) úgy ajánlatos kialakítani, hogy azok biztosítsák az anyagok sajátosságainak legjobban megfelelő tárolási feltételeket és az anyagok gyors kiadását. Ennek érdekében a raktárak rendelkezzenek kiadó ajtókkal, ablakokkal és legyenek berendezve.

- raktári állványokkal, rakodó lapokkal és konténerekkel;
- csúszdákkal és szállítószalaggal;
- elektromos- és szükség világítóeszközökkel;
- tűzoltó-berendezésekkel;

Az „M” bázisok és raktárak szervezett rendjének biztosítása, valamint funkcionális feladataik maradéktalan végrehajtása érdekében az alábbi okmányok szükségesek:

„M” bázisokon:

- a mozgósítás végrehajtásának terve és munkajegyek;
- az anyagok és technikai eszközök kiadásának terve (1. sz. minta);
- munkaköri leírás a bázisállomány feladatköréről;
- a bázis alapadatait tartalmazó 1:500-as vázlat és a mellékletét képező kimutatás (2. sz. minta);

- az anyagátrolás és karbantartás követelményeit tartalmazó belső segédlet;
- az anyagok és technikai eszközök karbantartásának, javításának és felfrissítésének terve (3. sz. minta);
- a bázis őrzés-védelmi terve;
- a bázis tűzvédelmi terve;
- az emeletes épületek földem terhelhetőségének naplója.

Az okmányokat őrzés-védelmi és tűzvédelmi tervek kivételével a bázis parancsnok tárolja. Az őrzés-védelmi és tűzvédelmi tervek egy-egy példányát a bázis parancsnok szolgálati helyiségébe és az őrszobába célszerű kifüggeszteni.

„M” raktáraknál:

- a raktárakban tárolt anyagok elhelyezésének vázlata (4. sz. minta);
- a színekben (fészerekben) tárolt technikai eszközök csoportosításának vázlata (5. sz. minta);
- utalványok az anyagok és technikai eszközök kiadására;
- a raktár ellenőrzési és felnyitási füzet.

Az okmányok közül az anyagok és technikai eszközök elhelyezési, illetve csoportosítási vázlatait, valamint az utalványok egy példányát – az átadó által aláírva – a raktár, illetve zárt szín ajtaja belső oldalára célszerű, jól látható helyre (műanyag borításba elhelyezve) kifüggeszteni. A nyitott színeknél és fészereknél pedig a belső tér felőli részen a szín oszlopára erősített üvegajtóval ellátott, falakattal lezárt, lepecsételt szekrénybe. A raktár ellenőrzési és felnyitási füzeteket a raktárosok a raktárakban tárolják.

Az „M” tárolással kapcsolatos tevékenységet az előljáró szervek saját alárendeltjeik vonatkozásában koordinálják.

Az anyagok és technikai eszközök a hadrendi elemenkénti tárolás helyzetéről „Operatív nyilvántartás”-t (6. sz. minta), az „M” tárolótér helyzetéről bázisonként, illetve raktáranként „Törzs adatlap”-ot (7. sz. minta) célszerű vezetni és azok adatait évente egyszer január 1–31 között az alárendeltek bevonásával pontosítani.

Az „M” tárolótér fejlesztése és karbantartása ötéves – ezen belül kétéves – program alapján, a központilag biztosított keretek (pénzügyi és munkaerő) terhére történik.

Az új tárolótér építésének, illetve a meglévő karbantartásának végrehajtásáért a seregtest hadtáp törzsek, MN THF-ség és MN Htp. Közp. „M” törzs a felelősek. A feladatok központi irányítására a vezető törzsekben „Építési operatív csoport”-okat, az egyes munkahelyeken helyi építésvezetőségeket célszerű létrehozni.

Az építkezésekkel kapcsolatos elszámolást az MN BFF érvényben levő intézkedésének megfelelően kell végrehajtani.

Az anyagok és technikai eszközök tárolási rendszerét úgy célszerű kialakítani, hogy az biztosítsa:

„M” bázisokon:

- az alakulatonkénti és készenléti időnkénti csoportosítást;
- az időszakonként cserélendő (frissítendő) anyagok központi elhelyezését;
- az anyagok és technikai eszközök elhelyezésének összhangját;
- a rendszeresített rakodógépek manőverezésének feltételeit;

- a súlyos, nem önjáró technika málházásának feltételeit;
- a keresztirányú mozgások elkerülését;
- a vételezésre érkező alakulatok egy részének egyidőben történő kiszolgálását.

„M” raktárakban (bázison levő és egyedi):

- az anyagok és technikai eszközök egységes követelményeknek és a kiadás sorrendjének megfelelő csoportosítást (4. sz. minta). Ennek megfelelően a raktárajtók közvetlen közelébe az alakulattá váláshoz szükséges anyagok elhelyezését;
- az anyagkarbantartás és ellenőrzés raktáron belüli végrehajtásának feltételeit, a hozzáférhetőséget;
- egyidőben több helyen (ajtón, ablakon) történő anyagkiadást;
- emeletes raktáraknál valamennyi szint egyidőben történő kiürítését;
- a színekből a technikai eszközök több irányba való kivonhatóságát, azok közelébe történő kikonzerválást és gyülekeztetést;
- a rakodóeszközök (csúszdák, targoncák, stb.) hatékony felhasználását;
- tűz esetén a gyors oltás és mentés lehetőségét.

A tárolás helyének és módjának meghatározásánál figyelembe kell venni az adott anyag és technikai eszközök őrzés-védelmével kapcsolatos követelményeket, veszélyességét, a környezetre (sugárzás, mérgező hatás, robbanásveszély, stb.), valamint érzékenységét a külső hatásokra (hőmérsékletre, fényre, levegő nedvességtartalmára, stb.).

Ennek megfelelően:

a fegyvert és lőszer rendeltetészerű lőszerraktárakban, ahol ez nem lehetséges ráccsal ellátott külön raktárhelyiségben lehet tárolni. A lövészfegyver és -lőszer egy raktárhelyiségben egymástól dróthálóval elválasztva tárolható.

A többi anyaggal nem tárolhatók együtt:

- pirotechnikai anyagok, a fegyver és lőszer;
- robbanó anyagok;
- sugárzó anyagok;
- az aktív klórtartalmú mentesítő anyagok (pl. kalciumhipoklorit);
- üzem- és kenőanyagok;
- akkumulátorok (ezen belül a lúgos és savas).

A többi anyaggal csak a biztonsági rendszabályok betartása mellett tárolhatók együtt:

- a kis mennyiségű mérgező és alacsony aktivitású sugárzó anyagok légmentesen zárt fémcsomagolásban, vagy lezárt vasládában;
- a kábítószereket tartalmazó egészségügyi komplektek lakattal lezárt ládáknak (a lakatkulcsokat a bázis-, illetve raktárparancsnok páncélszekrényébe kell tárolni).

Nyáron hűvös, szellős, télen fűtött helyiségben kell tárolni:

- a sugárzásmérő készülékeket;
- a közvetlen leolvasású egyéni sugáradagmérőket;
- a lúgos akkumulátorokat (+ 10 – 30 C° közötti hőmérsékleten);
- a vérkonzerveket és -plazmát, a gyógyszerek egy részét;

- a kézi oxigénpalackokat (-20 és +30 C° közötti hőmérsékleten, max 70% relatív páratartalom mellett);

- élelmiszerek közül az üveges konzerveket és zsírt.

A raktárépület gazdaságos kihasználását, a tárolótér függőleges irányba történő maximális igénybevételét, a tábori körülmények között is felhasználható - két fő által könnyen mozgatható - csomagolóeszközök (zsákok, műanyag konténerek, kalodák, stb.) alkalmazását valamennyi anyagfajta tárolásánál ajánlatos megvalósítani.

A ládázott, csomagolt, kalodába helyezett anyagokat rakodólapra (szabvány és helyileg készített), ászokfákra célszerű több sorba rakni. Raktári állványt csak azoknak az anyagoknak a tárolására szükséges igénybe venni, amelyeket az eredeti csomagolásból ki lehet venni (pl. lejáratos gyógyszerek), illetve eredetileg nincsenek csomagolva (pl. különböző készülékek, műszerek) és helyileg sem lehet azok csomagolását, kalodázását megoldani.

A különböző csomagolóeszközökből a rakatok kialakítását az alábbiak szerint ajánlatos végrehajtani:

- a rakatmagasság tegye lehetővé a felső sorok kézierővel történő levételét;

- azonos súlyú anyagoknál az alsó sorokban levő csomagolóeszközök teherbíróképességét ne haladja meg a felettük elhelyezett teher súlya;

- egyes rakatolt anyagoknál az alsó sorokba a nehéz, a felsőbbekbe a könnyebb anyagok kerüljenek;

- a szellőzést igénylő - műanyag konténerekbe és zsákokba elhelyezett - anyagok közé rakodólapokat kell elhelyezni;

- azoknál a csomagoknál, amelyek stabilan nem fekszenek egymásra, a gúla alakú kialakítást alkalmazni, illetve a rakatokat fa kerettel összefogni;

- a több alegység anyagainak egy rakatba történő felrakása esetén, rakaton belül - jól láthatóan - meg kell jelölni az egyes alegységek közti határvonalakat.

A raktári állványokon tárolt kis kiterjedésű anyagok gazdaságos helykihasználása érdekében az állványok szabványnak megfelelő polcai közé pótpolcokat lehet beépíteni, illetve az anyagok tároló dobozokba (fa, műanyag, vagy keménypapír) helyezhetők el és azokat lehet az állványokra helyezni. Emelett fiókos rendszerű állványok is kialakíthatók.

A különböző technikai eszközöket színekben és fészerekben tartósan lekonervált állapotban, a kerekes technika rugóit alátét bakokkal tehermentesítve (a gumibroncscok a földtől 1-2 cm magasságba legyenek) kell tárolni.

A technikai eszközök szerszámzatát vagy az erre a járművön rendszeresített lakattal lezárható szerszámládába, vagy helyileg készített faládjába ajánlatos tárolni és a jármű vezetőfülkéjébe elhelyezni. A járművek indító- és szerszámláda- kulcsait a bázis (raktár) őrszolgálat páncélszekrényébe vasíratládába célszerű borítékba elhelyezni.

Az anyagok és technikai eszközök tárolásának végrehajtásánál az előzőekben ismertetett általános érvényű szabályok mellett figyelembe kell venni az MN fegyvernemi és szolgálati ág főnökség által kiadott szakutasítások előírásait is. Az utasításokat valamennyi tárolást végrehajtó szervnél fel kell dolgozni, és a gyakorlati munkában az azokban megszokott követelményeket érvényesíteni kell.

Annak érdekében, hogy az „M” bázisok és raktárak személyi állománya az ott tárolt anyagok és technikai eszközök tárolásával kapcsolatos előírásokat megismerje, illetve ismereteit szinten tartsa, az érintett „M” törzsek anyagnemenként – ezen belül anyagonként – belső használatú „Segédlet”-be összegezzék a vonatkozó utasítások előírásait. A belső „Segédlet” egy példányát – munkaokmányként – a bázis pk., annak kivonatait az anyagnem felelős raktárosok részére célszerű kiadni.

Az anyagok és technikai eszközök karbantartása, frissítése

Az „MZ” anyagok és technikai eszközök karbantartását a tartós tárolásra előírt követelményeknek megfelelően differenciált gyakorisággal az alábbiak szerint ajánlatos végrehajtani:

Folyamatosan:

- valamennyi anyag és technikai eszköz ellenőrzését;
- a csomagoló eszközökről, anyagokról és technikáról a por és egyéb szennyeződés eltávolítását;
- az észlelt meghibásodások kijavítását, lepergett festék és konzerváló anyagok pótlását;
- a járművek gumiabroncsai légnomásának ellenőrzését, utántöltését;
- a csepptöltés nélküli akkumulátorok utántöltését;
- a tűzoltó berendezések működőképességének ellenőrzését, karbantartását;
- oxigénpalackok ellenőrzését;
- a raktárhelyiségek szellőztetését, takarítását.

Negyedévenként:

- a csepptöltés nélküli akkumulátorok formálását;
- a járművek, munka- és egyéb gépi eszközök motorjainak, erőátviteli berendezéseinek külső tisztítását, zárt felépítésű járművek belső tereinek, az azokban elhelyezett eszközök takarítását, letörlését.

Öthónaponként:

- a csepptöltő alkalmazása esetén az akkumulátorok formálását.

Félévenként:

- a vv. és hir. akkumulátorok ellenőrzését, készítését, feltöltését;
- ruházati bőranyagokból, a penészfoltok letörlését, szőrmés bőrök naftalinozását, gumicikkek talkumporozását, fémcikkek technikai vazelinnel vagy orsóolajjal történő átkenését, a bőr- és gumicikkek szellőztetését;
- eü. komplettek felbontását, megvizsgálását, a károsodások és elváltozások megszüntetését, azoknak az anyagoknak csere céljából történő kivételét, amelyeknél a károsodás helyileg nem szüntethető meg (átázás, gyógyszeres üveg, vagy ampulla törése, penészesedés, műszerek rozsdásodása, rágcsálók okozta kár, stb.).

Évenként:

- a gépjárművek, munka- és egyéb gépi eszközök konzerválását, sérült felületeinek pótlását, felújítását;
- az egyéni vegyvédelmi eszközök átforgatását, szellőztetését, talkumporozását (a penészedő eszközök lemosását, tisztára törlését és szárítását is) hordtáskák kikefélést;

- különböző mentesítő készletek, oxigénlégző készülékek működőképességének ellenőrzését, tisztítását, tömlők lemosását glicerinnel;
- különböző vegyi felderítő, sugármérő és egyéb műszerek üzemképességének ellenőrzését, szennyeződéstől történő megtisztítását;
- műszaki sánc és egyéb szerszámok, szerszámkészletek korrózió elleni védelmét, tisztítását, fémrészek átkenyését technikai vazelinnel;
- rádiókészülékek, vezetékes berendezések és anyagok ellenőrzését, letisztítását, bemérését;
- üza. szivattyúk portalanítását, festését, alkatrészek olajozását, acéltartályok, vashordók, kannák, töltőeszközök rozsdátlanítását, festését, elasztikus tartályok tisztítását, talkumporozását;
- a mozgókonyhák, sütőkemencék, dagasztógépek, vízszállító utánfutók lemosását, teljes külső és belső áttisztítását, futóművek, rugók zsírozását, kiegészítő festését, valamint tartozékaik, felszereléseik karbahelyezését; szállítóladák, ételhordók, kannák külső, belső mosását, festékhiányok pótlását;
- textilanyagok és egyéb ruházati anyagok szellőztetését, portalanítását, átforgatását;
- ü. anyagok és technikai eszközök tisztítását, ü. textilia szellőztetését, portalanítását, átforgatását; fémhordályok fém részeinek korrózió védelmét, ponyvák tisztítását;
- tábori törzsfelszerelés portalanítását.

Kétévenként:

- a gépjárművek, munka- és egyéb gépek kikonzerválását, próbafuttatását (gjmű. 25-30 km, agregátorok és egyéb gépek 30 perc) szükséges javítások elvégzését és újrakonzerválását.

Háromévenként:

- optikai eszközök általános karbantartását.

Ötévenként:

- lövészfegyverek átkonzerválását mintavezetés módszerével.

Az *anyagok frissítését, időszaksos cseréjét* az anyagnem szerinti illetékes fegyvernemi és szolgálati főnökségek szakutasításaiban, intézkedéseiben és az anyagok csomagolóeszközein az erre vonatkozó feljegyzésekben meghatározott lejárati időn belül kötelező jelleggel kell végrehajtani. Az ezzel kapcsolatos főbb előírásokat az alábbiakban foglaljuk össze:

- a fegyvernemi anyagok cseréjét a lejárati idő előtt hat hónappal kell kérni az érintett főnökségektől és az általuk kiadott csereutalványok alapján végrehajtani;
- a lejáratos gyógyszereket, ahol ez lehetséges (kórházak, csapatgyengéldők) a békefelhasználás terhére kell lecserélni. Ahol erre nincs lehetőség 9 hónappal a lejárati idő előtt a Központi Egészségügyi Anyagraktárnál kell lecserélni;
- a benzint, a gázolajat és kenőanyagot kétévenként frissíteni kell.

Ahol ez lehetséges a frissítést a béke készlet terhére (megalakító, befogadó alakulatoknál) kell végrehajtani. Ha erre nincs mód, akkor a frissítést történő utalást a béke ellátó szervtől kell kérni.

Ha frissítés valamilyen oknál fogva a meghatározott időn belül nem került végrehajtásra, az üzemanyagot felhasználni csak központi laboratóriumi vizsgálat és engedély után lehet;

- az élelmiszerek cseréjét - ahol a békekészletből történő felfrissítés nem lehetséges - a szavatossági idők figyelembe vételével a területileg illetékes élelmezési anyagraktárakban kell végrehajtani.

A csere végrehajtását megelőző hónap 10.-ig az érintett raktárakkal a beszállítás időpontját pontosítani kell;

- a ruházati cikkek közül a bőryanagokat 5 évenként kell a Központi Ruházati Anyagraktárnál lecserélni. A cserére vonatkozó igényt a tárgyévét megelőző év október 31.-ig kell az MN Ruházati Ellátó Központhoz felterjeszteni.

Az anyagok és technikai eszközök karbantartását a békében élő egységek polgári és sorállományával, a szervezetszerű raktáros állománnyal, az előljárók által szervezett szakbrigádokkal és a továbbképzésre behívott tartalékos állománnyal célszerű végrehajtani.

A békében élő, sorállománnyal rendelkező egységek a saját, az általuk és befogadott „M” törzsek által megalakítandó hadrendi elemek valamennyi anyagát és technikai eszközét kötelesek karbantartani.

A folyamatosan negyedévenként és öthónaponként végrehajtandó karbantartási feladatokat a szervezetszerű raktárosokkal, a félévenként és ennél nagyobb időközökben végrehajtandó feladatokat - a szervezetszerű raktárosok vezetésével - a t. továbbképzésre és anyagkarbantartásra behívott állománnyal célszerű elvégeztetni.

A gépjárművek, munkagépek és egyéb gépi eszközök karbantartása komoly szakmai hozzáértést igényel, ezért legcélravezetőbb azt tapasztalatonként ht. ti. vagy tts. vezetésével az „M” anyagkarbantartásra behívott szakmunkás állományból létrehozott szerszámokkal jól felszerelt, mozgó brigádokkal végrehajtani. Továbbá ehhez hasonló módszerrel oldható meg a békében élő híradó egységek és alegységek igénybevételével a híradó eszközök, rádiók és egyéb műszerek időszakos bemérése, próbauzemeltetése és karbantartása is.

Az anyagi és etchnikai eszközök karbantartására és frissítésére a vezető szerveknél „M” felkészítési tervekkel összehangolt ötéves és éves terveket célszerű készíteni. (8., 9. sz. minta).

Az ezzel kapcsolatos tervezési rendszer egy lehetséges változata az alábbi:

- az ötéves és éves terveket a vezető szervek két példányban készítik el, és jóváhagyásra a tervidőszakot megelőző év november 30.-ig az előljárókhöz felterjesztik;

- a jóváhagyott tervek alapján az „M” felkészítésre vonatkozó intézkedésben meghatározzák az alárendeltek tárgyévre vonatkozó feladatait és kiadják a tervkivonatokat;

- az alárendelt „M” törzsek, bázisok és raktárak parancsnokai az előljáró intézkedése és tervkivonata alapján elkészítik a tárgyévre vonatkozó részletes karbantartási és frissítési terveket (3. sz. minta) és a feladatokat azok alapján hajtják végre.

(Az 1-9. minta-melléletek a folyóirat végén található.)

A közlekedés néhány időszerű kérdése

Dr. Gábor László t. főhadnagy, Fővárosi Bírósági tanácselnök

A korszerűen motorizált Magyar Néphadsereg igen sok gépjárművezetőt foglalkoztat, akik rendszeresen részt vesznek a közúti forgalomban és akik éppen ezért kell hogy ismerjék mindazokat a közlekedési szabályokat, elvi és gyakorlati kérdéseket, amelyek a közlekedés biztonságát érintik és befolyásolják, mert másként nem ismerhetik fel azokat a nehézségeket és veszélyeket, amelyek őket a közúti közlekedésük során érhetik.

Minden olyan forgalmi helyzetre, amely a járművezetőre veszélyt jelenthet természetesen nem mutathatunk rá, mert erre a cikk korlátozott terjedelme nem nyújt lehetőséget. De igyekszünk rámutatni azokra a legfontosabb jelenségekre, amelyek közúti közlekedésünket jelenleg kedvezőtlenül befolyásolják, amelyek közlekedésünk biztonságát a legnagyobb mértékben veszélyeztetik. A honvédségi gépkocsivezetők általában fiatal emberek, sokan közülük még nem rendelkeznek megfelelő gépkocsivezetői gyakorlattal és tapasztalattal, éppen ezért továbbképzésük szükséges és indokolt.

Célunk elsősorban a gépkocsivezetők kiképzőinek tájékoztatása és olyan tapasztalatok átadása, amelyek – a kiképzésben felhasználva – a honvédségi gépjárművek közúton való közlekedésének biztonságát fokozhatják.

Köztudott, hogy a jelenleg érvényben levő KRESZ – az 1/1975./II. 5. KPM-BM számú együttes rendelet –, igen sok fontos változtatást vezetett be. Több a forgalmat érintő rendelkezése alapjaiban eltér a régi szabályozástól. A szövegezése egyszerűsége és közérthetősége törekszik, csak az alapvető forgalmi helyzeteket szabályozza. Azokat a forgalmi helyzeteket amelyek ritkán fordulnak elő érinti és ezeknek a megoldását az alapvető közlekedési elvek és szabályok alkalmazásával a járművezetőkre bizza. Azt az alapvető közlekedési elvet hangoztatja, hogy a járművezetőknek az adott forgalmi helyzetben, a szükséges figyelemmel és elővigyázatossággal úgy kell közlekedni, hogy a személy és vagyonbiztonságot ne veszélyeztessék, másokat indokolatlanul ne zavarjanak és az út használatában indokolatlanul ne akadályozzanak.

Minden olyan forgalmi helyzetet amely a gyakorlatban előfordulhat, nem is lehet egy rendeletben szabályozni, mert az életben – a gyakorlati közlekedésben –, előforduló helyzetek sokasága és változatossága olyan nagy, hogy azok mindenikének a szabályozása rendkívüli mértékben felduzzasztaná és megnehezítené a szabályozást, áttekinthetetlenné és megtanulhatatlanná tenné a szabályokat.

Ezért olyan esetekben amikor egy forgalmi helyzet konkrét rendelkezés alapján nem oldható meg, az általános közlekedési elveket – a jobbkézsabályt, a jobbra tartási kötelezettséget, a veszélyeztetés tilalmát, a jelzésekhez való alkalmazkodási kötelezettséget, az előzékeny, udvarias és türelmes közlekedésre való törekvést stb. kell a közlekedésben alapul venni és azokhoz kell alkalmazkodni.

Így kell megoldani azokat a helyzeteket is, amelyeket újabban „tisztázatlan forgalmi helyzetek”-nek nevezünk és amelyekkel a gyakorlatban is találkozhatunk.

Az alábbiakban a katonai járművezetők ismereteinek a bővítése érdekében igyekszünk rámutatni azokra a legjelentősebb és legveszélyesebb közlekedési szabálysértésekre, amelyek a gyakorlatban a legtöbb balesetet okozzák. Igen nagy mértékben fokozná a közlekedés biztonságát, ha a járművezetők ezeket a szabályokat a gyakorlatban helyesen és következetesen alkalmaznák.

Köztudott, hogy a KRESZ jelentősen szűkítette a gyalogosok áthaladási elsőbbségét és megszüntette a megállási kötelezettséget is, ha az úttesten egyedül, vagy csoportosan gyermekek, koruk, testi fogyatékoságuk, vagy más ok miatt, a saját biztonságukra ügyelni felismerhetően nem képes személyek haladnak át. A jelenlegi KRESZ a gyalogosok áthaladási elsőbbségét csak a kijelölt gyalogátkelőhelyen és a kanyarodó járművekkel szemben tartotta fenn, ha a jármű kanyarodik arra az útra, amelyen a gyalogos halad át. A járművezetőnek azonban most is fokozottan ügyelni kell a villamos megállóhelynél levő járdaszívet és az ehhez közelebb eső járda között áthaladó gyalogosokra, az egyedül vagy csoportosan haladó, vagy áthaladó gyermekekre, a koruk, testi fogyatékoságuk vagy más ok miatt a saját biztonságukra ügyelni felismerhetően nem képes személyekre. A „fokozottan ügyelni kell” rendelkezés alatt azt kell érteni, hogy a járművezető minden tőle telhetőt köteles megtenni az ilyen személyek biztonsága érdekében. Azokat a helyeket ahol ilyen személyek haladnak vagy áthaladnak, fokozott figyelemmel és szükség esetén a sebesség csökkentésével is kötelesek megközelíteni.

A közlekedés alakulását figyelve és az utóbbi hónapokban bekövetkezett közlekedési baleseteket is értékelve, úgy tűnik, hogy a gyalogosok közlekedését szabályozó és a gyalogosok közlekedésének biztonságát érintő közlekedési szabályokat, a gyakorlatban a gyalogosok és a járművezetők közül sokan, nem tartják be. A járművezetők közül többen csak a szabályok formális alkalmazására törekszenek, a gyalogosok közül pedig sokan – különösen az idősebb gyalogosok – változatlanul a régi szabályok szerint közlekednek, beidegzett módon haladnak át az úttesten, mások türelmetlenségükben szándékosan is megsértik az úttesten való áthaladás szabályait és ezáltal a közlekedési balesetek bekövetkezésének a veszélyét fokozzák.

Annak, hogy a gyalogosok közlekedésében az új rendelkezések ellenére sem következett be lényeges változás, egyik oka az, hogy a gyalogosok – különösen az idős emberek – nem ismerik kellően az új szabályokat, mások a beidegzett mozgásoktól nem tudnak elszakadni. Sokan – különösen az idősebb emberek – éppen kedvezőtlen egészségi és fizikai állapotuk, rossz látásuk és hallásuk, megviselt idegállapotuk, legyengült reflexműködésük miatt teremtik meg a baleseti veszélyt.

A járművezetők a gyalogosok közlekedésével kapcsolatos szabályokat ismerik. A hivatásos gépjárművezetők kötelezően vizsgát tettek, de a magán-

gépjárművezetők jelentős része is tanfolyamokon vett részt és vizsgát tett. A járművezetők azonban a gyakorlati közlekedésben nem gondolnak mindig arra, hogy a gyalogosok részben koruk miatt, részben felkészületlenségük miatt, velük szemben hátrányos helyzetben vannak, hogy a gyalogosok között vannak szórakozott, figyelmetlen és beteg emberek, akik emiatt a saját biztonságukra nem tudnak vigyázni és ezért nem mindig tanúsítanak olyan magatartást, amely alkalmas a baleseti veszély megelőzésére. Ezért a gyalogosok közlekedésének a biztonságára elsősorban a járművezetők kötelesek vigyázni.

A kijelölt gyalogosátkelőhelyen haladó gyalogosnak változatlanul elsőbbsége van a járművekkel szemben. Ez az elsőbbség azt jelenti, hogy a járművezetők ezeket a helyeket csak fokozott óvatossággal és mérsékelt sebességgel közelíthetik meg, úgy hogy ha a baleset megelőzése érdekében szükséges, meg is tudjanak állni, és eleget tudjanak tenni elsőbbségadási kötelezettségüknek. Az ítélkezési gyakorlat évek óta egységes álláspontot képvisel abban, hogy a járművezető a kijelölt gyalogosátkelőhelyet csak „biztonságos sebességgel”, tehát olyan sebességgel közelítheti meg, amely mellett az adott út-, látási és forgalmi viszonyok, a jármű és a járművezető pillanatnyi adottságainak és állapotának a figyelembe vétele mellett, képes a fenti kötelezettségének a teljesítésére.

A KRESZ alapján az ítélkezési gyakorlat elvárja a járművezetőtől azt is, hogy azokat a helyeket ahol a gyalogosnak áthaladási elsőbbsége van, olyan sebességgel közelítse meg, hogy azzal a gyalogosokat ne tévessze meg.

Ahhoz, hogy a gépkocsivezető ezeket a kötelezettségeket teljesíteni tudja, elsősorban az adott közlekedési körülményekkel kell tisztában lennie, pontosan és jól be kell látnia a kijelölt gyalogosátkelőhely teljes terjedelmét és annak környékét. A józan ész által diktált módon elsősorban azt köteles vizsgálni, hogy a kijelölt gyalogosátkelőhelyen van-e gyalogos; vagy annak közvetlen közelében van-e a kijelölt gyalogosátkelőhely felé irányuló gyalogosforgalom. Ha a kijelölt gyalogosátkelőhelyen vagy annak környékén az átkelőhely irányába haladó forgalmat lát, a sebességet olyan mértékűre köteles lecsökkenteni, amely mellett a gyalogos biztonságát nem veszélyezteti. Ha a gyalogosforgalom megkívánja, a járművezető a járművet a kijelölt gyalogosátkelőhely előtt megállítani is köteles.

Bár a jelenlegi KRESZ lényegesen leszűkítette a gyalogosok úttesten való áthaladásának az elsőbbségét és megszüntette a gyermekek, idős és beteg gyalogosok közlekedésének a biztosítására korábban előírt megállási kötelezettséget, és ebből arra lehetett következtetni, hogy a kijelölt gyalogosátkelőhelyek tiszteletbentartása a járművezetők részéről fokozódni fog, az új rendelkezések bevezetése után ez a feltételezés nem vált valóra, a gyalogosok biztonságát illetően a járművezetők közlekedésében nem következett be olyan változás, amely jelentősen fokozta volna a gyalogosok biztonságát.

Budapesten az összes balesetek közel 43%-át az elmúlt évben a gyalogosok elütései tették ki.

A KRESZ rendelkezései ellenére igen gyakran történnek súlyos közlekedési balesetek a kijelölt gyalogosátkelőhelyeken. Elsősorban az idős, 65–80 éves emberek válnak ilyen balesetek áldozataivá. Az ítélkezési gyakorlatból megállapíthatóan az ilyen jellegű balesetek oka elsősorban az, hogy a járművezetők elszámítják magukat. Látják a zebrán haladó, vagy a zebra felé közeledő gyalogost, de arra számítanak, hogy amíg ők elérik a zebrát, a gyalogos kikerül a jármű útjából, vagy megáll és szabad utat biztosít a járműnek. Ezért sok eset-

ben a jármű sebességét nem csökkentik, olyan sebességgel közelítik meg a zebrát, amely nem teszi lehetővé a váratlanul felmerülő veszély elhárítását. A gépkocsivezetők számításai a legtöbb esetben nem válnak be. A gyalogos nem látja a gépkocsit, ezért nem áll meg, lassítja vagy gyorsítja a sebességét és ezzel megzavarja a gépkocsivezetőt, gyakran váratlanul megfordul és visszafelé szaladva kerül a gépkocsi elé. Igen sok esetben a zebra széleinél álló gyalogos csoportból válik ki olyan személy, aki még át akar haladni az úttesten, és akinek az elütését a gépkocsivezető már nem tudja megelőzni.

Az utóbbi időben igen sok súlyos közlekedési baleset azért következett be a zebrán, mert a járművezetők ezeket a helyeket nem a biztonságos sebességgel közelítették meg, máskor nagy sebességgel hajtottak rá a zebrára, annak ellenére, hogy a zebra egyik vagy másik oldalát, a szembejövő, vagy a gépkocsival egy irányba, a másik forgalmi sávban haladó jármű takarása miatt nem látták be és a gyalogos a takart oldalról került váratlanul a gépkocsi elé.

Több súlyos közlekedési baleset következett be azért is, mert párhuzamos közlekedésre alkalmas úttesten, a kijelölt gyalogosátkelőhelyen vagy közvetlenül előtte kísérelték meg a járművezetők a másik jármű előzését, vagy a zebra előtt lassító jármű mellett, a másik forgalmi sávban még megkísérelték az elhaladást. Az ilyen forgalmi művelet mindig rendkívül veszélyes, mert a járművezető a másik jármű takarása miatt, a zebrát teljes szélességében nem látja be, nem tud meggyőződni a gyalogos jelenlétéről és amikor őt meglátja, már rendszerint féktávolságon belül van és így a jármű már nem állítható meg.

Az ilyen jellegű balesetet okozó gépkocsivezetők rendszerint azzal védekeznek, hogy a gyalogos váratlanul és féktávolságon belül került a gépkocsijuk elé és ezzel a védekezéssel igyekeznek a balesetért való felelősséget elhárítani.

Az ilyen védekezés azonban rendszerint eredménytelen, mert a gépkocsivezetők szabálytalan közlekedésükkel – azzal, hogy a megfelelően be nem látott kijelölt gyalogosátkelőhelyet, meg nem engedett, és nem biztonságos sebességgel közelítették meg – maguk teremteték meg a baleset közvetlen veszélyét.

Nagyon fontos új rendelkezése a KRESZ-nek az a szabály, hogy lakott területen belül, a járművek vezetői kötelesek az elindulási szándékot jelző, menetrend szerint közlekedő autóbussznak és trolibusznak a megállóhelyről való elindulását – ha ezt hirtelen fékezés nélkül megtehetik – lassítással, szükség esetén megállással is lehetővé tenni. Ez a szabály a tömegközlekezési járművek zavartalan közlekedését kívánja biztosítani és ennek a célnak az elérése csak akkor várható, ha a megállóból elindulni kívánó és a forgalomban folyamatosan haladó járművek vezetői tudatosan alkalmazzák az idevonatkozó előírásokat.

A KRESZ rendelkezése értelmében az autóbusz és a trolibusz vezetője a megállóba történt beérkezés, az utasok le- és felszállása után, a jármű összes ajtajait becsukni köteles és csak ezután jelezheti elindulási szándékát. A biztonság érdekében azonban, az elindulási szándék jelzése után néhány pillanatig még ki kell várnia, hogy a mögötte közlekedő járművek vezetői közül azok akik lassítással vagy megállással már nem képesek biztosítani az autóbusz vagy a trolibusz kiindulását, el tudjanak mellette haladni, azok pedig akik képesek erre, meg tudják tenni a szükséges intézkedéseket.

Ha a tömegközlekedési jármű vezetője nem jár el kellő gondossággal és az elindulás jelzése után valamilyen okból nem tud elindulni, maga mögött torlódást, közlekedési dugót okozhat. Abban az esetben pedig, ha a jelzés után

azonnal elindul, anélkül, hogy kivárná azoknak a járműveknek az elhaladását, amelyek vezetői nem tudják biztosítani a tömegközlekedési jármű elindulását, súlyos közlekedési baleset következhet be.

Az új rendelkezés bevezetése óta eltelt idő alatt, több súlyos közlekedési baleset következett be azért, mert egyes járművezetők ezeket a szabályokat nem alkalmazzák a gyakorlatban tudatosan. Egyes tömegközlekedési járművek vezetői, az indulási irányjelzés megadása után azonnal és anélkül indulnak ki, hogy meggyőződnének az elindulás veszélytelenségéről, és az is gyakori, hogy egyes járművezetők megkísérlik az induló autóbusz vagy trolibusz melletti elhaladást, amikor lassítással képesek lennének biztosítani a tömegközlekedési jármű biztonságos kiindulását a megállóból.

A KRESZ-nek említett rendelkezését tudatosan és következetesen kell a gyakorlatban alkalmazni és ellenőrizni, mert csak ily módon érhető el az a célkitűzés, amelynek érdekében a rendelkezést megalkották.

Az ítélkezési gyakorlat azt mutatja, hogy a közlekedési balesetek okai között változatlanul nagy szerepet játszik az ittasság. Az 1976. évi közlekedési baleseti statisztika adataiból megállapítható, hogy az elmúlt évben az ittasság okából bekövetkezett balesetek száma 1975. évhez viszonyítottn kb. 20 százalékkal csökkent, a személyi sérüléssel járó közlekedési balesetek kb. 16-17%-a következett be ittasság okából. E kedvezőnek értékelhető jelenség mellett azonban, megállapítható az is, hogy az utóbbi évben emelkedett azoknak a járművezetőknek a száma, akik szeszes italtól súlyosabban befolyásolt állapotban okozták a balesetet.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a járművezetők, a szeszes ital fogyasztásának és ebben az állapotban való járművezetésnek a tilalmát nem értékelik reálisan. Még mindig vannak olyan járművezetők, akik azt állítják, hogy kisebb mennyiségű szeszes ital nem befolyásolja a vezetés biztonságát, mások azt hangoztatják, hogy ők még ittasan is képesek biztonságosan vezetni.

A közúti közlekedés szabályai – az 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet, a KRESZ –, azt írja elő, hogy járművet csak az vezethet, aki a vezetési képességekre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll és szervezetében nincs szeszes ital fogyasztásából származó alkohol. Az ítélkezési gyakorlat a vezetési képességekre hátrányosan ható szer alatt elsősorban a kábítószereket és a gyógyszereket érti. Nem vezethet járművet tehát az, aki a figyelési és koncentrációs képességet csökkentő kábítószer vagy gyógyszer hatása alatt áll. Az a személy, aki nagyobb mennyiségű gyógyszert vett be, aki altatás vagy fájdalomcsillapító injekció után kábult állapotban van, vagy akinek a rosszullete még tart, el sem indulhat a járművel. Helyes ha a közúti közlekedésben nem vesz részt olyan személy sem, aki számára ismeretlen gyógyszert vett be, kivéve, ha orvostól tudja, hogy a gyógyszernek nincs a vezetési képességeket érintő hatása.

Az a járművezető, aki a vezetési képességet csökkentő szer hatása alatt vesz részt a közlekedésben, vagy aki vezetés közben észleli magán ezek kedvezőtlen hatását és ennek ellenére tovább vezet, ha emiatt baleset következik be, a baleset okozásáért büntetőjogilag is felelősséggel tartozik.

A KRESZ a járművezetők részére – ideértve a lovaskösi hajtót és a motorkerékpárost is –, a legteljesebb alkoholtilalmat írja elő. Téves tehát az a szemlélet, hogy kisebb mennyiségű szeszes ital – egy-két pohár sör, vagy egy-két dl bor – elfogyasztása után még szabad járművet vezetni.

A tilalom szempontjából teljesen közömbös az, hogy a vezető mikor és milyen szeszes italt fogyasztott, ha a szervezetében a szeszesital-fogyasztásból származó alkohol még kimutatható. A vezetés tehát akkor is tilos, ha a vezető sokkal korábban – esetleg 8–10 órával korábban is –, fogyasztotta a szeszes italt, olyan mennyiségben, melynek alkoholtartalma még a szervezetében van.

A KRESZ-nek azon tilalmát, hogy járművet nem szabad vezetni annak, akinek a szervezetében szeszesital-fogyasztásából származó alkohol van, az ítélezési gyakorlat tágan értelmezi. A „szeszes ital” kifejezés alatt mindazokat az italokat és ételeket érti, amelyek alkoholt tartalmaznak. Tilos tehát rumos vagy konyakos meggyet, süteményeket, étvágygerjesztő alkoholos italokat fogyasztani olyan mennyiségben és olyan időben, amikor a járművezető tudja, hogy részt fog venni a közúti forgalomban és a szervezetben ezek alkoholtartalma még kimutatható.

Hazánk ítélezési gyakorlata, a szeszes italtól befolyásoltság alsó határát – az enyhe befolyásoltság legalacsonyabb fokát –, ez idő szerint 0,8 ezrelékes – mintegy 40 gramm alkohol – határában állapítja meg. Az enyhe befolyásoltság felső határa 1,5 ezrelék, ettől 2,5 ezrelékig a befolyásoltság közepes fokú, ezen felül pedig súlyos fokú.

Az alkohol nem mindig és nem mindenkinél vált ki azonos hatást. Az alkoholtűrőképesség egyénenként változik, sőt az sem kizárt, hogy ugyanannál az egyénnél, megváltozott körülmények között eltérő hatást eredményez. Jogilag ezért nem kizárt az alkoholos befolyásoltság megállapítása olyan esetben, amikor a járművezető vérében 0,8 ezrelékes alkoholkoncentrációnál alacsonyabb mértékű befolyásoltság mutatható ki, de az ittasság klinikai tünetei és a konkrét ügyben feltárt egyéb adatokból megállapítható, hogy a szeszesital-fogyasztás valamilyen mértékben szerepet játszott a közlekedési baleset bekövetkezésében.

Az alkoholos befolyásoltság tudatzavart eredményez. A tudatzavart pedig a mi büntető jogunk, a büntethetőség akadályai között, büntethetőséget kizáró okként értékeli.

Ez a rendelkezés azonban nem alkalmazható annak javára, aki a cselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követte el. A mi büntető jogunk rendelkezései szerint az ittas állapotban való bűnelkövetés nem érinti a bűnösséget és nemcsak, hogy nem vonja maga után a felmentést vagy a büntetés mértékének a csökkentését, de a közlekedési bűncselekményeket egyenesen súlyosabban minősíti és ilyen esetekben súlyosabb büntetés kiszabását írja elő.

Miután a járművezetők egyrésze – és ezek közül is elsősorban a fiatalabb járművezetők – nincsenek tisztában az ittas állapotban baleset okozás büntetőjogi következményeivel, elsősorban az ilyen bűncselekmények elkövetésétől való visszatartás és a nevelés érvényesülése érdekében elmondjuk azt is, hogy ha a járművezető a közúton halálos eredményű közlekedési balesetet okoz, és a baleset bekövetkezésénél az ittasságnak is szerepe volt – ha a járművezető a balesetkor szeszes italtól befolyásolt állapotban volt –, a Büntető Törvénykönyv rendelkezései értelmében az egyébként 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztés helyett, 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Súlyos testi sértés okozása esetében pedig az egyébként 2 évi szabadságvesztés helyett, ilyen esetekben 3 évig terjedő szabadságvesztést lehet kiszabni.

Az ítélezési gyakorlat azonban, a járművezető ittas állapotát akkor is durva szabálysértésnek és súlyosbító körülményként értékeli és súlyosabb bün-

tetést szab ki, ha az ittasság mértéke nem éri el a szeszes italtól befolyásoltság alsó határát (0,8 ezreléket).

Miután a KRESZ meghatározása szerint a kerékpár, a segédmotoros kerékpár és a lovaskocsi is járműnek minősül, ezeket a járműveket is csak olyan személy vezetheti, akinek a szervezetében nincs szeszesital-fogyasztásból eredő alkohol. Tilos tehát az említett járművek vezetése előtt közvetlenül, vagy vezetése közben a legcsekélyebb mennyiségben is szeszesital-fogyasztani, szeszes italtól befolyásolt állapotban ezeket a járműveket vezetni illetve hajtani, vagy olyan időben közlekedni ezekkel a járművekkel, amikor a járművezető szervezetében, korábbi szeszesital-fogyasztásból eredő alkohol van.

Ha az említett járművek vezetői vagy a lovaskocsi hajtói ezeket az előírásokat nem tartják be és ittasan közlekedési balesetet okoznak, ugyanolyan büntetéssel büntetendők, mint a gépkocsivezetők.

A ma érvényes büntetőjogi rendelkezések szerint bármilyen járműnek szeszes italtól befolyásolt állapotban való vezetése a közúton, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, akkor is ha az ittas állapotban való vezetésen túl, semmiféle más eredmény nem következik be.

A Büntető Törvénykönyv azt is előírja, hogy egyes szándékos közlekedési bűncselekmények elkövetése esetén mellékbüntetésként járművezetéstől eltiltást is alkalmazni kell, a gondatlanul elkövetett közlekedési bűncselekmények megállapítás esetében pedig alkalmazni lehet. Ez azt jelenti, hogy a járművezetőt el lehet tiltani a járművezetéstől hat hónaptól tíz évig terjedő időtartalmra, és ha az eltiltás tartama eléri az 1 évet, a vezetői engedély csak újabb vizsga letétele után kapható vissza.

A gépjárművezető súlyos következményekkel számolhat akkor is, ha ittas állapotban vezet közúton gépjárművet, de ittassága nem éri el a befolyásoltság mértékét (0,8 ezreléket). Ebben az esetben, ha gépjárművezetés közben, vagy közvetlenül vezetést előtt fogyasztotta a szeszes italt, a büntetés 5000 Ft-ig terjedő pénzbírság.

Az ittas állapotban való járművezetésnek tehát súlyos következményei lehetnek. Kérdés, hogy érdemes-e kockázatot vállalni, a vezetés biztonságát, – a járművezető szabadságát és vezetési engedélyét kockáztatni, azért a pillanatnyi örömeért és élvezetért, amit az ittas állapotban való vezetés nyújthat.

Az utóbbi években mind gyakrabban fordult elő, hogy egyes gépkocsivezetők a baleset bekövetkezése után, de még a rendőrségnek a baleset helyszínére érkezése előtt, a baleset helyszínén, az ott jelenlevők és nézelődők szeme láttára elővettek egy üveg bort vagy pálinkát a gépkocsiból és abból fogyasztottak. Előfordult az is, hogy a szeszes ital elfogyasztására felhívták a jelenlevők figyelmét, néhány ember nevét felírták és utaltak arra, hogy tanúként fogják őket megjelölni annak bizonyítására, hogy a szeszes italt a baleset bekövetkezése után fogyasztották. Az ilyen gépkocsivezetők a rendőrségi eljárás során és a bírósági eljárásban rendszerint tagadták, hogy a baleset előtt szeszes italt fogyasztottak volna, vagy legfeljebb jelentéktelen mennyiségű szeszes ital elfogyasztását ismerték be. Azzal védekeztek, hogy a szeszes italt a baleset bekövetkezése folytán felzaklatott és feszült idegállapotukban fogyasztották el, képtelenek voltak helyesen gondolkodni, mert feszült idegállapotuk megnyugtatósa miatt volt szükségük a szeszes italra.

Az ilyen védekezés nem vezet eredményre, mindig igen alapos gyanú merül fel arra, hogy a gépkocsivezető a baleset után azért fogyasztotta a szeszes italt, mert ezzel akarta leplezni azt, hogy korábban is fogyasztott szeszes italt és a baleset annak eredményeként következett be. Olyan esetekben, amikor közvetlenül a baleset után, majd ezt követően egy órán belül lehetőség nyílik a vérvételre és a vérvizsgálat elvégezhető, az ilyen védekezés rendszerint megcáfolható. Ha a vizsgálat azért nem végezhető el, mert a gépkocsivezető elhagyja a baleset helyszínét, a korábbi szeszes ital hatása alatti vezetés ugyan nem bizonyítható, de ebben az esetben sem jár jól a gépkocsivezető, mert ilyenkor a baleset helyszínének elhagyásával újabb bűncselekményt követ el.

A hasonló nehézségek megelőzése érdekében a KRESZ olyan rendelkezést tartalmaz, amely kimondja: olyan balesetnél, amikor rendőri intézkedés válik szükségessé, a rendőri intézkedés megtörténteig a vezetőnek szeszes italt fogyasztania tilos. E rendelkezés alatt azt kell érteni, hogy amíg a rendőrség a baleset helyszínére nem érkezik ki és amíg a vizsgálatot nem fejezi be, addig a gépkocsivezető semmiféle szeszes italt nem fogyaszthat. Ha a gépkocsivezető ennek ellenére szeszes italt fogyaszt, ő maga teremti meg saját maga ellen az alapos gyanút arra, hogy korábban is szeszes ital hatása alatt állt és a „ráívás” csupán ennek leplezését szolgálta.

Ezen túl a „ráívás” közlekedési szabálysértést is képez és pénzbírsággal büntetendő.

Mint a fentiekből megállapítható, a szeszes ital hatása alatti vezetésnek súlyos büntetőjogi és anyagi-jogi következményei is lehetnek és ezért tartózkodni kell a járművek vezetése közben a szeszesital-fogyasztástól, illetve tilos járművet vezetni annak, akinek a szervezetében szeszesital-fogyasztásából eredő alkohol van.

A korábban érvényben volt KRESZ előírta, hogy a balra bekanyarodni kíván jármű vezetője, elsőbbséget volt köteles adni, az ellenkező irányból (szemből) érkező, egyenes irányban tovább haladó vagy jobbra bekanyarodó járműnek, de nem tartalmazott olyan előírást, hogy a balra bekanyarodni szándékozó jármű vezetője, a bekanyarodás tényleges megkezdése előtt, köteles lett volna ismételten hátratekinteni és meggyőződni arról, hogy balról járművének előzését vagy kikerülését másik jármű nem kezdte-e meg.

A balra bekanyarodás vagy megfordulás rendkívül veszélyes forgalmi művelet, ez a művelet igen sok súlyos közlekedési baleset bekövetkezéséhez vezet, ha azt nem végzik kellő figyelemmel és körültekintéssel. Ezért az itélkezési gyakorlat már évekkal ezelőtt olyan állásfoglalást hozott és tartott fenn, amely szerint a balra bekanyarodni szándékozó jármű vezetője, közvetlenül a tényleges balra kanyarodás előtt ismételten köteles volt meggyőződni arról, hogy járművének előzésébe nem kezdett-e más jármű? Ha igen, abban az esetben elsőbbséget volt köteles biztosítani a vele egy irányban mozgó, az előzést már megkezdett és őt balról előzni szándékozó járműnek (BH. 4125.).

Az új KRESZ, ezt a kötelezettséget csak részben tartotta fenn, azzal a változtatással írta elő, hogy a balra bekanyarodni szándékozó jármű vezetőjét csak párhuzamos közlekedésre nem alkalmas úton terheli ez a kötelezettség. Ez a szabály értelemszerűen vonatkozik az úton megforduló jármű vezetőjére is. E változtatás azért indokolt, mert a párhuzamos közlekedésre alkalmas úton – akár jelölve vannak a forgalmi sávok, akár nem –, a balra bekanyarodni szándékozó jármű a tényleges kanyarodás megkezdése előtt a belső sávban he-

lyezkedik el és ezzel lehetővé teszi azt, hogy a mellette elhaladni kívánó járművek a jobboldali sávban közlekedjenek. Ilyen esetekben csak jobbról szabad megelőzni azt a járművet, amely a balra bekanyarodási szándékát irányjelzéssel jelezte és az úttesten a balra bekanyarodás előírásainak megfelelően helyezkedik el. De mindezekon túl, a párhuzamos közlekedésre alkalmas úttesten tilos az úttest felezővonalát – a balra bekanyarodás és megfordulás esetét kivéve – átlépni.

Az ilyen forgalmi rendelkezések mellett szükségtelen lett volna a kétszeres hátránézési kötelezettséget, illetve a balra bekanyarodni szándékozó jármű vezetőjének az ismételt hátránézési kötelezettségét fenntartani a párhuzamos közlekedésre alkalmas úton is, mert ez jelentősen késleltetné a balra bekanyarodást és ezáltal lassítaná a forgalmat, és mert ennek a rendelkezésnek a fenntartása indokolatlanul védelmezné a szabálytalanul közlekedő, az ilyen forgalmi helyzetben tilos módon közlekedő jármű vezetőjét.

Ennek a rendelkezésnek a tudatos és következetes betartása rendkívül fontos, mert az új rendelkezések értelmében most már megengedett az előzés útkereszteződésben és közvetlenül az útkereszteződés előtt is, ha a járműnek, a keresztező úton bármelyik irányból érkező járművel szemben elsőbbsége van, s így a kereszteződésben való előzések száma jelentős mértékben megnőtt és ezáltal a baleseti veszély fokozódott.

Itt kell megemlítenünk azt a rendkívül nagy baleseti veszélyt előidéző járművezetői magatartást, hogy balra bekanyarodás esetén gyakran kisívből végzik a bekanyarodást. Ez a magatartás azért veszélyes, mert ezáltal lerövidül a bekanyarodó jármű útja és a szembejövő vagy az előző jármű vezetője erre nem számítván, megtévesztettsége folytán váratlanul kerül érintkezésbe a balra bekanyarodó járművel.

Rendkívül sok szabályszegést követnek el a járművezetők a párhuzamos közlekedés gyakorlati alkalmazásánál. Az érvényben levő KRESZ igen sok újítást vezetett be a párhuzamos közlekedés szabályainak a meghatározásával. A szabályozás alapvető újítása, hogy a jobbra tartási kötelezettséget általánosságban előírja és olyan úttesten is kötelezővé teszi, amely a párhuzamos közlekedésre is alkalmas. Előírja, hogy olyan úttesten is, amely a párhuzamos közlekedésre is alkalmas, amelyen tehát az azonos irányú forgalom számára két vagy több forgalmi sáv van, általában a külső, a jobb oldali forgalmi sávban kell közlekedni. A belső forgalmi sávra, vagy sávokra csak az előzés, a balra bekanyarodás vagy megfordulás céljából szabad ráhajtani.

Ez alól az alaprendelkezés alól csak néhány kivétel van és ezek teremtik meg a párhuzamos közlekedés lehetőségét.

A KRESZ úgy rendelkezik, hogy az olyan úttesten, ahol a forgalmi sávok nincsenek útburkolati jellel megjelölve, de az úttest párhuzamos közlekedésre alkalmas – mert az azonos irányú forgalom számára legalább $2 \times 2,50 - 2,75$ méter szélességű és legalább 500–600 méter hosszúságú útrész áll rendelkezésre –, mindaddig a jobb szélső forgalmi sávban kell folyamatosan közlekedni, amíg az üres és csak a balra bekanyarodás, illetőleg a megfordulás céljából, a megengedett helyeken és e műveletek szabályainak a betartása mellett szabad a belső forgalmi sávra ráhajtani.

Ha a jobb oldali sávban haladó jármű, egy ugyanitt haladó járművet ér utól és azt meg kívánja előzni, az előzést a feltételek megléte esetén és az előzési szabályok betartása mellett a belső forgalmi sávban elvégezheti, de a

külső sávban haladó jármű melletti elhaladás után, újra irányjelzést adva, köteles visszatérni a külső forgalmi sávba úgy, hogy a visszatéréssel a megelőzőtt járművet haladásában ne veszélyeztesse és ne zavarja.

Abban az esetben azonban, ha személygépkocsival, vagy lakott területen belül távolsági, illetve gyorsjáratú autóbusszal a vezető több járművet kíván előzni, megmaradhat a belső forgalmi sávban, akkor is ha a külső sávban a járművek nem közvetlenül egymás mögött, hanem egymástól távolabb közlekednek, de azonnal abba kell hagyni a folyamatos előzést és vissza kell térni a jobb oldali forgalmi sávba, ha a jármű haladásával az ugyanabban a sávban közlekedő járműveket haladásukban akadályozná vagy lassításra kényszerítené.

Ezzel a témával kapcsolatosan merül fel az az elvi kérdés, hogy olyan útesteten ahol két forgalmi sáv áll rendelkezésre és ahol a belső forgalmi sávban olyan lassan haladó jármű közlekedik, amely akadályozza a többi járműveket haladásukban, szabad-e az ilyen járművet, a jobb oldali forgalmi sávba való behaladással megelőzni? A kérdés azért merül fel, mert a KRESZ rendelkezése értelmében az előzést balról szabad végrehajtani és mert azok között az esetek között amikor jobbról is szabad előzni, a KRESZ ezt a változatot nem említi meg.

Ebben a kérdésben az elmélet még egységes álláspontot nem képvisel, de többségében a gyakorlatban is rendszeresen alkalmazott, azt az álláspontot képviseli, hogy ilyen esetekben az elől lassan haladó jármű melletti jobb sávban való elhaladást nem előzésnek, hanem sávvaltoztatásnak tekinti és ezért megengedettnek tartja. Természetesen tiltja a forgalmi sávok gyakori változtatását, a gyorsabb haladás érdekében.

A párhuzamos közlekedés jelenlegi szabályai szerint, ha a személygépkocsi vagy a távolsági, illetve gyorsjáratú autóbusz az előzés befejezése után nem tud visszatérni a jobb oldali forgalmi sávba, mert az telített, abban az esetben ezek a járművek folyamatosan tovább haladhatnak a belső forgalmi sávban mindaddig, amíg a jobb oldali – a külső – forgalmi sávba való visszatérés lehetősége megnyílik. Minden más jármű azonban, csak az előzés, a kikerülés és a szabályszerű besorolás céljából haladhat átmenetileg a belső forgalmi sávban.

Abban az esetben azonban, ha a párhuzamos közlekedésre alkalmas útesteten kettőnél több forgalmi sáv van, a korábban említett szabályok értelemszerű alkalmazása mellett, a második forgalmi sávban bármilyen járművel szabad közlekedni, de a harmadik vagy ha van, a további forgalmi sávokra – a balra kanyarodás esetét kivéve – csak személygépkocsival szabad ráhajtani. Ezeket a további forgalmi sávokat más járművek még előzés vagy kikerülés céljából sem vehetik igénybe.

A párhuzamos közlekedés egyik alapszabálya a sávtartási kötelezettség. Ez azt jelenti, hogy a forgalmi sávokat a gyorsabb előrehaladás érdekében kis távolságokon belül nem szabad változtatni, mert az ilyen közlekedés veszélyes.

De jelenti azt is, hogy ha a forgalom sűrűsége miatt a forgalmi sávokban összefüggő járműoszlopok alakultak ki, ezeket megbontani és forgalmi sávot változtatni csak akkor szabad, ha a jármű vezetője a járműoszlopból ki akar válni, ha bekanyarodásra vagy megállásra kíván felkészülni.

A régi KRESZ megengedte a párhuzamos közlekedést minden olyan úton, ahol a menetirány szerinti jobb oldalon több forgalmi sáv állt rendelkezésre és

bár a jobbratartási kötelezettséget szintén alapelveként tartotta fenn, párhuzamos közlekedésre alkalmas úttesten, a jobbra tartási kötelezettséget nem írta elő.

Bár több mint egy év telt el az új szabályok bevezetése óta, úgy tűnik, hogy a párhuzamos közlekedés új szabályai a gyakorlatban még nem érvényesülnek teljességükben. A járművezetők a gyakorlati közlekedésben még nem alkalmazzák tudatosan ezeket az új szabályokat. Különösen azokon az úttesteken ahol a forgalmi sávok nincsenek útburkolati jelekkel megjelölve, a közlekedés sokszor teljesen ötletszerűen, bizonytalanul zajlik. Autóbuszok, tehergépkocsik, sőt motorkerékpárok is, gyakran a belső forgalmi sávban közlekednek folyamatosan, akkor is ha a jobb oldali sáv szabad. Ennek a jelenségnek az az oka, hogy a járművezetők attól félnek, hogy a jobb oldali sávban akadályokba ütközhetnek és emiatt folyamatos haladásuk megszakad, a belső forgalmi sáv telítettsége miatt pedig, oda csak nehezen tudnak visszatérni.

A gépkocsivezetők oktatása során szerzett tapasztalatokból arra lehet következtetni, hogy a járművezetők még nem ismerik megbízhatóan a párhuzamos közlekedés szabályait. De levonható az a következtetés is, hogy egyes járművezetők tudatosan azért nem alkalmazzák az új szabályokat, mert attól tartanak, hogy ezek alkalmazása által hátrányba kerülnének azokkal a járművezetőkkel szemben, akik a szabályokat nem tartják be.

A párhuzamos közlekedés új szabályai, éppen úgy mint a KRESZ többi megváltozott szabályai, közlekedésünk fejlesztését és biztonságának a növelését célozzák. Minden gépkocsivezető érdeke tehát a szabályok betartása, mert csak így biztosítható a balesetmentes közlekedés.

A KRESZ egyik legfontosabb, a biztonságos közlekedés alapfeltételét jelentő szabálya az, hogy járművet csak az vezethet, aki a jármű biztonságos vezetésére képes állapotban van, aki a vezetési képességre hátrányosan ható szerbefolyása alatt nem áll, és szervezetében nincs szeszital-fogyasztásából származó alkohol.

A szeszital-fogyasztásával és az ilyen állapotban való vezetés kérdéseivel fentebb már részletesen foglalkoztunk, a „biztonságos vezetésre képes állapot” fogalma azonban részletesebb magyarázatot igényel.

A közlekedési ítélkezési gyakorlatban, a konkrét ügyek elbírálása során gyakran merül fel az a kérdés, hogy a „biztonságos vezetésre képes állapot” fogalma alatt, mit kell érteni? Melyek azok a vezető személyében, testi vagy lelki adottságaiban rejlő fogyatékoságok, amelyek a vezetés biztonságát csökkentik és amelyek fennforgása esetén tilos járművet vezetni?

A járművezetők általában ismerik azt a szabályt, hogy „járművet az vezethet, aki a jármű vezetésére képes állapotban van” de mert e rendelkezés csak általános tilalmat állapít meg és nem konkretizálja azt, hogy ez alatt milyen testi vagy lelki fogyatékoságokat kell érteni, ennek a rendelkezésnek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget, a tilalmat majdnem kizárólag a szeszital-fogyasztására szűkítik le és a gyakorlatban alig vannak tekintettel más, a biztonságot csökkentő vagy kizáró állapotokra.

Az említett tilalomnak ilyen értelmű szemlélete helytelen és veszélyes.

Abból a tényből, hogy a KRESZ a szeszital-fogyasztásának a kérdésével külön foglalkozik, nem kétséges, hogy az említett tilalom minden más olyan esetre vonatkozik, amely a biztonságos vezetésre képes állapotot befolyásolhatja.

Anélkül, hogy a teljességre törekednénk, vegyük számba azokat a leggyakrabban előforduló testi és lelki állapotokat, amelyek alkalmasak a biztonságos vezetésre képes állapot befolyásolására, amelyek rontják a járművezető vezetési képességeit.

Már említettük, hogy a KRESZ nem sorolja fel még példálózva sem azokat a testi vagy lelki fogyatékoságokat, amelyek a biztonságos vezetésre képtelen állapot előidézői lehetnek. Erre nem is lenne lehetőség, hiszen az ember vezetési képességét sokféle biológiai, fiziológiai és pszichikai tényező befolyásolhatja, sőt az embertől független külső tényezők is korlátozhatják az ember vezetési képességeit.

Biztonságos vezetésre képtelen állapotot idézhet elő a vezető időleges testi fogyatékosága, végtagjainak, érzékszerveinek a vezetési műveletek elvégzésében való időleges korlátozottsága (a vezető időleges látási, hallási zavara), beteg, lázas állapota (magas vérnyomása, cukorbetegsége stb.), idegfáradtsága, felzaklatott idegállapota, ingerlékenysége, türelmetlensége, az időjárás tényezőknek az egyes érzékeny idegzetű személyekre tett kedvezőtlen hatása, különböző gyógyszerek hatása alatti állapot, az ösztönélet zavarai, a vezető testi fáradtsága, kimerültsége stb. Az ilyen testi vagy lelki zavarral küzdő vezetőnek nem szabad járművet vezetni, mert ilyen állapotban nincs a biztonságos vezetésre képes állapotban.

A gyakorlatban többször előfordul, hogy a vezető rendkívüli fáradtsága vagy kimerültsége miatt vezetés közben elalszik és emiatt súlyos baleset következik be.

Az elalvás miatt bekövetkezett közlekedési balesetért, a járművezető általában felelősséggel tartozik, az ilyen állapotban való vezetés rendkívül veszélyes és durva szabálysértést képez. Tudott dolog ugyanis, hogy az elalvást megelőzően a járművezető fizikai és pszichikai állapotában jelentkeznek olyan jelenségek, amelyekből a járművezető képes felismerni a biztonságos vezetésre képtelen állapotát. A járművezetőnek ezekre a jelenségekre fel kell figyelnie és ennek megfelelően kell cselekednie. Ilyen esetekben a gépkocsival meg kell állnia, különböző frissítő mozgásokkal, esetleg rövid alvással, vagy tornával, esetleg mosakodással kell a fáradtságot leküzdeni és az elalvást megakadályozni.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a gépkocsivezetők világszerte – s így hazánkban is –, fáradtságuk, felzaklatott idegállapotuk, néha alkoholfogyasztásuk hatásának ellensúlyozására gyógyszereket használnak és ezektől várják a biztonságos vezetést akadályozó tünetek megszűnését. Ezek a gyógyszerek azonban nem mindig váltják ki a várt hatást, hanem gyakran éppen ellentétesen hatnak, a vezetőben félelmi, bizonytalansági, határozatlansági érzést váltanak ki és ezzel nemhogy csökkentik, de fokozzák a baleseti veszélyt.

A járművezető akkor jár el helyesen, és akkor előzheti meg a baleseteket, ha a biztonságos vezetésre képtelen állapotban meg sem kezdi a vezetést, vagy ha a vezetés biztonságát csökkentő állapot vezetés közben lép fel és azt menet közben észleli magán, a járművet leállítja és mindaddig nem vezet tovább, amíg ez az állapot meg nem szűnik.

Persze tudatában vagyunk annak, hogy a szolgálatban levő gépkocsivezető nem minden esetben tehet eleget az ilyen kívánalomnak. Annyit azonban mindenképpen el kell várnunk a járművezetőtől, hogy ha ilyen állapot lép fel, azt felettes parancsnokának jelentse, aki indokolt esetben megteszi majd a szükséges intézkedéseket. Ez a kötelezettség azért is terheli a járművezetőt, mert a KRESZ

előírja, hogy a jármű üzembentartója nem engedheti meg a jármű vezetését olyan személynek, aki a biztonságos vezetésre képtelen állapotban van, s így az üzembentartó is felelősséggel tartozik azért, ha a járművezető kezdveztőten egészségi állapota miatt következik be a közlekedési baleset.

A KRESZ pontosan meghatározza az előzés szabályait és az előzési tilalmakat. Ennek ellenére igen sokan előznek szabálytalanul és igen sok közlekedési baleset következik be az előzési szabályok be nem tartása, vagy helytelen alkalmazása miatt.

Miután az előzés általában nagyobb sebességgel történik, egyike a legveszélyesebb és legsúlyosabb baleseteket eredményező forgalmi műveleteknek. E cikk terjedelme nem teszi lehetővé, hogy az előzés során bekövetkezett balesetek minden változatára rámutassunk, ezért csupán az előzés során a leggyakrabban bekövetkező balesetekre kívánjuk felhívni a figyelmet.

A közlekedési baleseti statisztikából és az ítélkezési gyakorlatból az állapítható meg, hogy az előzés közben bekövetkezett balesetek egyik leggyakoribb oka az, hogy az előzésben levő járművek, előzés közben nem tartanak megfelelő oldaltávolságot a megelőzendő járművek melletti elhaladásuk során. Különösen feltűnő, hogy ilyen esetekben igen sok kerékpáros, vagy segédmotorkerékpáros szenved súlyos balesetet, annak ellenére, hogy ezek a járművek aránylag lassan haladnak, az úttesten kevés helyet foglalnak el, megelőzésük rövid idő alatt és rövid távon elvégezhető és ezért gyakorlatilag ezeknek a járműveknek a megelőzése nem kellene, hogy különösebb veszéllyel járjon.

Ezeknek a járműveknek a gyakori balesete azért következik be, mert sokszor nem az úttest szélén közlekednek, nem tartanak határozott irányt, gyakran kacsáznak az úttesten, nem figyelik a mögöttük levő forgalmat, sokszor hirtelen és váratlanul változtatnak irányt anélkül, hogy megfelelő irányjelzést adtak volna, gyakran nincsenek kivilágítva, sokszor több kerékpáros egymás mellett közlekedik, máskor a kerékpárosok ittasan vesznek részt a közlekedésben.

De a kerékpárosok előzése közben bekövetkezett balesetekért, a legtöbb esetben a járművezetők felelőssége is megállapítható, mert a járművezetők igen gyakran, annak ellenére, hogy az úttest szélessége és forgalmi viszonyai lehetővé teszik, előzés közben nem tartanak megfelelő oldaltávolságot, olyan közelségben haladnak el a megelőzendő kerékpárosok vagy segédmotoros kerékpárosok mellett, olyan közelségben végzik el az előzést, hogy a kerékpáros váratlan és néha alig észlelhető megingása, irányváltottatása vagy az egyenes irányból való kilengése, már veszélyes helyzetet teremt.

Az ítélkezési gyakorlatból azt a következtetést is le lehet vonni, hogy az ilyen jellegű közlekedési balesetek elkövetői általában a fiatalabb gépkocsivezetők, akik hajlamosabbak a kockázatvállalásra, akik még nem rendelkeznek megfelelő vezetési tapasztalatokkal.

A kerékpárosok és segédmotoros kerékpárosok megelőzésénél számítani kell azokra a szabálytalanságokra, figyelmenlenségekre amelyek a kerékpárosok szabálytalan vezetése folytán felmerülhetnek és – a KRESZ kötelező rendelkezésére is tekintettel – ezeknek a járműveknek az előzése közben olyan oldaltávolságot kell tartani, amely mellett az előzés biztonságosan elvégezhető. Különösen lakott területen kívül, vidéken vagy kisebb helységekből kell nagy figyelmet tanúsítani, mert ezeken a helyeken kevesebb közlekedési gyakorlattal rendelkező idősebb kerékpárosokkal, vagy kerékpározó gyermekekkel lehet találkozni.

A KRESZ meghatározza, hogy az egyes járművek, különböző helyeken és útviszonyok mellett milyen sebességgel közlekedhetnek. A gyakorlatból az a következtetés is levonható, hogy a járművezetők igen gyakran sértik meg a sebességgel kapcsolatos közlekedési szabályokat és emiatt igen sok súlyos baleset következik be. A gyorsajtás – a meghatározott sebesség vagy a biztonságos sebesség határainak a túllépése – a leggyakoribb baleseti ok és sajnos az ez okból bekövetkezett balesetek általában a legsúlyosabb kimenetelűek, miután a nagy sebességgel bekövetkezett ütközés általában nagy romboló erőt fejt ki.

Az ilyen okból bekövetkezett balesetek tényleges oka rendszerint az, hogy a gépkocsivezetők egyrésze a gépjármű sebességét nem alkalmazza tudatosan az adott forgalmi, látási és útviszonyokhoz, a vezető és a jármű pillanatnyi adottságaihoz. Nem mindig fordítanak kellő figyelmet a biztonságos sebesség megválasztására, nem veszik kellően figyelembe az úttest forgalmát, állapotát, vonalvezetését, méreteit, nincsenek tekintettel az úttest lejtésére. Sok baleset – különösen télen –, azért következik be mert a gépjárművezetők nincsenek tekintettel az időjárási viszonyokra, a sötétedésre, az úttest síkos állapotára. Ködben, nagy szélben vagy hóesésben olyan sebességgel közlekednek, amelynek a féktávolságát nem látják be és ezért a váratlan akadály előtt, vagy veszélyben megzavarodnak, elvesztik vezetési biztonságukat és hibás vezetési műveletet hajtanak végre.

Sok gépkocsivezető nem ismeri kellően gépkocsijának műszaki adottságait, nincs tisztában a gépkocsi állapotából – különösen a gumik kopott állapotából – eredő veszéllyel. Mások hibás műszaki állapotban levő gépkocsival vesznek részt a forgalomban. A gyorsajtás oka gyakran a gépkocsivezető ittas állapota. Ilyenkor a balesetveszély sokszorosára nő.

Sokan – különösen a fiatalabb és tapasztalatlanabb gépkocsivezetők nincsenek tisztában a túlzott sebesség használatából eredő veszély mértékével, nem ismerik az észlelési idő, a fékút fogalmát, a fékezés határfokát különböző útviszonyok és terhelési viszonyok mellett. A fiatalabb gépkocsivezetők gyakran nincsenek tisztában a saját képességeikkel, azokat túlbecsülik, hajlamosak a kockázatvállalásra, a veszélyek lebecsülésére. Ezek a körülmények és jellemvonások motiválják a leggyakrabban a gyorsajtást.

A közúti közlekedésben a jármű sebességét mindig tudatosan az út-, a látási és a forgalmi viszonyokhoz kell alakítani úgy, hogy a vezető a járművet meg tudja állítani az általa belátott távolságon belül és minden olyan akadály előtt, amelyre az adott körülmények között számítani kell.

A Magyar Néphadsereg gépkocsivezetői nem elszigetelten közlekednek, hanem részesek a közúti forgalomnak. Sokszor igen nehéz feltételek mellett látják el feladataikat. A közlekedés biztonsága és zavartalansága fontos társadalmi érdek, melynek biztosítása minden gépjárművezető feladata és kötelessége, ez alól a katonai gépkocsivezetők sem kivételek. Feladataikat azonban csak megfelelő felkészültséggel és lelkiismeretességgel tudják elvégezni. Ehhez a törekvéshez kívánunk e cikk leközlésével hozzájárulni.

CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A takarékos gazdálkodás jelentősége és feladatai

Imru József őrnagy

Az MSZMP XI. kongresszusának határozata alapján: átfogó takarékoságra van szükség a népgazdaság minden területén. „A takarékoságnak még az a helyes módja, ha az elpocsékolandó, a feleslegesen hulladékba kerülő, a tönkremenő anyagokat minél nagyobb mértékben hasznosítjuk.” (Kádár elvtárs)

Feladatunk ezzel kapcsolatban, hogy az ésszerű takarékoság minden területen váljék közügyvé alakulatunknál. Az ag-i eszközökkel való takarékoság viszont semmi szín alatt se menjen a minőség rovására. Ez a megállapítás azt jelenti, hogy a takarékoság nem mehet a katona járandósága, a technika ellátása, valamint a HKSZ és a kiképzés kárára. További sikerünk egyik döntő tényezője az anyaggal, eszközzel való takarékos, megfontolt gazdálkodás. Ezen a területen alakulatunknál nagy mennyiségű anyagi eszközöket, illetve komoly pénzüsségeket lehet megtakarítani, természetesen a harckészültség sérteletlenségét, valamint a normális élet- és munkakörülményeket biztosítva. A lehetőségek a takarékos gazdálkodáshoz adottak, azok érvényesítése elsősorban rajtunk múlik.

Alakulatunknál évente 26–30 millió Ft-al gazdálkodunk. Ebből évente 2–3 millió Ft-ot fordítunk karbantartó-javító munka elvégzésére. Ennek nagy része azonban nem a tervszerű karbantartó-javító munkára megy el, hanem a megrongált anyagok és eszközök kijavítására. A gazdálkodás területén végzendő tevékenységünk egyik elsődleges feladatának kell, hogy tekintsük a megfelelő szemlélet kialakítását.

Ha minden területen keressük azokat a lehetőségeket, melyek biztosítják a lehető legkisebb ráfordítással a legnagyobb eredmény elérését, akkor a ránbízott javakkal jól gazdálkodunk, emeljük a harckészültség és a kiképzés színvonalát, teljesítjük az ésszerű takarékoság követelményeit. Az anyag- és eszköztakarékosságot nem lehet adminisztratív szabályok meghozatalára, anyagi-ellátási kérdésekre leegyszerűsíteni, vagy csak néhány szolgálat ügyévé tenni, hanem annak közügyvé kell válnia.

Jelenlegi helyzetünk azt tükrözi, hogy erőfeszítéseink egy része megbukik az aleggységek szintjén. Ha az aleggység parancsnokok, szolgálatvezetők az ott folytatandó gazdálkodási tevékenységet nem tartják kézben, nem igyekeznek a legjobbat nyújtani, a legelőbbre mutató célkitűzések is megbuknak. Az általános érvényesítésre váró feladatokon túl, az eddigiéknél sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani az aleggységparancsnokok, szolgálatvezetők gazdálkodást szervező,

végrehajtó munkájára, mert ezek az elvtársak azok, akiknek munkája legközvetlenebbül befolyásolja az állomány, illetve a technika napi ellátási viszonyának alakulását. Ebből következik, hogy a gazdálkodás hatékonyságának, az anyagi fegyelem helyzetének javítása érdekében végzett munkának döntő területe az alegység.

Ezért nagyon fontos annak elérése, hogy az alegységparancsnokok és a szolgálatvezetők a jó gazda gondosságával végezzék munkájukat.

A KB határozata és az ezt követően kiadott pk.-i intézkedések kapcsán számottevő eredmények születtek alakulatunknál az ésszerű takarékoság megvalósításában. A tapasztalataink birtokában egyaránt jól érzékelhetőek az irányú munkánk erős és gyenge oldalai. Célkitűzéseink a parancsnoki és szakállomány, a párt- és politikai szervek közös erőfeszítése eredményeként, az egység harcckészültsége, kiképzése és gazdálkodása területén időarányosan megvalósultak. A takarékoság mind szemléletileg, mind gyakorlatilag munkánk szerves részévé vált. A takarékosági követelmények érvényesítése érdekében végzett munkánk eredményessége jól igazolja törekvéseink helyességét, ez irányban végzett erőfeszítéseink továbbfolytatásának szükségességét. A tapasztalatok alapján helyesnek bizonyult annak hangsúlyozása, hogy elsősorban az emberek szemléletében kell változást elérni. Ennek megfelelően jelentős az a munka, amely a takarékoság tartalmának és módszereinek megértésére irányul. (PK-i továbbképzések, tanulónapok, párt- és KISZ-rendezvények, stb.).

A széles körű és tudatos szervező munka eredményeként, szinte nem fordult elő olyan torzulás, amikor a katonai követelmények rovására, vagy a katonák jogos járandóságai rovására kívántak volna valamely területen megtakarítást elérni. A takarékoságot ma már nem szűkítjük le az úgynevezett „spórolásra”, vagy esetenkénti pazarlás megszüntetésére. Ehelyett mindinkább a hatékonyabb gazdálkodás, más szóval a kisebb ráfordítás nagyobb eredmény törekvéseink fő tartalma és célja. Ez a törekvés mind szélesebb körben érvényre jut: a tervezésben; a döntések előkészítésében; a döntésekben; a feladatokról való elszámoltatásban.

A takarékoság követelményeinek érvényesülését részletesebben három olyan nagy területen célszerű vizsgálni, mint a HKSZ-i feladatok teljesítése, kiképzés és gazdálkodás.

A harcckészültségi feladatok begyakorlása a harc- és gépjárművek nélkül jelentős kilométer megtakarítást eredményezett és eredményez. A menetvonalak, körletek 1–2 gépkocsival való bejárása megfelelően bizonyul a feladatok elvégzéséhez. A nagyszámú indokolatlan málházás elmaradása csökkenti az anyag- és csomagolóeszköz-veszteséget. A megnövekedett mozgósítási feladatok gazdaságos végrehajtását segíti a tartalékosok és a népgazdaságból biztosított technika differenciált – mozgósítási készség fenntartásához, s a vezető szervek összekovácsolásához feltétlen szükséges állomány és technikai eszközök – behívása.

A kiképzési bázisokon előtérbe került a gk. szállításoknál a gazdaságosabb vasúti szállítás. Nagyon lényeges a vasúti szállítások előtérbe helyezése, mivel a gk. szállítások költsége 4,2–7,7-szerese a vasúti szállítás költségeinek. A vezetési gyakorlatoknál, a vezetési számok alsó norma távolságon való végrehajtásánál 10–15 %-os km megtakarítás érhető el. Közvetlen anyagi megtakarítást eredményezett a lőszerfelhasználás csökkentése. Az ésszerű takarékoság további

lehetőségei a lövészetek hatékonyabb előkészítésében és ellenőrzésében jelölhető meg. A gyakorlatias lökiképzési foglalkozásokkal, az oktató segédeszközök biztosította lehetőségek kihasználásával, az olcsóbb löszerek használatával tovább csökkenthető a löszámok ismétlése, ami szintén megtakarítást eredményezhet. A kiképzés során még számos lehetőség van, ami a hatékonyság növelését eredményezi, a takarékoság követelményeinek betartása mellett.

A csapatgazdálkodásban az előző évekhez viszonyítva szerény, mérhető javulás tapasztalható. Az előző évi tapasztalatok alapján foganatosított intézkedések kedvező hatást gyakoroltak az anyagi és pénzügyi lehetőségek egységes követelmények szerint való gazdaságosabb felhasználására, az emberi energiával való takarékosagra az „olcsóbságból” adódó pazarlás megszüntetésére. A katonai élet és rend körülhatárolt szabályozása a túlzott igényű és az elhanyagolt munkahelyek közötti ellentmondások fokozatos megszüntetésére, az egyéni ízlések szélsőségeinek határok közé szorítására hosszabb távon is jelentős megtakarítást eredményez. Ugyanakkor ezzel egyidejűleg segíti a rendelkezésre álló lehetőségek koncentrált felhasználásával az elhelyezési körülmények színvonalasabbá tételét. A km- és üzemóra-megtakarítások elsősorban a szállítások gazdaságosabb végrehajtásából adódnak. A pótkocsikkal való szállítások igen nagymérvű km és üza. megtakarítást eredményeznek – ezeket az előző évi tapasztalatok igazolják – de a szállítatók idegenkednek a pótkocsis szállítástól, inkább több kocsit igényelnek. Erre a területre is jobban oda kell figyelni. A felesleges több évre elfelkví anyagi készletek fokozatos felszámolásával csökkenthetővé válnak az újabb raktárigények, kevesebb munkaerő ráfordítás szükséges a karbantartáshoz, az anyagmozgatáshoz. A teljesség igénye nélkül felsorolt példák-ból is láthatjuk, hogy a lehetőségek adottak a takarékos gazdálkodáshoz, azok érvényesítése elsősorban rajtunk múlik.

Engedjék meg, hogy néhány gondolatban elmondjam, hogy mit tettünk az elmúlt évben a takarékos gazdálkodás megszilárdítása érdekében.

– A kiadott párt- és állami intézkedéseket feldolgoztuk és a megfelelő intézkedéseket foganatosítottuk. Munkánk során elsődleges feladatnak tekintettük és tekintjük a megfelelő szemlélet kialakítását.

– A sokrétű feladat mellett a pártvezetőség megtárgyalta és megszervezte a takarékoság soronkövetkező és távlati feladatait.

– Alakulatunk kommunistái pártfeladatokat kaptak egy-egy szakterület lehetőségeinek feltárására, eredményeinek mérésére.

– A KISZ-szervezet takarékosági járőröket szervezett; ezek lefénnyképezték és összegyűjtötték a megrongált és ok nélkül eldobált anyagokat és eszközöket. Kiállításokat, bemutatókat és előadásokat szerveztünk, ahol bemutattuk a problémákat és értékeltük az eredményeket.

– A gazdálkodási bizottság tevékenységét rendszeressé tettük, mely javaslataival, észrevételeivel segíti a parancsnok döntését. A párt- és KISZ-szervezet segítségével, a kommunisták példamutatásával a felsorolt területek szinte mindegyikénél mérhető eredményeket értünk el. Pl.: a kenyérhulladék 50 %/o-al, az üzemanyag 15 %/o-al, a selejt anyagok értéke 20 %/o-al csökkent az előző évihez viszonyítva. A még mindig magas kárösszeg ellenére, a keletkezett hiányok össz-

értéke 20 %-al csökkent. Jelentősen növekedett a hulladék és selejt anyagok értékesítéséből eredő bevétel az előző évinek a kétszeresére.

Az erőfeszítések ellenére nem csökkent a tüzelőolaj- és elektromos energia felhasználása.

Véleményem szerint az egységnél még igen sok fel nem tárt belső tartalék van, aminek hasznosítása elsősorban a szemléletbeli problémák megszüntetésével oldható meg. Előbbre látó tervezéssel, hatékonyabb politikai ráhatással nagyobb eredmények elérésére vagyunk képesek.

Eltvársak! Amikor mérlegeljük gazdálkodási tevékenységünk hatékonyságát, figyelembe kell vennünk azon objektív és szubjektív tényezőket, problémákat, amik esetenként gátjai az előbbre lépésnek.

Ezek:

- a parancsnoki és szakállomány egy részének ismeretei elmaradnak a csapatgazdálkodás által támasztott követelményektől. A hozzáértésbeli hiányosságok az adott szolgálat érdekeinek „túlzott képviselése” a takarékosági szemlélet torzulásához vezetnek;

- a gazdálkodási tevékenység, a szolgálati ágak munkájának esetenkénti koordinálatlansága következtében előfordul, hogy az egyik szolgálati ág által elért megtakarítás más területen „ráfizetéshez” vezet (olcsó áru – nagyobb szállítási távolság);

- még nem sikerült általános magatartássá tenni a rendelkezésre bocsájtott technika, anyagok, épületek kíméletes használatát, az időben történő javítás és karbantartás végrehajtását. Évente több százezer Ft a veszendőbe ment anyagi érték;

- a csapatgazdálkodás körébe tartozó beszerző, szállító, tároló, javító munkában még sok az átfedés, azonos kapacitások fenntartása egy helyőrségen illetve egy laktanyán belül;

- a takarékosági munka hatékonyabb irányítását nehezíti, hogy nincs kialakítva a mérés, nyilvántartás, anyagi elismerés, adatfeldolgozás egységes rendszere;

- a gazdálkodást sokféle intézkedés, parancs szabályozza (fegyvernemenként, szolgálati áganként, stb.) sajnos különböző képpen. (Pl.: egyik szolgálati ág selejtítheti az egy és ugyanazon anyagot, a másik nem);

- a korszerű, fő jellemzőjében centralizált gazdálkodási irányítás helyett helyenként a decentralizálás jelei mutatkoznak. (karbantartás, javítás, beszerzés, stb.);

- az éves pénzszükséglet biztosítása időben eltolódik a gazdálkodás és a beszerzés tervezésétől. A hitelek általában októberben-novemberben tervezzük, a biztosítás viszont csak a következő év április-májusában kerül az alakulatokhoz. A pótelőirányzatok rendszerint későn, november-decemberre érkeznek meg, megfelelő idő nem áll rendelkezésre az ésszerű felhasználáshoz.

Következtetések

Az ésszerű takarékoság biztosítására kiadott párt- és állami intézkedések és végrehajtására aktív és eredményes munka bontakozott ki az alakulatnál.

A meglevő problémák ellenére számottevő eredményeket értünk el több területen. A takarékoság elemei a gyakorlatban torzulásmentesen valósulnak meg. A kialakított takarékosági követelmények reálisak, a célkitűzések a harc-készültségi és ellátási színvonal tervszerű növelésével párhuzamosan teljesíthetők.

A harckészültségi és kiképzési feladatok végrehajtásához a jelenleg biztosított csökkentett keretek további lényeges szűkítésével nem célszerű számolni.

Még számos lehetőség van az ésszerű takarékoság követelményei érvényesítésére elsősorban: az adott feladatok végrehajtásához szükséges ráfordítások és az eredményesség arányával, javításával, valamint a rendelkezésre álló technikai-, anyagi eszközök kíméletesebb felhasználásával és üzemeltetésével.

Nagy-tömegű lőszer átadása-átvétele vasúti és gépkocsi szállítási ágazatok találkozásánál létrehozott anyagátadó helyen

Boros János mk. alezredes és Fazekas Imre őrnagy

A hadsereg támadó hadműveletének anyagi biztosítása, különösképpen a hadművelet első napjaiban, alapvetően a szállítási ágazatok komplex igénybevételével kerül végrehajtásra.

A hadművelet anyagi biztosításán belül az anyagi eszközök utánszállítási rendszerében, meghatározó szerep jut elsősorban a gépkocsi és a vasúti szállítási ágazatoknak, ezek együttes igénybevételének. Ezért szükségszerűen adódik e két szállítási ágazat „találkozása” esetében létrehozott anyagátadóhely működtetésének munkaszervezés szempontjából történő elemzése.

A vasúti és gépkocsi szállítási ágazatok találkozásánál létrehozott anyagátadóhely vasúti kirakó állomás üzemeltetésével valósul meg. A nagy tömegű lőszer érkeztetésében, átadása-átvételében meghatározó a kirakó állomás munkája, azonban mint működtetett anyagátadóhely, ez egy olyan komplexum, mely magába foglalja az érkező gépkocsi oszlopok részére kijelölt találkozási pontot (TP), várakozás helyet (VÁH), kirakó vasútállomást (KVA) megrakott járművek gyülekezési helyét (GYH), a megrakott gépkocsioszlopok indítására kijelölt megindulási pontot (MP), az ezen objektumokat összekötő gépkocsi úthálózatot és az egyes elemek belső úthálózatát (2. sz. melléklet).

Az anyagátadóhely munkájának szervezése törvényszerűen megkívánja valamennyi elem egységes rendszerben való beállítását, kölcsönös egymásrahatásuk megbízható számításba vételét.

Az anyagátadóhely munkájának szervezésében (1. sz. melléklet) részt vesznek:

- a vasúti szervek képviselői;
- kirakó állomás katonai parancsnoksága (KÁKP);
- vételezést végrehajtók operatív csoportja;
- vételezők.

Az anyagátadóhely munkája alapvetően két nagy csoportra bontható a következőképpen.

*Előkészítés és üzemeltetés vasútüzem szempontjából
(1. sz. melléklet „A” tevékenységi sor 1-től az 5. pontig)*

Ezt a feladatot a vasúti szervek képviselői a kirakó állomás katonai parancsnokával együtt hajtják végre a következő főbb műveleti sorokban:

- szerelvények fogadása és beállítása a rakodóvágányra;
- érkezett szállítmányok számbavétele;
- szállítmányokban levő anyagi eszközök ellenőrzése;
- szerelvény előkészítése rakodáshoz;
- rakodás végrehajtása.

Amennyiben több szállítmány érkezik az állomásra (vagy a vonat nem állítható be a rakodóvágányra csak több részben), akkor a következő művelet a vasúti kocsik cseréje, majd a folyamat újbóli ismétlése előlről.

Az előkészítő munka további része

Anyagátvétel végrehajtása vételezők részéről (1. sz. melléklet „B” tevékenységi sor 1-től az 5. pontokig)

A feladatokat a KÁKP-a, operatív csoport és a vételezők együttesen hajtják végre a következő főbb műveleti sorokban:

- vételezők fogadása a találkozási ponton, vételezés végrehajtásának kivonatos ismertetése;
- járműcsoportok rakodófrontra történő bevezetése;
- rakodófrontba bevezetett egy járműcsoport megrakása;
- utómunkák végrehajtása (kormány rögzítés, jármű oldal- és végfalainak felhajtása);
- járműcsoportoknak rakodófrontból történő kivezetése a gyülekezési helyre;
- a folyamat ismétlése, egy vételező teljes kiszolgálása.

Amennyiben a vonat rakományát nem egy, hanem több alárendelt veszi át, akkor a feladat végrehajtása újabb vételezők fogadásával folytatódik, a tevékenységi sor pedig újból ismétlődik.

Az anyagátadóhely munkájának szervezése összehasonlíthatatlanul nagyobb feladatot jelent a csapatok érdekében lebonyolításra kerülő anyagforgalom szempontjából. Ehhez néhány alapelv számításba vétele elengedhetetlenül szükséges. Ezek a következők:

1. Anyagátadóhelyek kijelölése, előkészítése

a) Igénybevételi idő alapján

Az anyagátadóhelyek kijelölésre és előkészítésre kerülhetnek úgy, hogy a hadművelet 1. és 2. napján a magasabbegységek, HDS. közvetlenül vételeznek közvetlenül, a hadművelet 2.-4. napján a hadsereg vételez. A későbbiekben pedig a TH (front hadtáp) érdekében működik.

Munkaszervezés szempontjából legbonyolultabb a csapatok vételezésének megszervezése. Ehhez önálló technológiai folyamat kidolgozása és alkalmazása szükséges.

b) Anyagátadóhely kijelölése, előkészítése, átvételre kerülő anyagfajta szerint

Az anyagátadóhely igénybevételre kerülhet:

- rakéta, rakétahajtóanyag fogadására;
- nagy tömegű lőszer fogadására, átadására;
- egyéb szilárd anyag fogadására.

Rakodási munkák végrehajtásához szükséges erő-eszköz meghatározásához, technológiai folyamatok kidolgozásához ennek meghatározása elsődleges.

c) Anyagátadóhely kijelölése, előkészítése anyagforgalom volumene alapján

Az anyagátadóhelyen, a kialakult hadműveleti helyzettől függően, átadásra kerülhet egy, vagy több vonat rakománya, illetve tartósan is üzemeltetésre kerülhet attól függően, hogy milyen irányban kerül kijelölésre. Ennek eldöntésére már állandó készenlét időszakában sor kerülhet.

2. Vételezés megszervezése

a) Operatív csoport létrehozása

A vételezés végrehajtásának megszervezése és irányítása céljából minden anyagátadóhelyre operatív csoportot kell kirendelni.

Az operatív csoport parancsnoka és állománya a vételezőknél eggyel magasabb szintű hadtáp törzsből és szakág főnökségből kerüljön kijelölésre. Fontos, hogy az operatív csoport parancsnoka megbízható adatokkal és parancsadási joggal rendelkezzen ahhoz, hogy az anyagátadás-átvétel az ellátás rendjébe beillesztve terv szerint kerüljön végrehajtásra.

b) Előértesítés végrehajtása

Az anyagátadóhely munkájának megszervezéséhez elengedhetetlen az „időben továbbított” megbízható előértesítés.

A „mélységből” vasúton utánszállításra kerülő anyagi eszközökről (lőszer-ről) a vonat kirakó állomásra történő beérkezése előtt, az elosztó állomásról (EOAR-ról, bázisról) indított vonatokról a KÁKP részére időben előértesítést kell adni.

Az előértesítés tartalma (változat)

- A vonat indítás, illetve a K/Á-ra tervezett érkeztetési ideje szállítmányszám szerint.
- A vonatban szállított anyag mennyisége anyagfajtánkénti bontásban.
- Vonat összeállítás vasúti kocsi darabszáma, vasúti kocsinkénti rakományra való felbontással.
- Az érkező anyag készlettségére, rakodási kötöttségére vonatkozó mutatók.
- Vonatkísérő állomány létszáma, vonaton belüli helye.

A vételezésre bevont csapatok kiszolgálásának rendjét, gyakorlatilag az anyag átadás-átvétel tervét, az előértesítés tartalma alapján állítják össze a kirakó állomás parancsnoka az operatív csoport parancsnokával együttesen.

c) Vételezők berendelése

A kirakó állomással kialakított anyagátadóhelyre érkező anyagi eszközöket (elsősorban löszert) átvehetik közvetlenül:

- magasabbegységek saját szállítójárműveikre;
- seregtestek saját szállítójárműveikre;
- seregtest közvetlenek gépkocsijaikra;
- bázis előrevonás viszonylatában kimondottan *csak szállításra szervezett* szállító kötelékek gépjárműveire (az azonban már nem vételezés).

A magasabbegységek kirakó állomással működtetett anyagátadóhelyről alapvetően a támadó hadművelet 1. és 2. napján vételeznek. Az így vételezett löszert alapvetően „közvetlen” feladataik végrehajtására, pl. tüzelőkészítéshez, stb. (kiegészítő készlet képzéshez) veszik át, így a „mélységből” indított első és második vonat rakományának kialakításánál a „feladó” figyelembe tudja venni bizonyos mértékig a szükséglet szerinti vonatösszeállítást és csoportosítást is lőszerfajtánként. A hadművelet többi napjain érkezett vonatok rakományainak összeállításánál már az anyag tömege lesz a jellemző, így előfordulhat, hogy egy-egy vonat rakománya csak két-három fajta lőszerből áll.

Amennyiben közvetlenül csapat vételez az anyagátadóhelyen, feltétlenül különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a csapatok berendelése fontossági sorrendben történjen feladataiktól függően.

A vételező csapatok egymás között, illetve csapat és hadsereg vételezői egymással nem keveredhetnek (vagyis egy vételezőt „ki kell szolgálni” teljesen). Ez időben elhúzódást jelenthet, feszes vezetést kíván, ezért a berendelés rendjére az operatív csoportparancsnoknak külön figyelmet kell fordítani.

Az operatív csoport parancsnoka a vételezésre bevont kötelékekre vonatkozóan, az oszlopok beérkezése előtt meghatározott idővel a kirakó állomás parancsnoka részére megadja:

- kik vételeznek, milyen sorrendben;
- az elsőként vételezésre tervezett érkezése a TP-ra várhatóan (időben);
- milyen anyagot, mennyit vételeznek;
- várhatóan hány darab, s milyen raksúlyú gépkocsi érkezik az anyagátadóhelyre;
- rakodó erő-, eszközszükséglet rendezése (ki biztosítja, honnan?)

A közölt adatoknak anyag vonatkozásában meg kell felelniük az előértesítés alapján kidolgozott terv adataival. Amennyiben azoktól eltérnek, akkor rugalmasan módosítják (átdolgozzák) a tervet.

d) Vételezési idő tervezéséhez szükséges mutatók „Mértékadó anyagmennyiség”

Mértékadó anyagmennyiség alatt az egy vonat rakományán belül egy vételező számára átadásra kerülő legnagyobb volumenű „azonos” anyagmennyiség értendő tonnában.

A mértékadó anyagmennyiség vételezőként változik, ezért technológiai folyamat „idejéhez” vételezőként kell számítani, illetve a meghatározót elfogadni. Pl. a gl. ho. vételez: 190 t hk.; 20 t tü.; 25 t gyalogsági löszert, összesen 235 t

lőszert. A mértékadó anyagmennyiség – a hadosztály által végrehajtásra kerülő *anyagvételezés idejének* tervezéséhez – a 190 t hk. lőszer lesz.

„Mértékadó gépjárműcsoport”

A mértékadó gépjárműcsoport alapvetően az egy vonatból egy vételező által átvételre kerülő mértékadó anyagmennyiség elszállításához szükséges gépjárművek darabszáma.

A mennyiben egy vonat rakományából egy magasabbegység többféle (pl. tü., hk., sv., pct., stb.) lőszert vételez, akkor a technológiai folyamat kidolgozásához a „mértékadó” fogalmak közül az kerül elfogadásra, amelyik a „nagyobb” végrehajtási időt vonja magával. Lényeges, hogy egy vételező számára, egy vonat rakományából történő vételezés esetén *csak egy mértékadó mutató* kerüljön felhasználásra.

A mértékadó anyagmennyiség és mértékadó járműcsoport különböző módon viszonyulhatnak egymáshoz. Munkaszervezés szempontjából e két mutató viszonyát nem lehet figyelmen kívül hagyni.

Előfordulhat, (s ez a gyakoribb) hogy a kétféle mutató találkozik egy feladaton belül. Pl. a vételezésre kerülő anyagmennyiségből a tüzer lőszer a legtöbb, amit az adott magasabbegység átvész. Ennek szállításához kell a vételező járművekből a legtöbbet igénybe venni, így a mértékadó anyagmennyiség és mértékadó járműcsoport találkozik. A tüzer lőszer azonban annyi vasúti kocsiba van berakva, hogy egy rakodóállásban a gépkocsikat háromszor-négyszer is cserélni kell. Így a tolatásokból adódó idő miatt nagyobb lesz a tüzer lőszer átvételi ideje, mint a tényleges rakodási idő. A végrehajtás idejének meghatározásához a rakodóállások igénybevételének lehetősége szab korlátokat, így a járműcsoportok beállításának idejét és ismétlődését külön figyelembe kell venni.

Gyakorlatban előfordulhat, hogy a kétféle mértékadó mutató nem találkozik. Pl. a vételezésre tervezett anyagból a tüzer lőszer a legnagyobb mennyiség, a rakéta páncéltörő lőszer annál jóval kevesebb. Azonban a rakéta páncéltörő lőszer elszállításához kell a legtöbb szállítójármű, s ezeket a járműveket egy rakodó álláson (vasúti kocsinként) többször is cserélni kell. A vételezés végrehajtási idejének tervezéséhez is (technológiai folyamatának kidolgozásához) a mértékadó járműcsoport lesz a meghatározó.

Az anyagátadóhely munkája „előre kidolgozott” és elfogadott technológiai folyamatokkal kerül megszervezésre. Az anyagátadás-átvétel végrehajtásának egyik legérzékenyebb, s kritikusabb mutatója az idő, ezért a mértékadó fogalmak elfogadása (egy-egy vételező viszonylatában) és rugalmas alkalmazása különös jelentőséggel bír, mert befolyásolja az egész vonat anyagának átadás-átvételét.

A kirakó állomással működtetett anyagátadóhely munkájának szervezésénél, *elsősorban csapatok vételezése viszonylatában*, feltétlenül számításba kell venni:

- az anyagátadás vasúti kocsiból-gépkocsira történő módszerrel kerül végrehajtásra, lőszert földre rakni nem, vagy csak kivételes esetben szabad;
- a vételezők számára az anyagátadóhelyen az ellátás érdekében anyagcsoportosításra nem, vagy csak minimális mértékben van lehetőség. Ezt a műveletet anyagátadóhelyen kívül kell végrehajtani, ezért a lőszer felhasználókhöz való eljuttatási idejének tervezésénél az időeltolódást figyelembe kell venni;

- továbbá a sorrendben később „érkezők” azonos anyagot vételezők „hát-rányos” helyzetbe kerülhetnek az elsőként érkezőkhöz viszonyítva. Előfordulhat, hogy egy-egy gépkocsi rakományának kialakítása, három-négy vasúti kocsi-ban „megmaradt” lőszer összegyűjtésével történik.

Az ellátás tervezőinek, a vételezők berendelését végrehajtóknak ezt is számításba kell venniük.

- Amennyiben egy vonat rakományából több alárendelt csapat többféle löszert vételez, abban az esetben úgy kell a munkát szervezni, hogy egy vételező kiszolgálása „egyszerre” végrehajtást nyerjen, vagyis a vételezők járművei a rakodó fronton ne keveredjenek. Ez viszont a végrehajtás idejében látszólag eltolódást jelent.

Az anyagátadóhelyen a találkozási ponton, a várakozási helyen és a rakodó frontban a járműcsoportok mozgatóját, az anyag átadását, - átvételét ennek az elvnek megfelelően kell szervezni.

„Az anyagátadóhely munkájának szervezése”

A vasúti kirakó állomással működtetett anyagátadóhely valamennyi elemének munkáját úgy kell szervezni, hogy az anyagátadás-árvétel bonyolult művelete időben végrehajtható legyen.

Az anyagátadóhely valamennyi eleme munkájának egy változatban történő szervezését az alábbiak szerint célszerű végrehajtani: (2. és a 3. sz. mellékletek)

1. Találkozási pont kijelölése, működtetése

A vételezésre berendelt gépkocsioszlopok (gépjármű) parancsnokok fogadására, a kirakó állomás előtt 1-1,5 km távolságra, a várakozási hely bejáratánál találkozási pontot kell kijelölni.

A találkozási pont kijelölése és alkalmazása „törvény” kell, hogy legyen az anyagátadóhely működtetésében.

A találkozási ponton szállítójármű nem haladhat át anélkül, hogy a TP-n levő irányító mozgásának célját ne ismerné.

Következésképpen a TP-ra olyan személyi állományt kell biztosítani, amelyik:

- ismeri és képes átfogni a vételezésre tervezett járműforgalmat mindig az adott helyzetnek megfelelően;
- állandó összeköttetésben van a rakodófront - KAKP és az operatív csoport parancsnokaival;
- megbízható tájékoztatást tud adni a beérkezett vételezők helyzetéről, alapvetően gépjármű őrzés-védelmi és rakodóerő viszonylatában (ki mikor érkezett, mivel, s mit hozott magával).

Ahhoz, hogy a TP-on a munka megbízhatóan végezhető legyen, feltétlenül biztosítani kell:

- egy fő irányítót;
- egy fő összekötőt (járművel);
- forgalomszabályozó katonát.

A találkozási ponton működő irányító részére biztosítani kell a rádióösszeköttetést a VÁH és GYH irányítóival, az operatív csoport PK-val és a KÁKP-val.

A találkozási pont működtetéséhez biztosítani kell: egy darab raj sátort, megfelelő elhelyezési anyagokkal.

2. Várakozási hely kijelölése, működtetése

Az anyagátadóhelyen, a vasútállomás előtt 1,5–2 km távolságra, a vételezésre berendelt járművek elhelyezésére várakozási helyet kell kijelölni, működtetni.

A várakozási hely területe lehetőleg akkora legyen, hogy az egy vonat rakományát átvenni képes szállító zászlóalj gépjárműveit (nem széttagoltan) befogadja.

A várakozási hely belső úthálózatán a forgalomszabályozást meg kell szervezni úgy, hogy minden járműmozgás a rakodófront parancsnok döntésével, a TP-n működő irányító „kérésével” összhangban legyen.

Azt, hogy a TP-ra vételezés céljából beérkezett gépkocsioszlop várakozási helyre megy-e, vagy közvetlen a rakodófrontba, a mindenkori helyzetnek megfelelően az operatív csoport parancsnok dönti el a KÁKP-val együttesen.

A megbízható járműmozgás fenntartása érdekében a várakozási hely irányítója részére rádióösszeköttetést kell szervezni az anyagátadóhely valamennyi elemén működő parancsnokkal.

Feltétlenül figyelembe kell venni: a várakozási helyen a különböző vételezők járművei nem keveredhetnek. Amennyiben ezt a feltételt *elsősorban csapatok vételezése viszonylatában* biztosítani nem lehet, az anyagátadóhely munkája időben megbízhatatlanná válik.

Amennyiben az anyagátadóhelyen a hadsereg járművei vételeznek, akkor az egész mozgásszervezés leegyszerűsítődik, ugyanis a járműveket csak fogadni kell, rakodófrontba be kell vezetni és folyamatosan az anyagátvételt biztosítani. Ebben az esetben ugyanis a járművek „keveredhetnek”, nem veszélyeztetik közvetlenül sem az anyagátadóhely munkáját, sem az alárendelték időbeni ellátását.

3. Rakodófront működtetése

Az anyagátadóhely rakodófrontja gyakorlatilag a vasútállomás rakodóvágánya a mellette levő raktárépülettel együtt. A rakodó állások pedig a rakott (üres) vasúti kocsik lesznek.

Egy rakodó állásba (vasúti kocsi mellé) egy gépkocsi kerül beállításra. (2. sz. melléklet)

Következésképpen a vételezők járműveiből annyi gépkocsit lehet „egyszerre” beállítani a rakodófrontba, amennyi rakott vasúti kocsi a rakodóvágányra beállítható, illetve ahány vasúti kocsi rakományából vételez az alárendelt.

Amennyiben egy vonat rakományából több alárendelt vételez, és többféle löszert, akkor a rakodófront parancsnok részére olyan részletes tervet kell átadni, amely tartalmazza a vételezéssel végrehajtásra tervezett teljes anyagforgalmat.

4. Gyülekezési hely kijelölése, működtetése

A rakodó frontban megrakott járműveket össze kell vonni egy területre, ahonnan oszlopba rendezve visszatérnek a kiindulási helyre. Ez a terület a kirakó állomás után 2–3 km távolságra kijelölt gyülekezési hely lesz.

A gyülekezési helyen a forgalomszabályozást és a jármű mozgást valamenyny többi elemmel összhangban meg kell szervezni.

5. Megindulási pont

A rakott járművek oszlopba rendezése és útbaindítása céljából a gyülekezési hely után legalább olyan távolságra, hogy egy gépkocsi oszlop elhelyezhető legyen (nem széttagolva), megindulási pontot kell kijelölni.

A megindulási ponton hirdeti ki a menetparancsát az oszlopparancsnok, és útbaindul saját kötelékéhez.

Az anyagátadóhely valamennyi elemének őrzés-védelmét, híradását, tűzvédelmét egy egységes terv alapján a KÁKP helyi ismeretei és lehetőségeinek figyelembe vételével együtt tervezik meg az operatív csoport parancsnok a KAKP-kal.

Az anyagátadóhely munkájának szervezéséhez alkalmazható alapvető összefüggések

1. Egyszerre bevezetett járműcsoport vételezési ideje

Az anyagátadóhely munkaszervezéséhez egyik legfontosabb feladat az egyszerre bevezetett járműcsoport vételezési idejének meghatározása. Ez az alábbi összefüggéssel oldható meg: (3. sz. melléklet):

$$t_{\text{egycs}} = t_{\text{tog}} + t_{\text{bev}} + t_{\text{ra}} + t_u + t_{\text{klv}} \text{ Óra}$$

Abol:

t_{egycs} – egyszerre bevezetett járműcsoport vételezési ideje, óra;

t_{tog} – találkozási ponton a vételezők fogadási ideje, óra;

t_{bev} – járműcsoport bevezetési ideje, óra;

t_{ra} – egy járműcsoport megrakási ideje, óra;

t_u – utómunkák ideje, óra;

t_{klv} – rakott járműcsoport rakodó frontról való kivezetés ideje, óra.

A vételezésre bevont csapat járművei (az átvételre tervezett anyag voluménétől függően) megrakásra kerülhetnek a rakodófrontba történő egyszeri beállítással, vagy járműcsoportokra bontva többszöri beállítással.

Amennyiben egy vonat rakományából több alárendelt többféle lőszer vételez, akkor alapvető lesz a járművek csoportonkénti beállítása, illetve megrakása.

Egy alárendelt által vételezésre tervezett lőszer átvételi idejének meghatározása, egy járműcsoport „kiszolgálási” idejének számításával, majd a járműcsoportok kiszolgálási idejének összegezésével történik.

Ennek a feladatnak megoldásához elengedhetetlenül szükséges az egyszerű bevezetett járműcsoport vételezési idejének meghatározása, majd anyagátadóhely viszonylatában munkaszervezésen belül megfelelő általánosítása.

A részidők egyenkénti elemzése

- a) $t_{\text{egyszerre}}$ - egyszerre bevezetett járműcsoport vételezési ideje (óra);
 b) t_{fog} - találkozási ponton a vételezésre bevont alárendeltek fogadásához szükséges idő.

A fogadás művelete magába foglalja:

- a vételezés jogi rendezését (ki érkezett, honnan, mennyi, s milyen anyagért, berendelése ide történt-e, stb.);
- vételezés módjának rögzítését;
- érkezett erők - eszközök várható igénybevételét;
- VÁH elfoglalását;
- együttműködést stb.

Különösen jelentősége van a TP-ra érkező gépjárműoszlopok szabályozásának akkor, amikor korlátozott látási viszonyok között (éjjel) kerül sor a vételezés végrehajtására.

Ezért a találkozási pontra olyan irányítót kell biztosítani, akinek a vételezési terv birtokában van, állandó összeköttetést tart fenn az operatív csoport és KÁKP-al a különböző területi elemekkel (VÁH, GYH), gyorsan és megbízhatóan tud intézkedni valamennyi irányban.

Amennyiben a hadsereg járművei vételeznek (vagy TH, Front érdekében működik az anyagátadóhely), a TP-on történő fogadás már nem bír olyan jelentőséggel, mint csapatok vételezése viszonylatában.

- c) t_{be} - a járműcsoport rakodófrontra történő bevezetési ideje (óra)

Számítása a következőképpen történik:

$$t_{\text{be}} = \frac{F_{\text{be}} \times k_o}{V_m} \text{ óra};$$

Ahol:

- F_{be} - bevezetési távolság (VÁH és rakodófront, vagy TP és rakodófront között) km;
 k_o - egyenlőtlenlégi együttható;
 V_m - bevezetési sebesség (km/óra).

- d) t_{ra} - egy járműcsoport rakodási ideje

Meghatározása a következőképpen történik:

$$t_{\text{ra}} = \frac{q' (q'_a) t_r \times \mu}{i} \text{ óra};$$

Ahol:

- q' - egy gépkocsira ténylegesen felrakható anyagmennyiség (tonnában). Ez a mutató csak akkor kerül felhasználásra, ha a járműcsoport-

ton belül valamennyi gépkocsi azonos raksúlyú. Amennyiben a vételezők járműveiből az egyszerre beállított csoporton belül különböző raksúlyú járművek vannak, akkor a legnagyobb raksúlyú járműre rakható anyagmennyiséget kell elfogadni. Jelölése:

q'_a - (tonna);

t_r - fajlagos rakodási idő számszerű értéke táblázatba van foglalva.
Egysége: óra/tonna;

μ - biztonsági szorzó;

i - az egy rakodóálláson dolgozók létszáma (fő).

e) t_u - *utómunkák végrehajtási ideje*

A rakodófrontban álló járművek megrakás után ugyanúgy egyszerre hagyják el a rakodófrontot, mint ahogyan bevezetésre kerültek. Mivel a járművek beállítása és megrakása bizonyos időeltolódással történik, ezért az utolsó jármű részére is biztosítani kell minimális időt a rakomány rögzítésére, jármű végfalak felhajtására. Ez az idő az utómunkák végrehajtási ideje.

f) t_{kiv} - *rakott járművek rakodófrontból való kivezetéséhez szükséges idő*

Számítása a következő:

$$t_{kiv} = \frac{F_{kl} \times k_o}{V_m} \text{ óra};$$

F_{kl} - kivezetési távolság a rakodófront és GYH között (km);

k_o - egyenlőtlenségi együttható;

V_m - kivezetési sebesség (km/óra).

Valamennyi részdő felhasználásával egy egyszerre bevezetett járműcsoport vételezési ideje a következőképpen határozható meg: (3. sz. melléklet):

$$t_{egyes} = t_{tog} + \frac{F_{be} \times k_o}{V_m} + \frac{q' (q'_a) t_r \times \mu}{i} + t_u + \frac{F_{kl} \times k_o}{V_m} \text{ óra};$$

2. Egy alárendelt vételezési idejének meghatározása

Amennyiben ismert az egyszerre bevezetett gépjárműcsoport vételezési ideje, s az operatív csoport PK és KÁKP által meghatározásra került az, hogy a vételező járművei hány csoportban kerülnek kiszolgálásra, akkor közvetlenül számítható egy alárendelt vételezésének össz. idő szükséglete a következőképpen:

$$T_{vét} = \frac{Q' \times t_{egyes} \times \eta}{G_u \times q \times r_e} \text{ óra};$$

Abol:

$T_{vét}$ - egy alárendelt vételezési ideje, óra;

Q' - egy alárendelt által vételezésre tervezett lőszer mennyisége, tonna;

- t_{egyecs} – egy járműcsoport vételezési ideje, óra;
- η – egyenlőtlenégi együttható;
- $G_{\text{ü}}$ – egyszerre beállított járműcsoportban levő gépkocsik darabszáma;
- q – egy gépkocsi raksúlya, tonna;
- r_e – raksúlykihasználási együttható.

3. Az anyagátadóhelyre fogadott egy löszert szállító vonat rakományának kirakási ideje

Az anyagátadóhely munkájának tervezéséhez szükséges meghatározni azt, hogy hány vonat fogadható a kirakó állomásra. Ennek meghatározásához ismerni kell egy vonat kirakási idejét. Ez a következőképpen határozható meg:

$$T_{\text{vo}} = \frac{Q_{\text{vo}} \times t_{\text{egyecs}} \times \eta}{G_{\text{ü}} \times q \times r_e} \text{ óra};$$

Abol:

- T_{vo} – egy vonat rakományának kirakásához szükséges idő, óra;
- Q_{vo} – egy vonat rakománya (löszér) tonna;
- t_{egyecs} – egyszerre bevezetett járműcsoport vételezési ideje, óra;
- η – egyenlőtlenégi együttható;
- $G_{\text{ü}}$ – egyszerre beállított járműcsoportban levő gépkocsik darabszáma;
- q – egy gépkocsi raksúlya, tonna;
- r_e – raksúly kihasználási együttható.

4. Az anyagátadóhely kirakó állomására (egy nap alatt) fogadható vonatok darabszáma

A kirakó állomásra naponta fogadható vonatok darabszáma a következőképpen kerül meghatározásra:

$$N_{\text{vo}} = \frac{24}{T_{\text{vo}} + \Sigma t_n} \text{ db};$$

Abol:

- N_{vo} – a kirakó állomásra fogadható vonatok darabszáma;
- T_{vo} – egy vonat rakományának kirakásához szükséges idő, óra;
- Σt_n – egy löszerszállító vonat kiszolgálása érdekében felmerülő járulékos idők összege. Részletes elemzése önálló feladat; ide kell sorolni a rakodó állomány cseréjével, váltásával összefüggő járulékos időket, valamint a különböző napszakok alatt (éjszaka) sötétben érvényesülő időmódosulásokat is.

Az összefoglalt mutatók, összefüggések alkalmazása megkönnyíti és megbízhatóvá teszi a vasúti kirakó állomással működtetett anyagátadóhely munkáját. Egy-egy járműcsoportra kidolgozott technológiai folyamat ideje egyszerű, korrekciós tényezők alkalmazásával általánosítható az egész anyagátadóhely munkájára vonatkozóan.

A vasúti és gépkocsi szállítási ágazatok találkozásánál létrehozott anyag-átadóhelyek működtetésére a hadműveletek idején sor kerülhet mind honos mind határon kívüli területeken. A jelen cikkben összefoglalt változat közreadásának alapvető célja az, hogy bizonyos segítséget nyújtson mindazon tervezőknek, kik ezen a területen dolgoznak.

(1-3. sz. mellékletek a folyóirat végén találhatóak.)

Fegyverzettechnikai biztosítás az ezred támadóharcában

Soós László alezredes

Az ezred fegyverzettechnikai biztosítása magába foglalja a fegyverzet összes fajtája igénybevételének, technikai kiszolgálásának, tárolásának, megóvásának, javításának, hátraszállításának (vontatásának) megszervezését és végrehajtását.

1. A támadóharc fegyverzettechnikai biztosítás feladatai

A támadás előkészítésének időszakában az ezred fegyverzeti főnök rendszabályokat fogantatosít (együtműködik az ezred technikai helyettessel) a fegyverzeti technika és felszerelések készenlétének biztosítására.

Ebben az időszakban végre kell hajtani valamennyi fegyverzeti technika és felszerelés alapos ellenőrzését, technikai kiszolgálását (1. sz., vagy 2. sz. ATE, I. sz. vagy II. sz. TESZ) és javítását.

Függetlenül a harcüksültségi feladatok keretében végrehajtott technikai műveletektől – a fegyverzeti technikán az előrevonás és a szétbontakozás után – a várakozási és összpontosítási körletekben végre kell hajtani a tűz- (működő) készzé tétel műveleteit.

Ezek időszükséglete a fegyverzeti technika típusából, illetve a technikai kiszolgálás igényétől függően (az ATE végrehajtásának elrendelésétől számítva) 0,5–8 óra. Az elrendeléstől, megkezdéstől számítva 8 óra leforgása alatt az ezred valamennyi fegyverzete tűz- (működő) kész állapotba hozható. Erre azonban a személyi állománynak időt kell biztosítani.

A fegyverzet tűz- (működő) készsége elérése nélkül nem lehet a támadóharcba való készenlétet jelenteni, illetve tervezni. A tűzkészség elérésének lehetőségeit fő fegyverzet fajtánkénti bontásban az 1. sz. ábra mutatja.

Elegendő idő esetén a személyi állománynak a fegyverzet meghibásodásával, sérülésével és megóvásával kapcsolatos teendőkről foglalkozásokat cél szerű tartani.

A fegyverzettechnikai biztosítás terjedelmét harcban, a várható veszteség nagymértékben befolyásolja. A gyakorlatok tapasztalatai és az irodalom alapján az 1. sz. táblázat szerinti veszteségek várhatók.

A fegyverzettechnikai biztosítás fő feladatait az ezred támadóharcában a következők képezik:

- a sérült és meghibásodott fegyverzet összegyűjtése (kivontatása) a harcmezőről;
- javítás a közeli fedezékben, a sérült technikai gyűjtőhelyen (STGYH) vagy a fegyverzeti javítóműhely telepítési körletében;
- a sérült, meghibásodott fegyverzet – az ezred által nem javítható – előkészítése további hátraszállításra;
- a megjavított fegyverek visszajuttatása a rendeltetési helyükre (a harcoló alegységekhez).

A fegyverzeti technika figyelését a harcmezőn a technikai figyelőpontok végzik. Az első lépcső zászlóaljknál, harckocsi századoknál, tüzeosztályoknál, sorozatvető osztályoknál (ütegeknél) technikai figyelőpontokat létesítenek. A technikai figyelőpontok a részükre kijelölt vontatókon, páncélozott harcjárműveken helyezkednek el.

A javítási feladatok végrehajtására az ezred fegyverzeti javítóműhely állományából, a sérült, vagy meghibásodott fegyverzeti technikához (technikai eszközökhöz), fegyverzet technikai biztosító csoportot (FVTBCS) kell kiküldeni, amely közvetlenül az első lépcső zászlóalj mögött helyezkedik el. A fegyverzet technikai biztosító csoport szorosan együttműködik a gépjármű javító és vontató csoporttal.

Amennyiben a javítás a helyszínen (fedett helyen, vagy fedezékben) nem lehetséges, úgy a sérült fegyverzeti technikát elő kell készíteni hátraszállítás-hoz, melyet a vontató (hátraszállító)-csoport hátraszállít az ezred sérült technikai gyűjtőhelyekre.

1. táblázat

Megnevezés	Összes veszteség %	Ebből	
		kisjavítás	középjavítás
Pi., gpi., gsz., gp., RPG-7	10—15	20	10
PSZH, hk., gp.	14—18	25	15
Av., táb. lg.	20—25	28	20
Pct. lg.	21—26	30	19
Opt. és infra műsz.	25—30	35	21
Lé. lg. lérak. fe.	25—30	35	21

Megjegyzés:

- a táblázatban feltüntetett adatok, napi közepes veszteség irányzamai;
- a javítóerők és eszközök napi 20%-os veszteségével számolunk;
- a javító kapacitás számvetéséhez napi 10 mó-val számolunk.

Az ezred sérült technikai gyűjtőhely rendszerint az ezred első lépcső mögött 5 km távolságra települ.

Az ezred erőivel és eszközeivel nem javítható fegyvereket a hadosztály fegyverzeti főnököknek kell jelenteni.

A javítás előtt – a fegyverzeti technikát és felszerelést – sugárellenőrzésnek kell alávetni és ha szükséges mentesíteni kell.

Támadóharc alatt a fegyverzettechnikai biztosítás folyamatosságát a javítóerők és eszközök időben történő áttelepítésével és megszakítás nélküli ellátással érhetjük el (javítási alapot képező sérült fegyverzettechnikai eszközökkel és javítóanyaggal).

A fegyverzettechnikai biztosító csoport a támadás alatt közvetlenül az első lépcső zászlóaljak harcrendje mögött mozog előre (települ át), állandóan készen a sérült fegyverek helyszínén történő javítására, a harcmezőről történő kiszállítására.

Az ezred fegyverzeti javítóműhely ugrásokkal települ át, esetenként részlegesen, vagy teljes állománnyal települ. Települése esetén legfeljebb 4–6 órát dolgozik egyhelyben. A műhely egyhelyen való településének időtartama a támadás során – a mélységben csökkenhet, vagy növekedhet –, a javítási alap nagyságától és a támadás ütemétől függ.

Az ezred fegyverzeti javítóműhely teljes állományának, vagy állománya zömének ki kell érnie az ezred gyülekezési körletébe, illetve a hadosztály napi feladatainak terepszakaszára, a fegyverzet további tevékenységéhez való felkészítése érdekében.

A támadóharc fegyverzettechnikai biztosítás rendjét a 2. sz. ábra szemlélteti.

2. A fegyverzettechnikai biztosítás megszervezése az ezred támadóharcában

A fegyverzettechnikai biztosítás megszervezése magába foglalja a fegyverzettechnikai kiszolgálás és javítás tervezését, végrehajtását.

A fegyverzettechnikai kiszolgálás megtervezése magába foglalja:

– a fegyverzeti technika harc (menet) alatti igénybevételi körülményeinek tanulmányozását;

– a várható lövés, kilométer és üzemóra mennyiség felhasználás meghatározását;

– az előzőek alapján a technikai kiszolgálások terjedelmének sorrendjének, helyének és idejének megállapítását;

– az alegységek ellátását TASZT felszereléssel, kenő és karbantartó anyagokkal;

– az alegységek fegyverzeti szakállománya felkészülését;

– az alegységek személyi állományának fegyverzettechnikai felkészítését;

– az alegységek feladatainak megszabását a fegyverzettechnikai kiszolgálásokra és a végrehajtás ellenőrzésének megszervezését.

A fegyverzet javításának megtervezése magába foglalja:

- a várható javítási alap, azaz a várható fegyverzeti veszteség megállapítását, figyelembe véve az ellenség és a saját csapatok tevékenységének jellegét és az alkalmazható harci eszközöket;
- a veszteséggócok várható körleteinek, terepszakaszainak meghatározását;
- az ezred fegyverzeti javítóműhely feladatainak megszabását és az áttelepülés rendjének meghatározását;
- a fegyverzeti javítóműhely települési helyeinek és előrevonási útjainak kiválasztását;
- a sérült fegyverek mennyiségéről, helyéről és a sérülés jellegéről szóló információk beszerzését az alárendeltektől;
- a javítóanyagok és készletek megállapítását, a szükségletnek megfelelően;
- a fegyverzeti javítóműhely tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, őrzésének és védelmének megszervezését.

A fegyverzettechnikai biztosítás megvalósítása az ezred támadóharcában a kezelők és az ezred fegyverzeti javítóműhely munkáján és tevékenységén keresztül valósul meg.

Az ezred fegyverzeti javítóműhely rendeltetésénél fogva végrehajtja:

- a sérült és meghibásodott fegyverzet javítását;
- a kijavított fegyverzet visszaadását a harcoló alegységeknek;
- az ezred által nem javítható fegyverek előkészítését további hátraszállításra;
- részt vesz a fegyverek gyűjtésében, illetve azok hátraszállításában;
- továbbá részt vesz a tömegpusztító fegyverekkel mért csapások felszámolásában.

Az ezred fegyverzeti javítóműhely a következő munkahelyeket (részobjektumokat) telepíti:

- átvételi pontot;
- vegyi- és sugár ellenőrző pontot;
- javításra váró fegyverek részére tárolási helyet, fegyver fajtánként;
- javítási munkahelyeket munkacsoportonként;
- a kijavított fegyverzet telephelyét, fegyver fajtánként;
- átadási pontot;
- a személyi állomány és a gépjárművek részére fedezékeket.

Az ezred fegyverzeti javítóműhely munkáját az ezred fegyverzeti főnök a fegyverzeti biztosításra vonatkozó elhatározása és a várható veszteség alapján szervezi és a javítóműhely parancsnokán keresztül valósítja meg.

A fegyverzet technika javításának megszervezése magába foglalja:

- a fegyverzet hibáinak feltárását, azok javítási fokát és terjedelmét;
- a hibás fegyverzet nyilvántartását és azok tartózkodási helyét;
- a javítás sorrendjének megállapítását;
- a javításba bevont erőknek és eszközöknek az elosztását;
- a hibás fegyverzet elszállítását a javítás helyére;
- a javítás minőségi és időben történő végrehajtását;
- a javítás minőségének és időben történő végrehajtásának ellenőrzését;

- a javítóműhely ellátását a szükséges hibátlan szerelési egységekkel (mechanizmusokkal), tartalék alkatrészekkel és javítóanyagokkal.

A javítás megszervezésének célszerű modelljét a 3. ábra szemlélteti.

A javításokat folyamatosan kell elvégezni. Elsősorban azokat a sérült, meghibásodott fegyvereket kell megjavítani - amelyek javításához kisebb munka és kevesebb idő szükséges - figyelembe véve az adott típus fontosságát a harc sikeres megvívása szempontjából.

A javítandó (helyreállítandó) fegyverzet mennyiségét és a javítások mérvét a technikai szemle eredményei adják.

A javítás igénylő fegyverzet azon részei, amelyeket megjavítani nem lehet - az ezred erőivel és eszközeivel - elő kell készíteni a hadosztálynak való átadásra.

A javítás sorrendjének megállapításakor figyelembe kell venni:

- a hibás fegyverzet mennyiségét, a szükséges javítások mérvét;
- az alegységek feladatát, helyét és szerepét (a parancsnok elhatározásából adódóan) az ezred tevékenységében;
- azon alegységek feltöltöttségének mérvét, ahová a fegyverek tartoznak.

Miután az ezred fegyverzeti főnök a javítások mennyiségével és a javítási sorrenddel kapcsolatosan elhatározásra jutott, megszabja a feladatot a fegyverzeti javítóműhely parancsnokának.

A fegyverzet javításának megszervezéséhez azonban szükség van az alábbi összefüggések ismeretére:

$$T = \frac{p}{m \cdot t}$$

ahol, T = a javítóműhely teljesítménye (db);

m = szerelők száma (fő);

t = a javításra rendelkezésre álló munkaidő (óra);

p = egy fegyver javításához szükséges idő (óra).

Az ezred fegyverzeti javítóműhely parancsnoka a kapott utasítás és az adatok birtokában megtervezi a hibás fegyverek javítását (2. táblázat).

A javítás megtervezése magában foglalja annak a lehetőségnek a felmérését, hogy a javítandó fegyvereket a részére meghatározott határidőre, a műhely erőivel és eszközeivel hogyan lehet végrehajtani. A fegyverzeti javítóműhely parancsnokának a tervezésnél figyelembe kell vennie:

- a hibás fegyverek mennyiségét, a szükséges javítás mérvét;
- a részére meghatározott javítási határidőket;
- a javítási normaidőket (3. táblázat).

(Az ezred javítókapacitás mérvét a 3. táblázat mutatja.)

A tervezési adatokból a műhely parancsnoka képes megállapítani, hogy milyen lehetőség van a fegyverzet javítására a megszabott határidőre. Alapvető tényező, a támadóharc előkészítésének időszakában a készenlét ideje, a támadóharc alatt pedig az ezred közelebbi, illetve további feladatának teljesítési ideje.

Abban az esetben, ha a javítást igénylő fegyvereket a megszabott határidőre a javítóműhely nem képes megjavítani, az ezred fegyverzeti főnök javaslatára az ezredparancsnok a műhely megerősítésére bevonhatja azoknak az alegységeknek a kezelő állományát, ahová a fegyver tartozik. (Ez különösen áll a tüzéralegységek kezelőinek bevonására, mivel alapvető tüzeszközük nélkül feladatukat nem képesek végrehajtani.)

Olyan alkalommal, amikor a körülmények a kezelői állomány bevonását nem teszik lehetővé, az ezred fegyverzeti főnök kéri a hadosztály fegyverzeti főnöktől a támogatást (megerősítést).

A támadóharc megvívásának időszakában az ezred fegyverzeti javító-műhely azt a fegyvert fogja kijavítani, amit a helyszínen (fedezékben, fedett helyen) lehetséges helyreállítani, tehát a támadóharc alatt előtérbe kerül a helyszíni javítás.

Ez akkor oldható meg jól, ha a harcot vezető ezredparancsnok a szükséges információkat a fegyverzeti főnök részére megadja.

Az ezred fegyverzeti főnök a kapott információk szerint fegyverzettechnikai biztosító csoportot, vagy javító csoportot fog a sérülések helyére kiküldeni a megfelelő javító erőkkel és eszközökkel. Ez általában egy fegyverzettechnikai biztosító csoportnál 4-6 fő szerelő + 1 fő techn. tts., 1 db jav. műh. gk. szerszám készlettel, javítóanyag készlettel.

A fegyverzet javító csoport 7-8 fő szerelő + 1 fő techn. tts. 1 db jav. műhely gk szerszám készlettel, javító anyagokkal és készlettel, 1 db terepjáró gépkocsiból - a sérült, meghibásodott fegyverek kiszállítására (kivontatására) a harcmezőről - tevődik össze.

Ezek az erők és eszközök azokat a fegyvereket fogják megjavítani, amelyek nem igényelnek bonyolult javítási technológiát - egy, másfél órán belül megjavíthatók.

A fegyverzettechnikai biztosító csoport javítókapacitása (napi 10 mó-val számolva) 40-60 mó, a fegyverzetjavító csoport javítókapacitása pedig 70-80 mó.

A kialakult konkrét helyzetnek megfelelően a hadosztály fegyverzeti főnök szintén küldhet ki fegyverzetjavító csoportot - ez lehet vegyes, vagy tipizált - vagy csoportokat a hadosztály főcsapása irányában tevékenykedő ezredek sávjában, vagy a nagyobb veszteséget szenvedett ezredekhez.

A támadás alatti javítás csak kész szerelési egységek, szerkezetek és alkatrészek cseréjével kerülhet végrehajtásra. Azokat a fegyvereket, amelyeknek javítása hosszabb időt vesz igénybe, javítása bonyolult, össze kell gyűjteni és a hadosztály fegyverzeti javító-műhelynek át kell adni.

A leírtakból kitűnik, hogy az ezred támadóharcának fegyverzettechnikai biztosítása bonyolult feladat, egyedül az ezred fegyverzeti szolgálat szervezeten, maradék nélkül nem tudja megoldani, szorosan együtt kell működnie az ezredparancsnokkal, ezredtörzsfőnökkel, fegyvernemi és szolgálati főnökökkel.

(Mellékelt 1-3. ábrák és 2-3. táblázatok a folyóirat végén található.)

A textiltisztító szolgáltatás helye és szerepe a Magyar Néphadseregben

Ivánovics Iván mk. százados és Ujvári Mibály százados

A szolgáltatás – mint tevékenység – szinte egyidős az emberiséggel, kiterjedése azonban a kapitalizmus kialakulásával vette kezdetét. A századforduló után a társadalmi-gazdasági fejlődés, a társadalmi munkamegosztás, az állami funkciók kiteljesedése, az urbanizálódás, a kulturális, tudományos-technikai forradalom, a szolgáltatások gyors ütemű fejlődését, növekedését eredményezték és rendkívül sokrétű halmazát hozták létre.

A szolgáltatásoknak a társadalmi-gazdasági folyamatban sajátos szerepük van: nemcsak az életszínvonal egyik jelentős elemét képezik, hanem az anyagi és nem anyagi termelési ágak összhangjának biztosításával, úgy az anyagi termelésre, mint az emberi közérzetre gyakorolt közvetett, illetve közvetlen hatások következtében a gazdasági növekedést befolyásoló fontos tényezőkké váltak.

Tehát a szolgáltatás a társadalom egészének, különböző szervezeteknek – állami-társadalmi szervezeteknek, vállalatoknak, termelő egységeknek –, illetve a társadalom tagjainak személyes szükségleteit kielégítő hasznos tevékenység, amely a szolgáltatás-nyújtás folyamatával egyidejűleg kerül felhasználásra. A szolgáltató tevékenység nem ölt tárgyi, dologi formát, de irányulhat már előállított termékek, meglevő dolgok értékének megóvására, csökkent értékek helyreállítására, térbeli helyváltoztatására, illetve bérmunka formájában új termék létrehozását is szolgálhatja.

Napjainkban a szolgáltatási ágazat úgyszólván minden országban dinamikusan fejlődő terület. Ez legjellemzőbben a szolgáltatói ágazatban foglalkoztatottak számában mutatkozik meg. (Az USA-ban 64⁰%, a fejlett tőkés országokban 50–60⁰% közötti, Magyarországon 30⁰% a szolgáltató ágazatban foglalkoztatottak aránya, az összes foglalkoztatottak számához viszonyítva.)

A lakosság szolgáltatási igényeinek a kielégítése különösen fontos politikai feladat annak ellenére, hogy ezen szolgáltatások a lakosság fogyasztásában még mindig kis súllyal szerepelnek, de a közhangulatra, a társadalmi közérzetre jelentős befolyást gyakorolnak. Éppen ezért a lakossági szolgáltatások fejlesztésének általános célkitűzéseit az 1038/1969. (X. 12.) sz. kormányhatározat külön is szabályozza.

A lakossági szolgáltatások közül kiemelt szerepe van a textiltisztítás – lakáskarbantartás – háztartási és elektroakusztikai cikkek – és a gépkocsijavítás szolgáltatásoknak.

A szolgáltatásokkal a Magyar Néphadseregen belül is találkozunk, melyek céljukat tekintve megegyeznek a lakosság részére nyújtott ezen tevékenységekkel, de a hadsereg jellegéből, funkciójából, felépítéséből adódóan specifikus vonásokat is tartalmaznak. A szolgáltatások közül a textiltisztítás jelentős szerepet tölt be, közvetlenül hat a személyi állomány hangulatára, az öltözködési színvonal alakulására, részét képezi a ruházati gazdálkodás eredményes végrehajtásának is. A textiltisztítás kifejezés nem pontos, hiszen ez a szolgáltatási terület nemcsak a ruhanemű kitisztítását, hanem utánszínezését, javítását, szállítását is végzi és a technológiai út során kivonásra (kiscselezésre) kerülnek az elhasználódott készletek is. Tulajdonképpen a ruhanemű teljes karbantartása ezen szolgáltatás feladata.

A Magyar Néphadseregen belüli textiltisztítás nagyságrendje az egész ország textiltisztítási kapacitásához is viszonyítva jelentős. Amennyiben figyelembe vesszük az állami, szövetkezeti, házi- és magán kisipar által nyújtott textiltisztítási kapacitást és összehasonlítjuk a Magyar Néphadsereg Textiltisztító és Javító Üzem által a katonai szervezetek részére végzett termelés volumenével, akkor látható, hogy az közel 1/3-át teszi ki, mely ezen honvédségi szolgáltatás kiemelt fontosságát bizonyítja.

Jellemző képet kapunk, ha megvizsgáljuk az 1 főre 1 évben végzett mosás tényét is a vázlat alapján.

Az MN textiltisztító szolgáltatásainak fejlődése

A rövid bevezető után az MN Textiltisztító és Javító Üzem szervezetéről, funkciójáról, jelenlegi helyzetéről kívánunk szólni, képet adva arról, hogy az MN Gőzmosodák megnevezés közelmúltban történt megváltoztatása nemcsak a formai, hanem a tartalmi tényezők jelentős változását is hozta.

Mielőtt részleteiben megvizsgálánk a jelenlegi helyzetet célszerű rövid visszapillantást tenni arra az útra, amelyet megtettünk a demokratikus hadsereg megalakulásától napjainkig.

Az 1950-es évekig tulajdonképpen csak ágynemű mosás folyt a hadsereg részére, de az sem központosítva, hanem különböző vállalatok, magánvállalkozók nyújtották a szolgáltatást. Ebből adódott, hogy sem a határidő, sem a minőség, sőt még a mosatási ár sem volt azonos.

Az 50-es években a technika fejlődése mind jobban kiszorította a lóvonatási eszközöket, s magukat a lovakat is. A megüresedett istállóknak lehetőség nyílt „MOSODÁK” elhelyezésére. Elavult, jóformán roncs gépek helyrehozásával, illetve üzembehelyezésével indulhatott el a mosás. Elképzelhető, hogy ilyen körülmények nem oldották meg az MN textiltisztítási gondjait, csupán csírái lehettek a későbbi – dinamikus – fejlődésnek.

A nagyméretű fellendülés a 60-as évtizedben indult meg. Beértek a személyi feltételek, s biztosíthatók voltak a dologi tényezők is.

A fejlesztés iránya egyértelmű volt, minden eszközzel a komplex szolgáltatás megteremtésére irányult. A mosási szolgáltatáson – mely nemcsak az ágynemű, hanem a fehérnemű, hálóruga, gyakorló öltözet stb. mosására is kiterjed – kívül a felsőruhák vegytisztításával, a javítással, utánszínezéssel, emblemmázással, sátorjavítással is ez az üzem foglalkozik és biztosítja a megrendelt anyagok be-, illetve kiszállítását is. Természetes ezek után, hogy a tartalmi változások maguk után vonták a formai – megnevezésbeni – változást is.

A meglévő szolgáltatások és a jövő elképzelései

Az említett szolgáltatások – jelenleg – előre megkötött szerződés alapján történnek. Ez pillanatnyilag még szükséges, mivel az üzem kapacitása az igényeknek csak 85%-át tudja kielégíteni. Ez a szám egyúttal azt is jelenti, hogy az időnként jelentkező csúcsgényeket – bevonulás, leszerelés, gyakorláról való bevonulás stb. – képtelen azonnal befogadni és vannak ellátatlan területek is az országban. Fontos volt tehát, hogy a fejlesztés irányát prognózisban határozzuk meg, hogy az üzem előre felkészülhessen az egyre növekvő igények kielégítésére. A tervszerűen folyó rekonstrukciók és az új váltóüzemek elkészülte várhatóan azt fogják eredményezni, hogy az üzem teljesítőképessége a jelenlegi igények fölé emelkedik és ennek következtében az igénycsúcsok lényegesen kevesebb problémát fognak okozni. Ekkor válik lehetővé a jelenleg próbaként bevezetett egyéni jelölés, illetve a szükséglet szerinti ruhaszerecsere módszerének teljes körű megvalósítása is.

Az egyéni jelölés esetén biztosítva van, hogy a katona mindig a saját, első alkalommal testre méretezett ruháját kapja vissza. Ezzel kialakítható, a jelenleginél lényegesen magasabb felelősségérzet, az anyag személyhez való kötése, ugyanakkor pozitív hatást gyakorol mindez az öltözködési képre, javítja a higiéniés helyzetet.

A szükség szerinti ruhaszerénél megvalósul az igény szerinti fehérnemű és gyakorlóruha váltás. A tiszta ruházat méret szerinti csoportosítása, szabadpolcos rendszerben az alegységnél, vagy a laktanya fürdőben külön helyiségben van elhelyezve és cseréje folyamatosan biztosított. Ebben az esetben azonban csak a ruhák méret szerinti cseréjét tudjuk megoldani, a személyhez kötést nem.

A két szolgáltatás szuperpozíciója pillanatnyilag teljes egészében nem valószínűsíthető meg, ezért várhatóan az egyéni jelölési rendszer térhódításával egyidejűleg a heti kétszeri, majd háromszori fehérneműváltás és a heti egyszeri gyakorlóruha váltás feltételei teremődnek meg.

Az utánszínezés szolgáltatás a ruházati anyagok karbantartásának egyik lényeges eleme. Első esetben zöldre, második esetben – az erősen elhasználódott ruhát – feketére színezik. Ez a szolgáltatás is megrendelésre történik. Ez azonban nem a kapacitás biztosítása miatt szükséges, hanem azért, mert a csapatok készletváltóztatási lehetőségei korlátozottak.

A szolgáltatások közül a javítás és selejtezés automatikusan történik, külön megrendelés nélkül. A kitisztított ruházat átvizsgálásakor – csomagolás előtt – történik a válogatás: hibátlan, javítható, selejt kategóriákba. A javítást az üzemegységek varrodáiban végzik, szakszerűen.

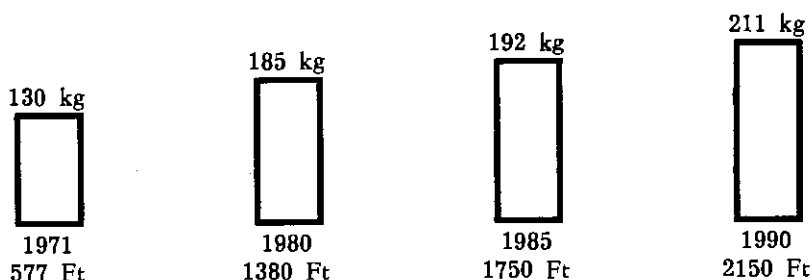
A selejtezést a Ruházati Ellátó Központ üzemegységekhez kihelyezett megbízottja végzi (KÜM-ös). A kiselejtezett ruhadarabok helyett egy elismervényt kap az alakulat, mely számviteli bizonylatot képez. A kiselejtezett anyagok hulladéká részben az egységekhez kerül visszaszállításra, részben – térítés ellenében – az üzemegységnél marad javítási célokra.

A vegytisztító szolgáltatás területén meglévő kapacitás a jelentkező igényeket éves szinten ki tudja elégíteni, ha azok meghatározott rend szerint, előzetes megrendelés, kapacitás lekötés alapján, tervszerűen történnek. Az impulzus-szerű csúcsgénybevétel azonban sokszor a teljesítőképesség két, két és félszerese, amely a megrendelések teljesítésének elhúzódásához vezet. A probléma megoldását a további fejlesztés fogja várhatóan megoldani.

Az emblémázás – mint szolgáltatás – nem kiterjedt, csak az új ruhadarabok és a kimenő ruházat sérült emblémáinak felillesztésére, illetve cseréjére szorítkozik.

Az MN Textiltisztító és Javító Üzem üzemegységeinek rekonstrukciója 1971–76. között befejeződött, új üzem épült Zalaegerszegen és Táborfalván.

A kapacitás 20⁰/₀-kal nőtt és az egy főre eső textiltisztítás mennyisége ma már eléri a 156 kg-ot. A fejlesztés következtében a komplex szolgáltatásokat az MN személyi állományának 85⁰/₀-a élvezi. A korszerű gépek beállításával, a szállítási tevékenység szervezett végrehajtásával javul a minőség, mely az öltözködési színvonalnak az emelkedésében egyértelműen mérhető. Az igények növekedése azonban szükségessé teszi a további fejlesztési tevékenységet. A termelés egy főre vetített mennyiségének és költségének várható alakulását az alábbi diagram mutatja:

1980-ra elkészül a gyöngyösi és kalocsai váltó üzemegység, melynek következtében a kapacitás több, mint 20⁰/₀-kal nő, az ellátatlan területek beszűkülnek és lehetővé válik a jelölési rendszer kiszélesítése, a heti kétszeri, majd a későbbiekben háromszori fehérneműváltás bevezetése is.

Az alapvető mennyiségi igények kielégítése után jelenleg a minőségi igények mind magasabb szintű kielégítése a cél. A minőségi munkavégzésnek a technikai és személyi feltételei adottak voltak, csupán a helyes koordináta rendszert kellett megtalálni ahhoz, hogy ez a felelősségteljes munkavégzés önszabályozó legyen.

Csapatpróbák eredményei alapján dönt el a minőségi bérezés jelenlegi formájának alkalmazása. A koordináta rendszer abszcisszája a teljesítményt tartalmazza db/ó/fő dimenzióban, az ordináta a hibapontokat jelöli. A kettő metszéspontja adja az elért órabért.

Ennek a rendszernek a kidolgozása és bevezetése kollektív munka gyümölcse. A párt- és tömegszervezetek agitációja, a munkahelyi vezetők szívós, tudatos, türelmes meggyőzése és nem utolsósorban a dolgozók belátása eredményeként üzemegységeink zöme – ahol a feltételek azonosak – ebben a bérrendszerben dolgozik.

Az automata gépek, a korszerű technológia, a modern bérrendszer eredményeként a ruha minősége a technológiai sor végén minden igényt kielégít. Ezután jön szinte a legnehezebb feladat: a minőség megóvása szállítás közben, s az alakulat raktáraiban mindaddig, amíg a katona rendeltetésszerű használatba nem veszi.

A minőség megóvására tett intézkedések közül az első az volt, hogy a szállítóeszközöket zárt felépítményre alakították át.

A következő lépés a ruhanemű dobozokba történő csomagolása volt, mely még nincs mindenhol bevezetve a dobozok viszonylag magas ára, valamint a dobozt gyártó vállalat korlátozott szállítóképessége miatt. Egyértelműnek látszik azonban a dobozos szállítási mód bevezetése, mivel a vasalt ruhák nem törődnek meg, s az alakulatnál a tárolás is egyszerűbbé válhat.

A minőségi munkát megnyugtatóan a konténerben történő szállítás fogja várhatóan megoldani. A kísérletek még ebben az évben megkezdődnek.

A sorállomány ellátásán túl foglalkozunk a ht. és tsz. állomány részére nyújtott szolgáltatásaink fejlesztésével is. Folyamatosan kiterjesztjük szolgáltatásainkat a katonacsaládok felsőruházatának tisztítására és biztosítjuk ezen ruházati cikkek visszaszállítását az egységekhez, illetve az egyes helyőrségekbe.

Megteremtjük annak feltételeit, hogy a vegytisztításra leadott egyenruházatokon a jövőben elvégezzük a kisjavításokat, az ékítmények és tartozékok cseréjét, illetve pótlását.

Az egyéni jelölési rendszer teljessé válásával egy időben lehetővé tesszük, hogy a nagyobb tiszti lakótelepeken az egységek ruházati szolgálatánál, az MN TJÚ üzemegységek felvevőhelyein a katonacsaládok ágyneműjüket és más ruházati cikkeiket „PATYOLAT” rendszerben leadhassák és elvégezzük ezen anyagok tisztítását.

A felvázolt szakmai fejlesztési feladatok érdekében fokoznunk kell a vezetés hatékonyságát is. A tíz üzemegységet, a több, mint ezer dolgozót és 70 tehergépkocsival rendelkező szállító járműparkot magában foglaló üzem vezetése, a költségek optimalizálása csak korszerű tervezési, szervezési módszerekkel, az irányítási, információs rendszer részben automatizált modelljének kialakításával lehetséges a jövőben. A célnak alárendelve kell megvalósítanunk az integrált termelésirányítási rendszert és kialakítanunk az ehhez szükséges technikai feltételeket.

Tovább folytatjuk az adatfeldolgozás gépesítését és fokozatosan kifejlesztjük a számviteli bizonylatok kis számítógépes feldolgozását is.

A feldolgozó kapacitást tovább bővítjük. Ezért új üzemegységet építünk az ellátatlan tiszttantúli területen, bővítjük a pécsi és marcali üzemépületeket, a városfejlesztési elgondolásokkal összhangban új helyen, nagyobb kapacitású üzemet építünk a budapesti üzemegység helyett. Ezzel és a korszerű gépek folyamatos beáramoltatásával biztosítjuk a várhatóan megnövekvő igények technikai bázisát.

Összességében az MN textiltisztító szolgáltatási ágazata az utóbbi két évtizedben nagy változáson, fejlődésen ment keresztül és jutott el a jelenlegi szinthez, amikor elmondhatjuk, hogy ezen ágazatunk nemcsak a hazai, hanem nemzetközi összehasonlításban is megállja a helyét. A kialakult elvek mellett ma már a gyakorlat is követi a korszerű igényeket, s a gondok mellett már a sikerélmények sem maradnak el. Ez azt bizonyítja, hogy jó úton haladunk. Ha lendületünk, lelkesedésünk nem csökken, a régen sokat elmarasztalt szolgáltatásunk egyre több elismerést is szerez számunkra, de főképp jelentősen segíti állományunk napi tevékenységét, hozzájárul általános és öltözködési kultúránk fejlődéséhez.

Szállítások megszervezése a központhadtápban

Skrabán László alezredes

1. Szállítások megtervezéséről általában

A téma megközelítésénél abból kívánok kiindulni, hogy az MN, illetve koalíciós front szintű szállítások tervezésénél értelemszerűen determinálóak azok a klasszikus alapfogalmak, mint az ellátás elve, rendszere, a szállítások elve, rendszere, a felelősség tagozatonként, irányonként és szolgálati áganként, a szállító eszközök komplex igénybevétele, jog- és lehetőség stb.

Az MN állandó készenléte a lehetséges agresszió elhárításában és megállításában való részvételre a rendelkezésre álló mindenfajta szállító eszköz hatékony felhasználását igényli a hadművelati terveknek megfelelő csapat- és anyagi eszköz szállítások maradéktalan és időbeni végrehajtásának érdekében.

Az alábbi egy-két számadattal – a teljesség igénye nélkül – érzékeltetni kívánom a TRANZIT-76, illetve a SZOJUZ-77 tapasztalatok alapján: az első támadó hadműveletben az összefegyvernemi hadsereg anyagi szükséglete 60–70 ezer tonna, a másodikban 50–60 ezer tonna. A hadművelet előkészítése időszakában szállítandó 15–20 000 tonna, az első támadó hadművelet során napi: 7000–8000 tonna, több ellátási tagozaton keresztül kombináltan vagy közvetlenül. Ezen felül a központ hadtáp raktárak mintegy 1000–1200 tonnát, a honi területen tevékenykedő csapatok részére 1200–1400 tonnát, valamint 3–4000 fő sérült hátraszállítását kell végrehajtani naponta.

Korszerű hadműveletben a csapatok anyagi biztosításának alapját az összes szállítási ágazat komplex alkalmazásával történő utánszállítás képezi. Jól szemlélteti az egyes szállítási ágazatok arányát a SZOJUZ-76 hadászati-hadművelati törzsvezetési gyakorlat:

	(F)TMB	(F)TEB	HMB
vasúti szállítás	65–70 ⁰ / ₀		
gk. szállítás	25–25 ⁰ / ₀	85–90 ⁰ / ₀	95–100 ⁰ / ₀
vízi szállítás	5–5 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀
csővezetékes szállítás	5 ⁰ / ₀	10 ⁰ / ₀	–
	100 ⁰ / ₀	100 ⁰ / ₀	100 ⁰ / ₀

A katonai szállítások maradéktalan és időbeni végrehajtásának legfontosabb feltételei:

- az MN és a népgazdaság szállító rendszerének időben történő felkészítése;
- valamennyi szállító eszközfajta komplex felhasználása (tartalék képzés);
- a gépi rakodó eszközök széles körű alkalmazása;
- a mindenkori biztosítással kapcsolatban foganatosítandó intézkedések;
- a katonai szállítások folyamatos irányítása, tervek naprakészége.

Jellegüktől és rendeltetésüktől függően a katonai szállítások feloszlanak:

- hadművelleti,
- mozgósítási,
- személyi feltöltési,
- ellátási (anyagi, fegyverzeti és technikai),
- kiürítési, üzemi- és népgazdasági szállításokra.

A felhasznált szállító eszközfajtának és a hadművelleti helyzetnek megfelelően a szállítások végrehajthatók mind közvetlen forgalom (csak egy szállító-eszköz fajtával), mind pedig közvetlen vegyes forgalom kombinált szállítások formájában (különböző fajta szállítóeszközökkel).

A csapatok és anyagi eszközök szállítása vasúti katonai szállítmányokkal (részlegek); osztagokkal; szállító gépkocsi oszlopokkal történik.

A tömegpusztító fegyverek alkalmazása következtében a forgalom a közlekedési utakon megszakadhat, ami megköveteli a szállítóeszközökkel való gyors manőverezést, tartalékképzést, valamint az utánszállítás feszes megszervezését.

Az ellenség közlekedési utakra és szállító eszközökre mért csapása csökkentheti a szállítások ütemét és az egyes szállítási ágazatok lehetőségeit.

Az utánszállítások folyamatossága elérhető a közlekedési utak és szállító eszközök időbeni felkészítésével, szükséges erők és eszközök kijelölésével és helyes elosztásával, a közlekedési utak működőképességének fenntartásával, a szállítások feszes megszervezésével, a szállító magasabbegységek-, egységek folyamatos és központosított irányításával, valamint a rejtettség követelményeinek betartásával.

A háború kezdetén a szállítási helyzet igen bonyolult lesz, ami a közlekedési utak nagyfokú romboltságából adódik. Ezenkívül viszonylag kevés gépkocsi, légi- és csővezetékes szállító eszköz áll rendelkezésre. A folyamatos után- és hátraszállítások biztosítása érdekében már a készenléti időszakban végre kell hajtani a következő alapvető rendszabályokat:

- elő kell készíteni a vasúti, közúti hálózatot, vízi, légi közlekedési útvonalakat és csővezeték hálózatot az alapvető hadművelleti irányokba;
- elő kell készíteni a fontosabb útcsomópontok kerülő útjait, dublázott hidátkeelőhelyeket, IÁK-ot;
- állandóan készenlétbe kell tartani a csapatok szállító eszközeit úgy, hogy háború esetén azok képesek legyenek rövid időn belül megkezdeni a szállítási tevékenységet;
- az egységek, magasabbegységek és seregstetek gépkocsiszállító kötelékeit teljesen fel kell tölteni és szükséges szállító eszközzel rendelkezni kell a központ hadtápban is;

- állandóan tökéletesíteni kell a különböző szállítási ágazatokkal történő után- és hátraszállítások megszervezésének módszereit, a korszerű követelményeknek megfelelően;

- biztosítani kell a szállító eszközök gyors mozgósítását.

A harctevékenység kezdetével a szállítási ágazatok munkáját át kell állítani a csapatok érdekében végrehajtandó után- és hátraszállításokra.

2. A szállítások megszervezésének körülményei

Az utánszállítás megszervezése függ a hadművelleti és hadtáp helyzet konkrét követelményeitől, a hadművelleti tevékenység fajtájától és jellegétől, a csapatok állományától és feladataitól, az utánszállítások végrehajtásának terjedelmétől és időpontjától, a hadszíntér földrajzi és gazdasági sajátosságaitól, a rendelkezésre álló különböző szállítási ágazatok lehetőségeitől.

Az anyagi eszközök utánszállításának megszervezése magába foglalja a szállítások tervezését, a szállítási feladatok eljuttatását a szállító szervekhez és szolgálati ágakhoz, a szállító kötelek minden irányú biztosítását.

Az utánszállítás megszervezésének alapelvét a központ hadtápban az előjárói ellátási tagozat felelőssége képezi az anyagi eszközök alárendelt tagozatokhoz való kellő időbeni eljuttatásáért, függetlenül a szállítást végrehajtó eszközök hovatartozásától.

Az anyagi eszközök időben történő utánszállítását a korszerű hadműveletek bonyolult viszonyai között csak a szállítási ágazatok komplex alkalmazásával lehet végrehajtani. A komplex alkalmazás alatt a rendelkezésre álló szállító eszközök leghatékonyabb felhasználása érdekében az egyes szállítási ágazatok munkájának minden szállítási irányban, minden szállítási tagozatban és összességében a hadművelleti területen és a hátszágban időben és terjedelemben szigorúan egyeztetett és egységes terv alapján központosított vezetéssel végrehajtott után- és hátraszállítást értjük.

Az MNHF a hadtáp törzsön és a KSZF-ségen keresztül szervezi meg a szállításokat. A hadművelleti terv alapján az MNHF a törzs, a KSZF-ség által jelentett terv alapján a szolgálatfőnökségek, fegyvernemek részére a szállítások megszervezésére vonatkozó utasításában (direktívában) meghatározza: az anyagi eszközök szállításának, utánszállításának rendjét, összes szállítási tagozatra vonatkozóan, a szállítások időpontjait és sorrendjét, az alárendelt tagozatok szállító eszközei szállításokra való bevonásának rendjét, szállítóeszköz-tartalékot és annak alkalmazását.

Az MN hadtáp törzs a hadműveletekre kidolgozza az anyagi eszközök utánszállítási, nagybani tervét és végrehajtja az összes ellátási szállítások operatív ellenőrzését, biztosítja a szállító szervek, szolgálati ágak és a központ hadtáp, tábori hadtáp raktárak összehangolt munkáját és a szállítások megszakadása esetére javaslatokat készít a KSZF-séggel, folyamatos szállítások biztosítására.

3. MN szintű szállítások tervezése

Az anyagi eszközök utánszállításának terve a hadtápbiztosítási terv szerves részét képezi és a hadművellet feladatai szerint kerül kidolgozásra. Az előkészítő időszakra és a KF-ra részletesen, naponként és szállítási ágazatonként, a

TF teljesítésének az időszakára pedig nagybani számvetések formájában kell elkészíteni.

A tervezést az MN hadtáp törzse a KSZF-séggel közösen végzi a szolgálatfőnökségek és fegyvernemi igények alapján. A szállítások tervezését a háború kezdetén végrehajtásra kerülő hadműveletekre már az állandó készenlét időszakában a hadműveleti terv változatai szerint kell végrehajtani, azt folyamatosan pontosítani kell.

A szállítások tervezésének alapját az alábbiak képezik:

- szállítási szükségletek és lehetőségek reális nyilvántartása;
- a szállítási ágazatok lehetőségeinek legteljesebb kihasználása;
- a tervezési okmányok időben történő kidolgozása, azok mindenkor időbeni pontosítása a szállítások végrehajtása folyamán.

Az utánszállítások (szállítások) tervezéséhez a kiinduló adatokat az alábbiak képezik:

- az elvonuló seregtesteknél, a tábori hadtáp bázisain és az anyagi biztosítási repülőtereken létrehozandó anyagi eszközkészletek kiszabatai;
- fogyasztási normák a hadművelet feladatai szerint;
- a KH rendelkezésére álló anyagi eszközkészletek mennyisége, elhelyezése és a népgazdaságból beérkező (szállítandó) készletek mennyisége, ideje;
- a seregtestek (szövetséges hadosztályok) ellátásának és a készletek készítésének sorrendje és időpontjai;
- a közlekedési utak állapota és előkészítése, valamint a szállítóeszközök lehetőségei.

Az MN hadtáp törzs (a KSZF-el) a szállítást tervező munkáját az alábbi rendben végzi:

- kiinduló adatok összegyűjtése és elemzése a várható szállítások terjedelmének megállapítására és a szállítások sorrendjének meghatározására;
- a különböző szállítási ágazatok szállítási irányonkénti és szállítási tagozatonkénti lehetőségeinek értékelése a KSZF-séggel;
- a szállítási feladatok szállítási ágazatonkénti elosztása a szállítóeszközök várható igénybevétele és lehetőségei összehasonlítása alapján;
- a nagybani szállítási terv kidolgozása és átadása a KSZF-hez.

A különböző szállítási ágazatok által végrehajtandó szállítások szervezése a központ hadtápban több naposra és folyamatosra osztható fel. A részletes tervek az általános terv alapján kell kidolgozni és azok konkrét adatokat tartalmazzanak az egyes szállítási ágazatok által végrehajtandó szállítások rakományfajtánkénti terjedelméről, berakási, átrakási és kirakási hely és idő megjelölésével, a kijelölendő szállítóeszközökről, a szállítások biztosításának erőiről és eszközeiről.

A szállítási ágazatok lehetőségeit a hadtáp törzs a KSZF-séggel és az üzemanyag szolgálattal (csővezetékre és rakéta hajtóanyag szállítóeszközökre vonatkozóan) együttműködésben tonnakiló méterben határozza meg (tonna teher $\times$ szállítási távolság).

A továbbiakban a hadtáp törzs a KSZF-séggel együttműködésben elosztja a szállítási ágazatok eszközeit az utánszállítás irányai és a szállítási tagozatok szerint, meghatározza az alárendeltekől bevonásra kerülő szállítóeszközök mennyiségét és azok bevonásának rendjét.

A szállítások éjjel-nappal végrehajtásra kerülnek. Nem minden esetben kell az igényléseket bevárni, hanem a fogyasztásnak megfelelően az előljáró intézkedik az anyagi eszközök feltöltésére.

Az elvonuló szárazföldi seregetest (-ek) felé a fentről lefelé történő szállítási módot kell alkalmazni, a honi területen tevékenykedők alapvetően saját szállítóeszközzel vételeznek.

A szállítások központosított vezetése a közlekedési utak és a szállítási ágazatok egységes terv szerinti és egységes irányítás alatti igénybevételét és alkalmazását jelenti. Ezt a hadtáp főnökök a KSZF-ségen keresztül valósítják meg.

HADTÁPVEZETÉS, RENDSZERSZERVEZÉS ÉS ADATFELDOLGOZÁS

A fegyveres erők hadtápjának vezetéséről

*Dr. Deák Péter alezredes
a hadtudományok kandidátusa*

A hadtápbiztosítás 1975/4. számában néhány gondolatot adtam közre hadászati hadtápunk szervezéséről és funkciójáról. Az 1976., 77. években lefolyt gyakorlatok, foglalkozások, viták eredményeként úgy ítélem meg: cikkem jelentős hiányossága, hogy nem törekedtem a fegyveres erők hadtápvezetésének értelmezésében, gyakorlatában jelentkező problémák érintésére.

Mint ismeretes, fegyveres erők anyagi-technikai biztosításának tervezésében, szervezésében, a fegyveres küzdelem anyagi-technikai bázisának létrehozásában, az anyagok-eszközök rendeltetési helyre juttatásának operatív segítségével – jelenlegi tervezési rendszerünknek megfelelően – számos felső és középszintű szerv vesz részt. Úgy érzem, szükséges a háborús vezetési rendszer egyértelműsége érdekében elhatárolni a szervek feladatait a vezetésben. Erre teszek kísérletet a további néhány oldalon.

A „szélesebb” és „szűkebb” értelemben vett hadtápjának irányítása egymástól szintben és természetben egyaránt elválik és három szintre osztható:

A) A háborúra való gazdasági felkészülés és a háborús gazdasági irányítás és vezetés

A nép, – ezen belül a fegyveres erők – által vívott háború nem hadügyi, hanem politikai fogalom, ezért a háborút, annak szükségleteit, tartalékait, az ezt szolgáló gazdasági potenciált és a háborús gazdaság működését a legfelsőbb nehatalom, a kormány, annak tervező szervei (tervbizottság, tervhivatal), illetve a háború alatt a kormány csúcsszerve, kiemelt része, az állami honvédelmi vagy védelmi bizottság szervezi és tervezi.

E magas szintű szerv ilyen irányú tevékenységéhez szükséges adatelőkészítő, feldolgozó apparátus mindig a vezérkar volt, mely békében-háborúban foglalkozik (többek között):

- a hadszíntér-előkészítéssel,
- a haditechnikai-műszaki fejlesztés követelményeinek meghatározásával,
- a közvetlen honvédelmi igények közvetítésével az ipar és kereskedelem felé.

Saposnyikov, „A hadsereg agya” c. könyvének I. kötetében az I. világháború körülményeit vizsgálva egyértelműen leszögezi ezt az elvet, amely a Nagy Honvédő Háború alatt a szovjet hadászati vezetésben egyértelmű volt. ⁽¹⁾ A háború gazdasági terve – szerinte – az állam gazdasági ellátási módjának meghatározása háború időszakára, magában foglalva a polgári ipar mozgósítását. Ezért a háború gazdasági tervét minden körülmények között a kormány hagyja jóvá.

Galuskó altábornagy – kihangsúlyozva, hogy a Nagy Honvédő Háborúban a legfelsőbb vezetés mindenkor az állami védelmi bizottságra hárult, – azt írja: „a lakosság és az ország anyagi eszközei mozgósításának főbb kérdéseiben az állami védelmi bizottság döntött. A hozott döntés végrehajtása a vezérkaron keresztül (a honvédelmi népbiztoshelyettes apparátusa) a Vörös Hadsereg hadtápfőnök, a Vörös Hadsereg és a hadiflotta egyéb központi irányító szervei útján valósult meg.” ⁽²⁾

A hadsereg háborúra való felkészítésének tervezésében és irányításában a vezérkar tehát, mint a honvédelmi miniszter apparátusa, elsősorban a tágabb értelemben vett hadtáp, a népgazdaság felé tevékenykedik, ha úgy vesszük, a legfelsőbb katonai vezetés hadigazdálkodást elemző, szervező apparátusa. Ebben a minőségben, együttműködve a népgazdaság tervező szerveivel kidolgozza a „hadsereg háborús időszakra vonatkozó követelménytervét”. A háborús követelményterv egy háborús év szükségleteit foglalja magába (egy 5 éves tervidőszakon belül) és évenként kerül pontosításra. Ennek érdekében a VK anyagtervezési csoportfőnökség funkciói:

1. A fegyveres erők (a népgazdaságon belüli) háborús tartalékainak és szükségleteinek megállapítása; közlése és egyeztetése az iparral, kereskedelemmel; külkereskedelemmel. Ez a feladat globális felhasználási – és veszteségi – normák alapján, fő mutatókban és pénzeszközökben kerül megtervezésre.

2. A haderő háborús feladatokra való felkészítésével és fenntartásával kapcsolatos gazdasági tervező, adatfeldolgozó, információgyűjtő és továbbító tevékenység; tájékoztatás a honvédelmi minisztérium szervei, az OT és társmisztériumok felé. Ezen belül a fegyveres erők fejlesztéséhez és fenntartásához szükséges anyagi és pénzeszközök szükségleteinek megállapítása és optimális arányainak kialakítása.

3. A haditechnikai és hadiipari kutatás és fejlesztés finanszírozása.

Világosan látszik, hogy ezek a feladatok nem a hadtápbiztosítás vezetése terén jelentkező operatív tennivalók. Ezt bizonyítja Stemenkó hadseregtábornok, aki feladatát az alábbiak szerint jellemezte: „... az arcvonal fegyverzetével és technikai eszközökkel való ellátásának kérdését *tanulmányozták* (kiemelés a szerzőktől) és készítették elő (nem szervezték – szerzők), felmérték az ország rendelkezésére álló és a háborús szükségletek kielégítését szolgáló készleteket és erőforrásokat, továbbá összegyűjtötték a hadiipar által gyártott termékeket... Ebben az apparátusban *a népgazdaság* (kiemelés tőlünk – szerzők) legjobb ismerői dolgoztak”. ⁽³⁾

¹ Saposnyikov: A hadsereg agya I. 427. oldal (HM. kéziratos kiadása)

² Galuskó: A hadtápbiztosítás elméletéről VM. 1974. (kéziratos fordítás az MN hadtudományi könyvtárból).

³ Stemenkó: Ahol a győzelmet kovácsolták. Zrínyi. 195. oldal.

B) A háborús időszak hadigazdasági tervezése

Attól függetlenül, hogy az MN háborús szükségletei biztosításának lehetőségeit békeidőszakban kell megteremteni, szükségessé válhat a követelmények módosítása. Ennek megfelelően a háború alatt „operatív hadigazdálkodási terv” kerül kidolgozásra, a vezérkar részéről. Ennek a tervnek tartalma alapvetően a fegyveres erők haditechnikai és hadifelszerelési cikkekkel, valamint egyéb anyagi eszközökkel való szükségleteinek kielégítése, a rombolások, károk helyreállítására irányuló feladatok meghatározása. Ez tehát világossá teszi számunkra, hogy a háború folyamán, az egys hadászati operációktól függetlenül, lényegében rufirozott tervezéssel, a hadászati hadtáp által megadott igények, a keletkezett veszteségek figyelembevételével a vezérkar anyagtervezési csoportfőnöksége – népgazdasági tervező szervekkel együttműködésben, feléjük dolgozva – operatív hadigazdasági tervező tevékenységet végez.

C) A fegyveres erők hadtápjá, ezen belül a hadászati hadtáp vezetése

A tagozati rendszert figyelembe véve a hadászati hadtáp a legfelsőbb hadvezetés (tehát hadászati vezetés) szerves részét képező hadtáp vezetés alapján működik. A legfelsőbb hadtápvezetés hivatott a fegyveres erők hadtápjának irányítására annak érdekében, hogy a szükséges anyagok a rendszeren keresztül kellő időben, helyen és formában a küzdelmet megvívó csapatok rendelkezésére álljanak, egészségügyi, technikai, közlekedési biztosításuk teljes legyen.

A Nagy Honvédő Háborúban a fegyveres erők hadászati vezetésének szerve a legfelső parancsnokság főhadiszállása volt. Mindjárt az elején kiderült, hogy a népgazdaság felé követelményeket megfogalmazó, alapjában hadigazdasági profilban dolgozó vezérkar nem volt képes irányítani a fegyveres erők hadtápját. Ezért 1941 augusztus 1-én az azóta közismertté vált 025. pcs.-ban kijelölésre került a Vörös Hadsereg hadtápfőnöke, aki a hadászati vezetés részeként a legfelsőbb főparancsnokság főhadiszállásának állományában irányította az egyes hadászati műveletek hadtápbiztosításának konkrét kidolgozását, meghozta a szükséges rendszabályokat.

A fegyveres erők hadtápfőnöke tehát a háborús gazdaság felé csupán a szükségletek jelzésében támaszt követelményeket, azonban a fegyveres erők részére átadott anyagi és technikai eszközök felhasználását, elosztását, eljuttatását a mindenkor hadászati feladatok figyelembevételével ő és törzse szervezi meg.

Az általunk alapokmányként elfogadott, a Miniszter elvtárs 01/74. parancsa mellékleteként kiadott dokumentum ezt a szervezet megkülönbözteti a minisztérium teljes hadtáp apparátusától, több esetben is az „ország hadseregének hadtáp törzse”-ről beszél, ami azt jelenti, hogy ez a szervezet a hadtápfőnökség operatív, vezetési pontra kitelepült része.

Nézetünk szerint az MN hadtápfőnökségből kitelepített törzs, – a hadtápbiztosításban résztvevő más szolgálatok vezető szervével működési egységben –, mint a hadászati hadtápvezetés szerve, a következő feladatokat oldja meg:

a) vezeti a központ- és táborihadtápot, intézkedik a hadszíntérkészletek felhasználására, a népgazdaság által tartósan, vagy ideiglenesen alárendelt szervek, üzemek, kórházak alkalmazására;

b) szakmailag irányítja a haderőnemek, seregtestek hadtáptörzseit az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokságának alkalmazásra irányuló intézkedéseivel, a koalíciós seregtestek parancsnokainak elhatározásával összhangban;

c) információkat szolgáltat az MN hadvezetése, az annak apparátusát képező vezérkar felé, és részt vesz a csapatok alkalmazásával kapcsolatos feladatok megfogalmazásában.

Ennek érdekében az MN részére az EFE szervezetén belül megszabott egyes feladatok végrehajtására, korlátozott időszakra, általában egy hadászati műveletre *hadtápbiztosítási tervet állítanak* össze.

A terv *célja* és rendeltetése az EFE főparancsnok, az állami honvédelmi bizottság döntésein alapuló hadtápfőnöki elhatározás megvalósításának részletes megszervezése, alap biztosítás a direktívák és intézkedések kiadásához, valamint a hadtápbiztosításban résztvevő összes szervek tevékenységének koordinálása, összehangolása.

A terv *alapját* – az előbbiekből eredően – az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának direktívája, a Honvédelmi Bizottság határozatai, az EFE hadtáptörzsének tervei, a frontparancsnok elhatározása szolgáltatja.

A fegyveres erők tevékenysége hadtápbiztosításának terve *formájában* eltér a harcászati, illetve hadművelleti szférában szerkesztett hasonló tárgyú okmányoktól.

Itt a különböző szöveges elgondolások, táblázatok, grafikonok és sematikus vázlatok alkotják a terv törzsét, ennek képezik mellékleteit a különböző kis méretarányú térképek, közlekedési térképek, és egyéb vázlatok.

A terv – egy változat szerint – a következőket *tartalmazza*:

1. A haderőnemek, seregtestek hadtápbiztosításának elgondolása az adott időszakra (források, főerőkifejtés, rendszer, időtényezők, stb.).

2. Az irányítása alatt álló központ és tábori hadtáp csoportosítása, diszlokációja, népgazdaságtól átvett készletek lépcsőzése, elhelyezése és utalása, bázisutalási terv.

3. A közlekedési rendszer és vonalak, azok helyreállításának és fenntartásának erői, lehetőségei, irányai, népgazdasági kapacitások felhasználása, stb., a közlekedési rendszer fenntartása.

4. Az adott feladat anyagi-technikai szükségletei, azok biztosítása alapvető ágazatonként, a készletek lépcsőzése és elosztása.

5. Utánszállítás a népgazdasági forrásokból a szárazföldi elvonuló csapatok részére, közlekedési ágazatok szerint; a központ hadtáp állományába, a népgazdaság állományába, és az alárendeltek állományába tartozó eszközökkel.

6. Az összes haderőnemek várható eü.-i vesztesége, a katonai és polgári erőkkel végrehajtható hátraszállítási és gyógyító feladatok, a polg. eü. szervekkel kialakított együtműködés rendszere.

7. A technikai biztosítás, a szárazföldi csapatoktól hátraszállított, illetve a honi területen keletkezett veszteségek helyreállítása saját és népgazdasági kapacitással, a helyreállított technikai eszközök elosztása a felhasználók részére.

8. Az adott feladat érdekében végrehajtandó építési feladatok, a rendelkezésre álló saját és népgazdasági kapacitás, az építőanyagok helyzete és forrásai.

9. A hadászati hadtáp állományába tartozó szervezetek és készletek megóvása az ellenség tömeges csapásai ellen, a következmények felszámolására rendelkezésre álló népgazdasági és saját erő.

10. A hadászati hadtáp vezetés, az összeköttetés módjai a főparancsnokság vezetési pontjaival, a vezérkar ag. tervezési csoportfőnökségével, a honvédelmi bizottsággal, az EFE főparancsnokának hadtáp szerveivel, a front hadtáp törzseivel, az MN központhadtáp szerveivel, csapatokkal, az MN THF-séggel, a magyar seregtestek helyi törzseivel, illetve a HM nem operatív szerveivel.

E biztosítási terv alapján kerül sor a koalíciós seregtestek parancsnokaival, hadtáptörzseivel egyeztetett tartalmi hadtápdirektívák kiadására, egy-egy hadászati művelet, vagy hadművelet időszakára; a készletek elosztására, továbbítására, átadásához szükséges szakmai okmányok, ellátási és feladattervek, utalványok elosztók, részintézkedések kiadására.

A koalíciós, többnemzetiségi kötelekkel vívott küzdelem a hadtápvezetés, együttműködés bonyolultnak tűnő, de igen egyértelmű rendszerét követeli meg. A vezetés konkrét módszerei között, a rendszer elemeiként igen jelentős szerep hárul a különböző operatív csoportokra, képviselőkre, összekötő tiszti szolgálatra.

Megítélésem szerint e szolgálati személyek, csoportok közötti különbség az alábbiakban rejlik.

- *Képviselő*: az adott nemzeti hadtápszerv, parancsnokság kompetens döntési hatáskörrel rendelkező, hadászati-hadműveleti szempontból jól tájékozott, az alkalmazásra vonatkozó elgondolást jól ismerő személy – kis létszámú, személyét és tevékenységét kiszolgáló apparátussal (híradás, hadműveleti tisz, gk-vezető, gépiró, stb.), melynek feladata az őt kiküldő szerv akaratának – helyzethez alkalmazkodó – érvényesítése.

- *Operatív csoport*: a részleteket, adatokat illetően jól informált, aktív munkacsoport, komplex, több ágazati összetételben, mely résztvesz – annál a parancsnokságnál, melyhez delegálva van – az elhatározás, intézkedések és tervek kidolgozásában, annak értelmezésében; feldolgozza, továbbítja az intézkedéseket az őt kiküldő szervhez. Ha az operatív csoportot előljáró szerv küldi ki, feladata az elgondolás érvényesítése, a munka segítése.

- *Összekötő tisztek*: az információk gyors, közvetlen és *feldolgozott* továbbítását végzik – személyesen, vagy nekik rendelt híradóeszközök útján.

- *Irányítisztek*: a törzsek adatfeldolgozó és tájékoztató csoportjainak állományába tartoznak, hadműveleti képzettségű tisztek, akik folyamatosan figyelemmel kísérik a részükre kijelölt haderónemek, illetve seregtestek hadtáphelyzetét, azzal részleteiben tisztában vannak, képesek a feléjük irányuló intézkedések megfogalmazásában résztvenni és személyes kapcsolatban vannak az adott terület parancsnok hadtáphelyettesével. Az irányítisztek munkájukat az összefgyvernemi és más fegyvernemi törzsek irányítisztejével együttműködésben végzik.

Úgy gondolom, hogy az 1978. évben sorra kerülő hadijátékok az általam kifejtetteknek megfelelő kritikáját, vagy próbáját fogják szolgálni.

Az MNHF-ség elektronikus számítástechnika eszközei; jelenlegi és távlati felhasználásuk

Dina István mk. hadnagy és Kiss István mk. alhadnagy

Az MN HTP Tö. REVA osztálya, és az MN Hadtáp Adatfeldolgozó Központ az 1977-es év végére viszonylag jelentős elektronikus számítógépparkot fog üzemeltetni, ezzel is elősegítve az MNHF-ség és középszintű végrehajtó szervei ilyen irányú igényeinek minél magasabb szintű kielégítését.

A több mint hét éve működő fizikailag, erkölcsileg rendkívül elkopott lyukkártyás Holerith-gépek (SZAM T5) az év végén kicserélésre kerülnek. A futó feldolgozások elektronikus számítógépre való átszervezése, programozása, a zökkenőmentes átállás az év legfontosabb feladata. Az új eszközök felhasználásával, vagyis a szolgáltatások színvonalának és mennyiségének növelésével elérhető, hogy az adatfeldolgozási tevékenység hatékonysága, eredményessége a korunkénak megfelelően emelkedjen.

A magyar gyártmányú, elfogadható árfekvésű PC-4000 (Practicomp) típusú kis elektronikus számítógépet 1975-ben vásárolták meg, és kezdték el üzemeltetni. Az eltelt idő alatt szerzett tapasztalatok, mind műszakilag, mind a gép használhatósága, programozhatósága szempontjából egyaránt kedvezőek. Megalapozott az a lehetőség, hogy a PC-4000-es az MN-ben széles körben rendszerezésre kerülhet a jelenleg meglévő könyvelő automaták kiváltásaként.

Az üzembe állítás óta a géppark kiépítettsége sokat változott. A kibővített operatív memória 8K szó kapacitású, egy szó 32 bites. A központi egység aritmetikai egysége és tároló elemei közötti adatforgalom soros szervezésű, ami lassítja ugyan a feldolgozást, de jelentős ármegetakarítást jelent. A központi egység és a beviteli/kiviteli egységek közti adatáramlás már 8 bitre párhuzamos, ami egy teljes karakter egyidejű átvitelét teszi lehetővé.

A központi egység szervezése olyan, hogy memória egységei, valamint perifériás egységei felé csatorna rendszerek biztosítják az összeköttetést. A gép 4 db memóriacsatornával, valamint 6 db periféria egységet kiszolgáló periféria multiplexerrel rendelkezik. (1. ábra)

A 4 db memóriacsatornából kettőt lefoglal az operatív memória 2×4 K szavas blokkja, valamint ide csatlakoznak a gyors működésű háttér-tároló egységek is. Az 1. ábrán látható MOMDISC, illetve FLOPY DISC hivatott arra, hogy a gép szűkös memória kapacitását kibővítse és így lehetővé tegye nagyobb adattömegek kezelését is. A MOMDISC tároló kapacitása 800 K byte, ami kb.

800 ezer számjegy, vagy betű tárolását engedi meg (ez kb. 10 ezer teleírt 80 oszlopos lyukkártya). A FLOPY DISC tároló lemezei cserélhetőek, ami a kezelhető információ mennyiségét elvileg a végtelenbe tolja ki.

A gyakorlatban a gép adatkapacitásának felső határát a feldolgozás során egy időben aktivizálendő adattömeg szabja meg. Például, ha egy raktár anyagforgalmát akarjuk a géppel nyilvántartani, és az anyagféleségek száma 25 ezer, az egy időben rendelkezésre álló tárolóterület valószínűleg kevés lesz, mivel minden anyagféleséghez legalább 60–80 karakteres rekordot célszerű hozzárendelni a szükséges információ tárolására (pld. egységár, nyitókészlet, minimális készlet, megnevezés stb.). Ebben az esetben megoldás lehet a 25 ezer féle anyag csoportosítása úgy, hogy a külön csoportba tartozó anyagokkal egy időben műveletet végezni ne kelljen. Így a feldolgozás csoportonként elvégezhető (például raktár-részleg lebontás).

A 6 db periféria csatlakozási lehetőségéből az 1. ábra szerinti hármat kötele. A kezelőegység Prepaline 110 M típusú vezérlősztal, amely kezelői írógépről (Consul 260), lyukszalagolvasóból (READMON) és lyukszalaglyukasztóból (PERFOMOM) áll. A kezelői írógép teszi lehetővé az operátori parancsok kiadását, valamint a lyukszalagos adatforgalom kiszolgálását. A lyukszalaglyukasztó főleg tartósan megőrizni kívánt programok és adatok mentésére szolgál.

Az 1. ábrán látható még egy Preparine 110 M, ami teljesen megegyezik az imént ismertetettel. A különbség egyedül az, hogy ez a gép nincs közvetlen kapcsolatban a központi egységgel, hanem a lyukszalagos adatelőkészítői tevékenység ellátására szolgál. Ezen az egységen készülnek a felhasználói programszalagok is.

A legfontosabb adatkiviteli berendezés, a DZM 180 típusú sornyomtató. Ezen kerülnek kinyomtatásra a feldolgozás eredményeként keletkezett táblázatok. Egy sorban maximálisan 158 karakter nyomtatható. A karakter-készlet számjegyekből, az angol abc nagybetűiből, valamint cirill betűkből áll.

A lyukkártyás adatbemenetre szolgál a CR 600 típusú kártyaolvasó, amely 600 db 80 oszlopos lyukkártya olvasását képes elvégezni perccenként.

A fentiekben leírt géppark üzemeltetési tapasztalatai jók. A keletkezett műszaki hibák száma igen csekélynek mondható és komolyabb hiba még nem fordult elő. Az esetleges hibák elhárítására a gyártócéggel (VILATI) a garancia időn túl is szervíz-szerződés köthető. A szervíz-szerződés ellenére a gép állományában egy fő műszaki szakember alkalmazása mindenképpen indokolt.

Egy számítógép alkalmazási hatékonyságának igen fontos tényezője a gyártó által a géphez fejlesztett program rendszerek minősége és mennyisége. Ezek teszik lehetővé a gyakran ismétlődő rutinfeladatok programozásának egyszerűsítését, a felhasználó különböző programjainak belövését, futtatását, a gép tesztelését stb.

A PC 4000 gyári software ellátottsága nem mondható magas színvonalúnak. A gép ASSEMBLER nyelven programozható, utasításkészletében csak 16 alaputasítás található, ami elég bonyolulttá teszi a programozó munkáját. A memórialapok kezelése, a köztük levő kapcsolat megteremtése egy külön memóriaváltó utasítással valósul meg.

A VILATI készített FORTRAN fordítóprogramot is, de ennek használata igen összetett. A FORTRAN fordító és kezelőrendszer csak azon a memórialapon határos ahová töltötték és elfoglalja a rendelkezésre álló tércapacitás felét. Így a felhasználónak a viszonylag könnyebb programozhatóságért cserébe

jelentős (kb. 60%) tárolótérről kell lemondania. Az tehát, hogy egy magas szintű programnyelvet is adaptáltak a géphez a programozói munkát nem könnyíti az elvárt mértékben és a felhasználhatóságot sem fokozza.

A PC 4000 működése egy moduláris kezelőrendszeren alapul. A kezelőrendszer megoldja a programok tárbafordítását, bináris lyukszalagra mentését, futtatását, valamint különböző program belövést és javítást elősegítő lehetőségeket nyújt.

Az adatkiviteli és az adatbehozatali, valamint a különböző számítási funkciók könnyebbé tételét szolgálják a gyári szubrutinrendszerek. Ezek a programcsomagok lényegüket tekintve nem sokban különböznek egymástól, mert a fejlesztés egymást követő fokozatai. A DA nevű szubrutinrendszer azonban egy lényeges tulajdonságával kiemelkedik, ugyanis lehetőséget ad duplaszavas adatok használatára. A duplaszavas aritmetika maximálisan 16 decimális helyértéket képes kezelni, ami az igények zömét kielégíti. Az ARS szubrutinrendszer a lebegőpontos számábrázolást is megengedi.

Külön programrendszer biztosítja az adatok tárolását a háttértárolón, illetve visszaolvasását, valamint módosítását. A Mindiszk file kezelőrendszere 8 egymástól független adathalmazt (file-t) képes létrehozni és adminisztrálni. A filekezelő a lehető legegyszerűbb formában, soros szervezéssel készült, így a fennálló igények közül a legminimálisabbat elégíti ki. Például, ha egy meghatározott, nem soron következő rekordra van szükség akkor végig olvassa az egész előtte levő adatmennyiséget, és felhasználói szinten kell azonosítani a rekordot az adott szempont alapján. Ez lényegében lassítja a programok futását, és nagy adatmennyiségek esetén megkérdőjelezi a számítógép hatékony alkalmazhatóságát.

A Hadtáp Adatfeldolgozó Központban kialakítani kívánt programrendszerek feltételezték a háttértároló gyors és megbízható kezelését. Ennek érdekében ki kellett fejleszteni egy korszerű adatkezelő-rendszert, amely a tárolt adatot keresés nélkül, kulcs segítségével azonnal megtalálja. A háttértárolóra történő írás, illetve olvasás ellenőrzött, csak hibátlan adatátvitel lehetséges, más esetben a program hibáüzenetet ad. Ezzel a kezelőrendszerrel maximálisan egy sec. alatt bármely tárolt adat elérhető.

A fent említett adatkezelő-rendszerre épült az EÜEK részére készült gyógyszerári fogyóanyag nyilvántartást végző program. A program kiváltja a HAK-nál lyukkártyás gépparkkal végzett feldolgozást, lényegesen csökkenti a feldolgozási időt, valamint lehetővé teszi a cikkek alfanumerikus jelölését is.

PC 4000 gép végzi az MN ÉEK Központi Raktárának szakanyag utalványozását is. A géppel csak az igénylésen szereplő áru kódszámát és az igény mennyiségét kell közölni. A program megkeresi a háttértárolón az áruhoz tartozó megnevezést, egységárat, valamint a hozzá tartozó göngyöleg megnevezését, egységárat, kiszerezési egységét. Kiszámítja az áru értékét, a göngyöleg szükséges mennyiségét, értékét és raktárrészlegekre bontva elkészíti az utalványokat. Az utalványozás során a háttértárolón gyűjti a forgalmi adatokat is, amit egy később futó programmal listázni lehet.

Fejlesztési lehetőség, hogy a program a nyitó- és zárókészleteket is figyelje, valamint egy hiánylistát adjon a kért, de raktáron nem levő árukról. Ez a lista alapul szolgálhat egy a szállítók irányában kidolgozott rendszernek.

Más profilú szolgáltatást ad a tudományos anyagokat tároló és nyilvántartó program. A gép folyóiratok, könyvek különböző adatait (pld. szerző, az

anyag témája, kiadás ideje, hol található a keresett anyag) tárolja. A kezelői írógépen megadott ismérvek alapján a gép listát ad a témába tartozó és regisztrált könyvekről, cikkekről tájékoztató rövid tartalomról és a hozzáférhetőség helyéről.

A PC 4000 felhasználásának ezeken kívül még számos lehetősége van. Hasznos lehet az adatfeldolgozás, tervezés előkészítés, információ-nyilvántartás és különböző statisztikai kimutatások egyéb területein is.

Az MN HAK elektronikus számítógépparkjának következő tagja egy, már a IV. negyedévre szabályosan visszaigazolt, a KFKI mint fővállalkozó által gyártott Mobil R-10 számítógép lesz. A beépítés jó ütemben halad, és ez év őszén megkezdődik a gép instalálása, valamint a kezdeti próbák időszaka.

A Mobil R-10 elektronikus számítógép (MR-10) két zárt felépítményű Csepel típusú gépjárműbe kerül beépítésre. A gép a HAK-hoz való megérkezése után mind háborús, mind béke orientáltságú feladatok futtatására igénybe lesz véve.

Az MR-10 gép elvi elrendezését a 2. ábra mutatja.

Az R-10 több megszakítási szinttel rendelkező, általános célú modul szervezésű mikroprogramozott számítógép. A központi tár maximálisan 16 db 4 K szavas blokkból épülhet fel, egy szó 16 bites, azaz kettő byte. Működése ÉSZR viszonylatban is kiemelkedően gyors, egy teljes tárciklus időigénye $8 \cdot 10^{-7}$ sec. A központi, feldolgozó egység mikroprogramozott. Az R-10 számítógép viszonylatában a mikroprogramozottságot részben a felhasználói szintű utasítás készlet megvalósítására (mikroprogramozott utasítás végrehajtás) részben a perifériális készülékek kiszolgálására használták fel. Jellemzően a kiszámító gépekre, itt nincs általános csatorna interface megvalósítva, hanem mikroszinten kerülnek kiadásra a perifériális utasításkódok és a periféria címek. Az általánosság igényének feladása az igen költséges eszközvezérlő elektronika és hardware egységek elmaradását jelenti, tehát végső soron a gazdaságosság fontos tényezője.

Az R-10 számítógép központi egységének szerves, de külső tartozéka az operátori konzol írógép. Ezt a szerepet az MR-10 gépnél Soemtron-529 íróautomata tölti be.

Az MR-10 gép hardware adottságai hangsúlyozottan lyukszalag orientáltak. Ezt aényt a gyors és megbízható működésű DT 105-ös lyukszalaglyukasztó, valamint a CT 2200-as lyukszalagolvasó bizonyítja. Az R-10 gép software valamiszerének, hatékony működésének nélkülözhetetlen része a két minidiszka. A minidiszkek MOM gyártmányúak, kapacitásuk 2×800 K byte. A legfontosabb kimeneti periféria a 80 pozíciós Videoton gyártmányú sornyomtató. Széles táblázatok nyomtatásához jól, bár kisebb sebességgel felhasználható a mátrix nyomtató.

Az operatív, állandó beavatkozásokat kívánó munka látványos eszköze az alfanumerikus display.

Az MR-10 számítógéphez tartozik még a szinkronvonalis illesztő-berendezés, amelynek segítségével MODEM-en keresztül egy másik R-10-el gép-gép kapcsolat is megvalósítható.

Az MR-10 számítógép hardware adottságai lehetővé teszik a szakirányú, nagy igényű kihasználást; rendszertechnikailag mind a multiprogramozást, mind a time-sharing üzemmódot.

A várható fejlődés távlatai azonban már most felvetnek néhány konfigurációs bővítési kérdést: így például nem tűnik elvetendőnek néhány gépkocsiba

beépíthető minimágnes-szalagegység beszerzése a nagy volumenű háborús adatbázisok megteremtésére, és a béke feldolgozások gyorsítása érdekében. A meglévő lyukkártyás rendszerbe illeszkedne egy lyukkártyaolvasó csatlakoztatása; különös tekintettel arra, hogy a lyukkártyaolvasónak háborús viszonyok között a kötegelt (batch) feldolgozás bevezetésével lehet az operátori tévesztést, hibázást kizáró fontos szerepe. A vázolt bővítési lehetőségek kiaknázásával jó néhány jelenleg talán még nem is látható feladatnak lehetne megteremteni a hardware bázisát, megoldási feltételeit.

Az R-10 gép software ellátottsága jó. A számítógép operációs rendszerét széles skálájú, a legkülönbözőbb igényeket kielégítő monitor választék, és többféle program, modul könyvtár, és forrásnyelvű könyvtár alkotja.

Az R-10 számítógéphez több jó hatásfokú, különféle szintű programnyelv adaptáció is készült. A gép adottságait legjobban a VIDEOTON 1010 assembler nyelvű programok használhatják ki. Mind a magas szintű, mind az assembler nyelvek előnyeit kielégíti a FORTRAND fordító, amelynek létezik diszkes, és folyamatirányítási feladatokra orientált változata is. Az adatfeldolgozási területek speciális nyelve a COBOL, amely kompatibilis az ANS 68 basic COBOL szabvánnyal. A vázolt legfontosabb fordítóprogramokon kívül létezik még néhány speciálisabb is, de ezek ismertetésére itt nincs lehetőség.

A felhasználó munkáját könnyítik továbbá a szerkesztőprogramok, különféle könyvtárkezelők, javító-, rendező-, tesztelő-, nyomkövető-, rendszergeneráló-, és egyéb utility programok is.

Egyes típusfeladatokhoz matematikai könyvtárak: aritmetikai, adatátviteli, matematikai- statisztikai, numerikus analízis könyvtárak állnak rendelkezésre.

Az MN HTP Tö. REVA osztályánál az MR-10 fogadására való felkészülés során készült el az MN HTP-szervek létszámjelentését feldolgozó program. A program az MR-10 megérkezéséig az MN AK stabil R-10-én végezheti a napi létszámjelentés feldolgozását.

A létszámjelentő program egy gyakran aktualizált törzsadatállományra való hivatkozással, (mely törzsadat az összes lényeges adatot tartalmazza) végzi munkáját. A hivatkozás az új típusú létszámjelentő könyvek alapján történik. A feldolgozás eredménye több összesítő táblázat és kimutatás, amely megkönnyíti az MN HTP HMÜ ügyeleti szolgálat munkáját. Az eredmények számszerű, valamint százalékos létszámadatokat tartalmaznak és ez kiegészül a távollevők névszerinti felsorolásával távolléti indok szerint, többféle szempont alapján csoportosítva.

Változatlan intenzitással folyik a felkészülés az MR-10 fogadására, ami a számítógép gazdaságos és hatékony üzemeltetésének záloga.

(1-2. ábrák a folyóirat végén található.)

„Fegyverbarátaink — a szovjet katonák is készülnek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának megünneplésére” című cikksorozat annotált fordításának folytatása

Fordította: Habik László ny. alezredes

Az életkörülményekről való gondoskodás közös ügy

(Rövidített fordítás a „Til i Sznabzsenyje” c. folyóirat 1977/5. számából)

A lenini párt XXV. kongresszusának határozatait gyakorlatban megvalósító rakétások, a többi haderőnem személyi állományával együtt megbízhatóan öröködnék a szovjet nép nagy szocialista vívmányai, azaz mindazok felett, amit az hatévtizedes önfeláldozó munkájával létrehozott. Öröködnék Hazánk és a szocialista közösségek baráti országainak békéje felett.

A rakétacsapatok magas fokú harc-készültségének anyagi alapját az az elrettentő fegyverzet és harcitechika képezi, amiben megtestesülnek a tudomány és a műszaki haladás legújabb eredményei. Ismeretes azonban, hogy a harc-készültséget végső soron a legmodernebb fegyverek és harcitechikával felszerelt emberek, azok kommunista meggyőződése és magas fokú szakmai felkészültsége határozza meg. Ezért a harc- és politikai kiképzés megszervezésekor, a nevelőmunka folytatásakor a parancsnokok, politikai szervek és törzsek a főfigyelmet a személyi állomány magas fokú erkölcsi-politikai tulajdonságainak kialakítására, a Haza, a Kommunista Párt és a nép iránti hűségre való nevelésre, továbbá arra fordítják, hogy azok kiváló ismeretekre és szilárd gyakorlati jártasságokra tegyenek szert a rakétafegyver harci alkalmazását illetően.

A rakétaegységek és -alegységek magas fokú harc-készültségének fenntartása nagy mértékben függ az egységek és alegységek időbeni, sokoldalú és minőségi, technikai, egészségügyi biztosításától és kereskedelmi ellátásától. Azonkívül normál életkörülményeket kell biztosítani a tisztek, zászlósok és továbbszolgálók családtagjainak részére is, mivel az ezzel kapcsolatos mindennemű hanyagság negatívan hat az emberek hangulatára és munkaképességére. Ezért fontos az, hogy a csapatoknál a katonák és azok családtagjai életkörülményével, hadtápbiztosításával kapcsolatos kérdéseket a parancsnokok, hadtáp

szakemberek, párt- és komszomol szervezetek időben, helyesen az állami érdekek szem előtt tartásával oldják meg.

Az SZKP KB „Nagy Októberi Szocialista Forradalom” 60. évfordulójára vonatkozó határozata rámutat arra, hogy a párt kidolgozta és következetesen megvalósítja tudományosan megalapozott hosszútávú gazdasági célkitűzéseit, melyek közül az egyik legfontosabb a nép anyagi és kulturális jólétének szüntelen növelése. A kommunista pártnak és a kormánynak a minden ember anyagi jólétéről, a szovjet emberek anyagi és kulturális igényeinek mind teljesebb kielégítéséről való gondoskodását a Fegyveres Erők, köztük a rakéta-csapatok harcosai is lépten-nyomon érzik.

Csak az utóbbi időben többször növelték az ellátási normákat, bővült az élelmiszerek választéka. Több intézkedést foganatosítottak a ruházat minőségének javítására, készítésének korszerűsítésére. Az alegységparancsnokoktól és a különböző szakemberektől most megkövetelik, hogy biztosítsák annak gondos tárolását és rendeltetészerű használatát. A csapatoknál évről évre javul a kereskedelmi ellátás és a szolgáltatás is.

Röviden minden rakétaegység olyan korszerű anyagi bázissal rendelkezik, ami lehetővé teszi a katonák életkörülményeinek és szabad idejének a kor követelményei szerinti megszervezését. Ide tartoznak a jól felszerelt laktanyák, lakókörletek, étkezdék, egészségügyi intézmények, kereskedelmi szolgáltatások, klubok, sportlétesítmények stb.

A lehetőségeket és a korszerű anyagi bázist kihasználó parancsnokok, politikai munkások és hadtáptisztek jó és kiváló életkörülményeket biztosítanak a személyi állomány napi életéhez, kiképzéséhez és ügyeleti szolgálatához.

A katonai elfoglaltság, a rakétásoké pedig különösen nagyon nehéz és nagy energia veszteséggel jár. A tisztek, zászlósok és tiszthelyettesek munkaképességének biztosítása és a felhasznált energia pótlása csak jó minőségű étellel, átgondolt pihentetéssel és fizikai edzettséggel biztosítható. Ezért tulajdonítanak nálunk előrendű jelentőséget az étellemezés kérdéseinek, az anyagi biztosítási rendszeren belül.

Az utóbbi időben a csapatoknál nagyon sokat tettek a saját étkezdék esztétikai kialakításának és javításának, korszerű technológiai és hűtő berendezéssel történő felszerelésének érdekében. Észrevehetően nőtt az étellemezési tisztek és közép-kaderek szakmai ismerete, ami lehetővé tette az étellemezés megszervezésének és minőségének javítását. Ezen megállapítást nagyon jól szemlélteti a csapatoknál a legjobb tiszti, növendéki és legénységi konyha cím eléréséért indított verseny.

A rakétacsapatoknál a mintaszerű étkezdék száma évről évre gyarapodik. Akadnak azonban még olyanok is, amelyekben nem főznek izletesen és változatosan, nem tartják be a közegészségügyi és higiénés követelményeket, nem használják ki kellően a technikát, nem eléggé kultúráltan szervezik meg az étkeztetést.

A rakétacsapatok állandó hadrafoghatósága magas követelményeket támaszt a csapatok egészségügyi ellátásával szemben is. Főfeladatán – a személyi állomány egészségének megóvásán kívül – az egészségügyi dolgozók az egység és alegység-parancsnokságokkal közösen még hatalmas munkát végeznek, a különféle megbetegedések megelőzését illetően is. Világos, hogy ezen a téren kimagasló eredményeket csak ott lehet elérni, ahol ez a munka az anyagi bizto-

sítás és szolgáltatás valamennyi kérdésének minőségi megítélésével összehangoltan történik.

Külön kell beszélni a különleges létesítményekben harci ügyeleti szolgálatot adó személyi állomány életkörülményeinek megszervezéséről. A katonák ezen kategóriájára különös gondot fordítanak. Egészségük megóvásának céljából az egészségügyi dolgozók a parancsnoksággal együttesen munkálkodnak a különleges létesítmények otthonosabbá tételén, kedvező munka és pihenési körülményeket teremtenek azok számára.

Az SZKP XXV. kongresszusának a munka hatékonyság és minőség javítására vonatkozó határozatainak szellemében sokat kell munkálkodnunk annak érdekében, hogy a rakétacsapatok személyi állományának anyagi biztosítása és életkörülménye megfeleljen az idő követelményeinek. Ezen feladat megoldásában az a főirány, hogy fokozzuk a hadtápbiztosítás közvetlen szervezését, továbbá a parancsnokok, politikai szervek, párt- és komszomol szervezetek irányító és szervező szerepét, széles körben terjesszük és valósítsuk meg az élenjáró tapasztalatokat a csapatok gyakorlatában.

Hogy milyen jelentős szerepet játszanak a párt- és kormány szervezetek, valamint a társadalom a katonák és azok családtagjai életkörülményeiért folyó harcban, le lehet mérni „a mintaszerűen és kulturáltan berendezett laktanya” cím elnyeréséért, „Tanulj, dolgozz és élj leninista és komszomolista módjára” jelszó alatt szervezett verseny példáján.

A rakétacsapatoknál ez a verseny aránylag nem olyan régen bontakozott ki. Annak eredményeképpen azonban, hogy a parancsnokság és a politikai szervek mellett az egésznek szervezői, a katonák és azok családtagjai között folyó felvilágosító munka irányítói kezdettől fogva a párt-komszomol és szak-szervezetek lettek, az tömegmérteket öltött. A versenyek a katonák, polgári alkalmazottak és a családtagok magas fokú erkölcsének alakítására kollektív és a rendbontókkal szembeni kérélyhetetlenség szellemében való nevelésre gyakorolt hatásának eredményei már most is láthatók.

A csapatoknál a legjobb laktanya cím elnyeréséért 1976-ban indított verseny eredményei azt mutatják, hogy az egységek személyi állománya és a laktanya lakói között folyó nevelőmunka színvonalának növelése mellett észrevehetően javultak a kommunális, egészségügyi, kereskedelmi ellátás, a munka és a pihenés feltételei. Hatalmas munka kezdődött és folyik az utcák, házak, telephelyek, parkok, kulturális igényeinek kielégítésére szolgáló és a szolgáltató létesítmények építészeti és esztétikai kiképzésének és rendezésének érdekében.

A harcosok kifogástalan külsejéért

(Rövidített fordítás a „Til i Sznabzsnyije” c. folyóirat 1977/5. számából)

A csapatok életkörülményeinek javításával foglalkozó hadsereg értekezletre való készülődés napjaiban a parancsnokoknak, politikai munkásoknak és hadtáptiszteknek nagyon sok, a személyi állomány anyagi biztosításával, külső megjelenésének javításával kapcsolatos kérdést kell megoldani. Ez érthető is, mivel a kifogástalan külső, a katonás magatartás, azok erkölcsi-harci tulajdonságainak,

kötelességeikhez való öntudatos viszonyulásának a mércéje. A Belsőigazgatási Utasítás arra kötelezi a harcosokat, hogy öltözködjének mindig a szabályzatnak megfelelően, külsejük legyen rendes.

A kifogástalan külső biztosításához harcosaink mindennel rendelkeznek. Az elmúlt évek során azok ruhatára mennyiségileg és minőségileg egyaránt javult.

Helytelen lenne azt gondolni azonban, hogy a katonák külseje csak a kapott ruházat mennyiségétől és minőségétől függ. Nem kevésbé fontos ebben a vonatkozásban egy sor más tényező is.

Vegyük pl. az illetményes ruházati cikkeknek, lábbeliknek, és felszerelésnek a személyi állományhoz időben és teljes mértékben való eljuttatását. A csapatoknak a ruházati anyagot rendszerint időben kiutalják, annak kiadása azonban gyakran indokolatlanul akadozik, különösen megengedhetetlen az, hogy az újonc állomány nem kapja meg időben a ruházatát és a munkaruhát. Ezért kell különös gondot fordítani az újonckatonára első felszerelésére, mivel a jól testreszabott ruházat csinosítja őt, hozzájárul a jobb ruházati ellátáshoz. A parancsnokok többsége érti is ezt és közvetlenül irányítják a katonák és matrózok beöltöztetését. Ezzel együtt azonban mindig találkozhatunk a ruházat és lábbeli testreméretezése, az újjonnan kialakított mérettáblázat helyes alkalmazása lebecsülésének tényével.

A kellemes külső biztosításának szempontjából nagy jelentősége van a gazdasági szobáknak, persze csak akkor, ha azokban meg vannak a feltételei az elszakadt cikkek megjavításának, a ruházat vasalásának, a borotválkozásnak és nyíratkozásnak. Ilyen szobák már nagyon sok alakulatnál vannak, és azok felvannak szerelve megfelelő bútorzattal, univerzális vasaló asztalokkal, tükrökkel, vasalókkal, villanyteafőzőkkel, a ruházat és lábbeli kiszállításához szükséges javító eszközökkel és anyagokkal. Ezeket a szobákat felhasználják tanterem minőségében is, a ruházat viselési szabályainak oktatásakor.

Ismeretes, hogy a személyi állománynál levő ruházat állapota nagy mértékben függ a tárolástól. Ezért a csapatoknál nagyon sokat tesznek a raktárak berendezéséért. Azokban háromszintes, tolóajtós, a ruházatot a por ellen védő szekrények vannak. A szekrényekben minden katona részére egy-egy részt jelölnek ki, aminek felső részében a dísz-kimenő, a középsőben – a gyakorló, az alsó részben pedig a munkaruhát tárolják. A lábbeli részére lent a szekrényben külön polc áll rendelkezésre. A köpenyeket, vattakabátokat, fövegeket a kijelölt helyeken tárolják fogasokon. A szerelőruhát szekrényekben, vagy polcon tartják a hálótermeken kívül, rendszerint a telephelyeken, repülőtereken és más objektumokban, ahol azt a személyi állomány használja. Sajnos előfordulnak olyan esetek is, hogy a szerelőruhát az alegység-raktárakban tárolják ömlesztve.

Nagyon fontos szabály amit szigorúan be kell tartani, hogy a ruházatot és a lábbelit tisztított és szárított állapotban kell tárolni. Ebből a célból az alegységeknél szárítókat kell berendezni. Tábortól viszonyok között a ruházat szárítása nagy nehézségekkel jár, mivel mozgó szárítókkal még nem rendelkezünk, jóllehet azokra egyes körzetekben igen nagy szükség lenne, mivel a ruházatot és lábbelit tábori tárolásnál szárítják.

Lényeges kihatással van a katonák életkörülményére a csapat ruházati anyagjavító műhelyek munkája. Itt az a legfontosabb, hogy a szervezők

szabókat és cipészeket rendeltetésszerűen alkalmazzuk, a műhelyek munkáját a követelményeknek megfelelően szervezzük meg. Sajnos ezt nem mindenütt tartják be. Gyakran a szabókat és a cipészeket másfajta munkára osztják be, a ruházat javításával nem foglalkoznak. A nem szervezetszerű cipészeket sokszor nem vonják be a lábbeli javításába. Nem mindegyik alegység rendelkezik 5-7 párból álló használható állapotban levő cserealappal, ami gyakran akadályozza a személyi állománynál levők javításba adását. A cserealap meglétéről az egység ruházati szolgálat főnök köteles gondoskodni.

Figyelmet kell fordítani a csapat javítóműhelyek munkájának feszes megszervezésére, azoknak szerszámmal és javító anyagokkal időben történő ellátására.

A ruházat jó karbantartásának nagyon jó módja a vegytisztítás. A stacionerén kívül nagyon elterjedtek a mozgó vegytisztító műhelyek is, csak azok felhasználására nem mindenütt fordítanak kellő figyelmet.

Az utóbbi időben sokkal kisebb gondot fordítanak a csapatoknál olyan kérdésekre, mint a ruházat átfestése és a szőrmesapka javítása, vegytisztítása után. Ezért gyakran lehet látni a katonákat kifakult és gyűrött, deformálódott fövegekben.

A csapatoknál mind nagyobb számban jelennek meg a szolgáltató kombinátok, amiket a meglévő gazdasági szobák felhasználásának és típus tervek alapján való építések útján hoznak létre. Legnagyobb előnyük ezeknek az, hogy egyidejűleg komplex szolgáltatást biztosítanak az embereknek. Ezekben a kombinátokban a katona kimoshatja, rendbe hozhatja és kivasalhatja a ruházatát, megjavíthatja a lábbelijét, megnyíratkozhat stb., közülük nagyon sok, rövid idő alatt képes kiszolgálni egész alegységeket.

Vizsgálva a katonák külsejét befolyásoló körülményeket elkerülhetetlenül arra a következtetésre jutunk, hogy azok nagymértékben függenek az egységeknek és alegységeknek egész gazdasági tevékenységétől. Vegyük például a század gazdaságát. Állandó gondoskodást és szakképzett irányítást igényel. A főszerepet itt az alegységparancsnok játsza. A század gazdaság megszervezésének és vezetésének arra kell irányulnia, hogy kifogástalan életkörülményeket teremtsen a személyi állomány részére, biztosítsa az anyagi eszközök helyes felhasználását és megóvását, továbbá a katonák kifogástalan külsejét. Az alegységek többségénél a gazdálkodást a Belszolgálati Utasítás és más irányadó okmányok követelményeinek megfelelően vezetik.

A katonák kifogástalan külsejéért folyó harcban nehéz túlértékelni az Öltözködési Szabályzat jelentőségét. Ez az okmány szabályozza az egyes ruházati cikkek legmegfelelőbb hordását, azok legcélszerűbb viselésének figyelembevételével. Összeállításakor a szerzők figyelembe vették a csapatok tapasztalatait, és javaslatait. A Szabályzat bevezetése fontos szerepet játszott a katonák személyes felelősségérzésének növelésében. Ezzel együtt fokozódott az egység és hajóparancsnokok, intézmény és katonai tanintézet parancsnokok részéről az ellenőrzés.

A katonák kifogástalan külsejének biztosítása minden parancsnok, politikai munkás és ruházati szakember feladata. Tevékenységükben fontos szerepet játszik a katonák egyenruha tiszteletére, továbbá annak megértésére való nevelése, hogy milyen nagy fontossága van a Belszolgálati Utasítás és az Öltözködési Szabályzat követelményei végrehajtásának, illetve betartásának.

A legfontosabb — az alkotó szemlélet

(Rövidített fordítás a „Til i Sznabzsenyije” c. folyóirat 1977/6. számából)

1977 különleges év. Ebben az évben fogadták el az új Alkotmányt és az idén ünnepeljük a Nagy Októberi Forradalom 60. évfordulóját. „A Kommunista Párt irányítása alatt – mondja az SZKP KB-nak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójára vonatkozó határozata – országunk dolgozói sikeresen megoldották a szocialista forradalom legfontosabb feladatait, az alkotó feladatot. Megvalósult a gyakorlatban a szocializmus építésének, a társadalom minden szféráját felölelő lenini terve”.

Az új társadalom, az új gazdaság létrehozásán fáradozó, a kulturális forradalmat megvalósító pártunk egyidejűleg komolyan felkészült a Szocialista Forradalom megvédésére is. Ebben a vonatkozásban nagyon sokat tettünk. A Szovjetunió által a gazdaság fejlesztésében és katonai erejének megszilárdításában elért hatalmas eredmények nagyban meghatározták a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelmünket.

A nemzetközi helyzet figyelembevételével a kommunista párt a háború utáni években is hatalmas munkát fejtett ki az ország védelmi képessége erősítésének érdekében. Az új Alkotmány-tervezet nyomatékosan kihangsúlyozza a haza védelméért való állandó gondoskodás szükségességét.

Körzetünk katonái állandóan érzik ezt a gondoskodást, ami nem csak abban nyilvánul meg, hogy ma, mi a legkorszerűbb harcitechikával és első osztályú fegyverrel rendelkezünk, hanem abban is, hogy évről évre javulnak katonáink életkörülményei, azok élet-, szolgálat- és harckiképzésének feltételei. Erről szeretnénk részletesebben beszélni, most amikor az alakulatoknál kibontakozott a csapatok életkörülményeinek javításával foglalkozó hadsereg értekezletre való felkészülés.

A nagy távolságok és a zord éghajlat mellett Távolság-Keleten nem könnyű feladat kedvező életkörülményeket teremteni. Külön szeretném hangsúlyozni, hogy azok nemcsak szükségleteinknek az állam részéről történő folyamatos kielégítésétől, hanem nagymértékben attól is függenek, mennyire ésszerűen, kezdeményezően és hozzáértően viszonyulnak a parancsnokok, a politikai munkások, az illetékes helyi parancsnokok, párt- és komszomol-szervezetek az életkörülmények javításához, a felkínálkozó lehetőségek realizálásához. Más szóval nagyon sok függ azoktól az emberektől, akiknek osztályrészüül jutott a helyőrségek, egységek és alegységek életének és tevékenységének irányítása. Itt érdemes megemlíteni L. I. Brezsnyevnek az SZKP XXV. kongresszusán elmondott szavait, hogy „a modern vezető egyesítse magában a pontosságot a hatáskörrel, a fegyelmezettséget az ügyhöz való kezdeményező és alkotó viszonyulással”.

Nem kételkedünk abban, hogy a vezetők jogaival felruházott személyek döntő többsége rendelkezik ilyen tulajdonságokkal. Meggyőző bizonyíték erre a körzet személyi állománya életkörülményeinek állandó javulása.

A katonák nevelését, esztétikai igényeinek fejlesztését nagyon jól szolgálja a klub, ahol rendszeresen tartanak találkozókat érdekes emberekkel, és ahol öntevékeny művészeti körök működnek. A közelmúltban a Nagy Október 60. évfordulójának szentelt estén az egységek kollektívái színes programmal léptek fel.

Hatalmas kulturális felvilágosító munkát végez a helyőrségekben a Tiszti Ház. Az SZKP XXV. kongresszusa által megszabott feladat – el kell juttatni a

kongresszus eszméit minden kommunistához, minden szovjet emberhez. Ezért a kulturközpont munkatársai nagyon sokat tesznek a kongresszus történelmi jelentőségű anyagainak propagálásában. Minden rendezvényt pontosan előkészítettek és azok megtartása színvonalas.

Távol-Keleten egyenlőre nincs elegendő szakember a szolgáltató objektumok vezetésére. Ebben a vonatkozásban a parancsnokok, politikai munkások, hadtáp szolgálatiág-vezetők nagyon sokat tehetnek még, Bármilyen kényelmesek is legyenek laktanyáink, bármilyen meleg és világosak is legyenek a mi helyőrségeink, a vezetők egyik legfontosabb feladata a harcok élelmezéséről való gondoskodás marad. Ezt jól tudja A. Kucserov tiszt, aki állandóan ellenőrzi az étlap összeállításának helyességét, az elkészített étel minőségét, ott van az étkezdeben reggel, ebéd és vacsora idején. A Szabályzat követelményeinek pontos betartása biztosította az ügy sikerét.

Hasonlót mondhatunk arról az alakulatról is, ahol az élelmezési szolgálatot A. Bozsuly tiszt vezeti. Abban az étkezdeben, amelynek vezetője A. Grossz zászlós a terítés kifogástalan, az étkezde mindig tiszta és ragyog. Az ételt külön e célra készített kocsikon szállítják az asztalokhoz és ugyanazokban szedik össze a mosatlan edényt. Az ilyen rend nemcsak megkönnyíti a konyhára vezényelt munkáját, hanem növeli a felszolgálás kulturáltságát is.

Az étkezteségről beszélve feltétlenül szólni kell a szakácsokról is. Azok szakmai felkészültségétől, kezdeményezőképességétől, munkájától nagymértékben függ a készítendő étel minősége, tehát a harcosok hangulata is. Ezért mi igen nagy figyelmet fordítanak a szakácsok kiképzésére. A szakmát szakiskolákban tanulják, ahol jó anyagi bázist teremtettünk és tapasztalt, szakmájukat jól ismerő előadókát válogottunk össze. Az ételek minősége és változatossága sok tényezőtől, de mindenekelőtt a parancsnoktól, annak hadtáphelyettesétől és az élelmezési szolgálat főnöktől függ. Függ továbbá attól, hogyan tudják azok felhasználni a belső tartalékokat az étkezés feljavítására. Közülük sokan kertgazdaságokat hoztak létre az egységeknél. E gazdaságok termékei sokat nyomtak a latba. Pl., annál az alakulatnál, ahol E. Szmimov tiszt is szolgált 1976-ban minden élelmezési létszámban szereplő személy után 10 kg tökehurst és 1,5 kg friss főzeléket állítottak elő. Az alakulat pénzeszközeiből modernizálták az étkezde felszerelését.

Meg kell mondani, hogy a kertgazdaság személyenkénti 10 kg hús hozama még nem a felső határ, annál az egységénél pl. ahol a legénységi étkezde vezető V. Kozir zászlós, évente személyenként 20–25 kg húst állítanak elő. Ilyen eredményekre kell törekedni mindenkinek, felhasználni az erre a célra rendelkezésre álló minden belső-tartalékokat.

A katonák és családtagjaik életkörülményeinek javításában nálunk nagy szerepet játszanak a katonai szovhozok. Ezek dolgozói az elmúlt évben nem dolgoztak rosszul, amit nagyon jól bizonyítanak az alábbi számok is, kolhozonként, hektáronként átlag 16,8 mázsa kenyérgabonát takarítottak be, ezáltal sikerült terven felül 4116 tonna kenyérgabonát nyerni.

A körzet személyi állománya bekapcsolódott a legjobb csapat- és pénzgazdálkodás, a legjobb helyőrségi kórház, rendelőintézet, étkezde, kerekedelmi egység stb. cím elnyeréséért folyó versenybe. Már most meglehetősen állapítani azt, hogy a dolgok azoknál a kollektíváknál állnak jobban, ahol a parancsnokok, politikai munkások, hadtápszakemberek teljes odaadással dolgoznak, nem sajnálják az időt és erőt a katonák életkörülményeinek javítására, azok anyagi és egészségügyi biztosítására.

A harcosok egészsége védelmének érdekében

(Rövidített fordítás a „Til i Sznabzsenyje” c. folyóirat 1977/7. számából)

Az SZKP XXV. kongresszusa történelmi jelentőségű határozatainak gyakorlati megvalósításán munkálkodó szovjet nép újabb győzelmeket ért el a kommunista társadalom építésében, az ország gazdasági és védelmi képességének erősítésében, a tudomány, az oktatás és a kultúra fejlesztésében. A hazafias érzéssel eltöltött szovjet emberek idő előtt végrehajtják a tizedik ötéves terv második évének – a Nagy Októberi Szocialista Forradalom dicsőséges 60. évfordulójának feladatait.

Az elmúlt ötéves terv feladatai között igen fontos helyet foglalnak el a szovjet emberek egészségvédelmének kérdései. A szocializmus viszonyai között a nép egészségét a legnagyobb nemzeti gazdaságnak tekintjük, az arról való gondoskodás pedig a legfontosabb állami feladatok közé tartozik. Ebben nyilvánul meg ragyogóan társadalmi és állami rendszerünk humanizmusa.

„Szociális feladataink között – mondotta L. I. Brezsnyev elvtárs a párt XXV. kongresszusán – nincsen fontosabb feladat a szovjet embereknek egészségéről való gondoskodásnál. Az e téren elért eredményeink közismertek”.

A Szovjet hatalom évei alatt a gyógyintézetek ágyhálózata 14,5-szörösére nőtt és napjainkban meghaladja a három millió ágyat. Az orvos-ellátását illetően a Szovjetunió első helyen áll a világon és sokkal megelőzi a fejlett kapitalista országokat. Hatvan év alatt országunkban az orvosok száma majdnem 30-szorosára nőtt és eléri a 864 000 főt. Napjainkban 10 000 lakosra 32 különböző szakorvos esik. A forradalom előtti időszakhoz képest a lakosság halandósági átlaga négyszeresére, a gyerekéké több mint tízszeresére csökkent.

Az átlagéletkor 32 évről 72 évre nőtt.

A párt és kormány állandó figyelmének következtében országunkban az egészségvédelem és az egészségügyi intézmények széles hálózatával és a kvalifikált szakemberek sokezer hadseregével rendelkező hatalmas „egészségügyi iparágá” változott.

A tizedik ötéves terv időszakában az orvostudomány előtt is igen nagy feladatok állnak. A tudósok erőfeszítését és az anyagi lehetőségeket döntő jelentőségű problémák megoldására, a szív- és érrendszeri, onkológiai, vírusos – és szakmai megbetegedések megelőzése és gyógyítása hatásos eszközének kidolgozására, valamint a környezet egészségvédelmének tudományos megszervezésére kell irányítani.

Az elmúlt évek alatt a hadsereg és flotta egészségügyi állománya kitartóan munkálkodott a katonák életkörülménye és élete, harc kiképzése sokoldalú egészségügyi biztosításával kapcsolatos felelősségteljes feladatainak, a gyógyító intézetek munkamódszerei tökéletesítésének megoldásán. A szolgálat tevékenységének elemzése, valamint az ellenőrzések eredményei azt mutatják, hogy a szolgálat az előtte álló feladatok megoldásában pozitív eredményeket ér el.

A csapatoknál csak az utóbbi évek alatt igen hatalmas munkát végeztek a laktanyák, kiképző központok, körletek kényelmessé tételének, a katonák élelmezése, munka- és életkörülménye javításának érdekében, ami fontos tényezője azok egészségvédelmének.

A hadsereg és flotta egészségügyi biztosításával kapcsolatos legfontosabb kérdéseknek gyakorlati megoldásában lényegesen megnőtt a tudományos kuta-

tások szerepe. A gyógyító-megelőző munka hatékonyságának növeléséhez hozzájárult az egészségügyi szolgálat anyagi-technikai bázisának továbbfejlesztése és megszilárdítása. Az utóbbi években üzembehelyeztek egy sor új kórházat, rendelőintézetet, többek között az A. A. Visnyevszkij nevét viselő Központi Katonai Kórház gyönyörű kardiológiai központját, a Podolszk-i körzeti katonai kórház (Moszkva-i katonai körzet) modern kórház-komplexumát, új kórházi pavilonokat a távolkeleti, leningrádi, Bajkálon túli, kárpátmelléki, észak-kaukázusi stb. katonai körzetek kórházaiban. Fejlődött a katonai szanatóriumok és üdülők anyagi bázisa is, üzembehelyezték a „Krim” szanatóriumot, amit joggal lehet az ország legjobb egészségügyi intézményei közé sorolni. Újjáépítettek egy sor szanatórium-komplexumot, mint pl. a Pjatyigorszkijt, a Priozerszkit (Leningrád katonai körzet), a Szuhimi-it (moszkvai katonai körzet), a jaltait (Fekete-tengeri Flotta), az okeanszki (Távol-Kelet katonai körzet), a sklóit (Kárpátmelléki katonai körzet) a Szudaksziji (légierő) stb. Az elmúlt öt év alatt a szanatóriumokban és üdülőkben felépítettek és felújítottak összesen 49 gyógyító pavilont és hálókörletet, 22 éttermet, 15 klubot és 5 gyógyfürdőt.

Lényegesen javult a Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta egészségügyi egységeinek és intézeteinek műszaki felszereltsége. Napjainkban a szolgálat el van látva a legmodernebb egészségügyi gépekkel.

Az egészségügyi szolgálat sikereihez nagymértékben hozzájárult a személyi állomány között kibontakozott szocialista munkaverseny. Az egészségügyi egységek és intézetek aktívan kapcsolódtak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának tiszteletére indított versenybe és igen jó eredményeket érnek el munkájukban.

A szovjet harcosok egészsége felett jól képzett, eszmeileg érett, a kommunista párthoz, szocialista hazánkhoz hű, magas fokú politikai és szakmai tulajdonságokkal rendelkező katonai orvosok öröködnék. A katonaoorvosok önfeláldozó munkáját a párt, a kormány és a hadsereg vezetősége nagyra értékeli. Csak az elmúlt öt év alatt kb 600 katona orvos kapott kormánykitüntést a harc- és politikai kiképzésben elért kiváló eredményekért és a parancsnokság által megszabott feladatok sikeres megoldásáért. Több mint 1700 orvos tulajdonosa az „Egészségügy kiváló dolgozója” kitüntetésnek. 123 fő kapta meg az OSZSZSZK és más köztársaságok érdemes orvosa, 6 fő – az OSZSZSZK érdemes tudósa címet.

A szolgálat anyagi bázisának erősítése és fejlesztése, műszaki felszereltségének növekedése, a káderek jól szervezett kiképzése, a szocialista munkaverseny széles körű kibontakozása lehetővé tette a csapatok és flotta erők egészségügyi biztosításával kapcsolatos feladatok megoldását.

Összességében a tapasztalatok azt mutatják, hogy a személyi állomány egészségügyi ellátásának a fegyveres erőknél meglévő rendszere racionális és megfelel a követelményeknek.

A hadügyben végbement műszaki-tudományos forradalom maga után vonta a korszerű fegyverfajták, rakéta-, és más technika, a csapatvezetés automatizálási eszközök stb. tömeges meghonosítását a hadseregnél és a flottánál. Ez pedig gyökeresen, minőségileg megváltoztatja a katonák munkájának jellegét, és tartalmát, fokozott követelményeket támaszt azok egészségvédelmével, erkölcsi-politikai és pszicho-fiziológiai tulajdonságaival szemben. Ilyen viszonyok között a személyi állomány egészségvédelmének a csapatok hadrafoghatósága és harc-

készültsége egyik legfontosabb elemét képező személyi állomány egészségvédelmének kérdései igen fontos jelentőségre tesznek szert.

A katonák egészségvédelmében nagy jelentősége van a különböző krónikus emésztő-szervi megbetegedések megelőzésének, az ételkészítés helyes technológiájának, az ételmezési norma kalória- és tápértéke szigorú nyilvántartásának, a betegek diétás ételmezése megszervezésének stb. Ezen rendszabályok hatékonysága nagy mértékben függ a parancsnokok, hadtáptisztek és egészségügyi dolgozók ellenőrzésétől.

Állandó figyelmet igényel az egészségügyi dolgozók részéről a csapatok vízellátásának megszervezése. Egyes orvosok meglegszenek azzal, hogy a víz minőségét ellenőrzik, nem vesznek rendszeresen mintát laboratóriumi vizsgálatra. A vizsgálat eredményét nem mindig általánosítják és elemzik, gyakran pedig semmilyen operatív rendszabályokat nem foganatosítanak annak tisztázására, hogy mi okozta a víz minőségének romlását.

A katonák egészségének védelmével kapcsolatos munka tovább javítása együttes erőfeszítést igényel a parancsnokság, politikai szervek és hadtápszolgálati-ágak részéről. A feladat az, hogy közös erőfeszítésekkel biztosítsuk a katonák színvonalasabb életkörülményeinek, anyagi-, egészségügyi ellátásának jobb feltételeit, éadjuk el azt, hogy a személyi állomány életének, kiképzésének és oktatásának körülményei teljes mértékben feleljenek meg a szabályzatok és parancsok követelményeinek.

A szovjet harcosok egészségének védelmére irányuló feladatok sikeres megoldása méltóképpen hozzá fog járulni hazánk védelmi képességének további fokozásához.

Önálló gépkocsi szállítózászlóalj szakharcászati gyakorlata

P. Mihajlov ezredes és B. Borogyin ezredes

(Fordítás a „Til i Sznabzsenyje” c. folyóirat 1976/12. számából)

Fordította: dr. Medveczki Pál o. alezredes

A szakharcászati gyakorlat – az alegységek és így a gépkocsi szállító zászlóalj személyi állományának alapvető kiképzési formája. Egyesíti magában az el-sajátítást, a gyakorlást, a katonák összes megélőztető tantermi és terepfoglalkozásai-nak gyakorlatát. A gyakorlat során teljes értékű képet kapnak a szakemberek a gépkocsi szállító zászlóalj korszerű harc-viszonyok között végzett munkájáról.

A gyakorlatra való megfelelő sikeres felkészülés érdekében a gyakorlat ve-zetője négy-öt fő tisztből álló csoportot – általában a szolgálatvezetők – jelöl ki segítőként. Meghatározza a gyakorlat célját, a gyakorlat levezetésének rendjét, a hadtáp-harcászati helyzetet, a „harccselekmények” körzeteit (sávhatárokat) az anyagi biztosítás rendjét. A szervezési intézkedés és feladatok szóban kerülnek meghatározásra.

A gyakorlat alapidokumentuma a térképen kidolgozott – gyakorlat terve. Ez grafikus és táblázatos részekből áll.

A gyakorlat tematikáját mint ismeretes az érvényben levő kiképzési prog-ram határozza meg. Az előljáró parancsnoknak azonban jogában áll pontosítá-sok és bizonyos fokú, a konkrét helyzetnek megfelelő változtatások eszközlé-sére, figyelembe véve a harc kiképzés, politikai és szakmai kiképzés követelmé-nyeit. Értékelni kell a személyi állomány kiképzési fokát és figyelembe venni a kevésbé ismert kérdések tanulmányozásának lehetőségét.

A gyakorlatot célszerű szakaszokra bontani és a tanulmányi kérdéseket megfelelő harcászati alap figyelembevételével kell kidolgozni.

Az alegység parancsnokok, az alegységek és a zászlóalj egésze tevékenysége minden szakaszban világosan kell, hogy tükrözze a tervben rögzített hadtáp-harcászati elgondolást, mely az érvényben levő utasítások és szabályzatok köve-telményei szerint kerül kidolgozásra. Elengedhetetlenül fontos a levezetés epi-zódjainak, a tevékenységeknek átgondolása, összekapcsolása úgy, hogy minden munkafolyamat törvényszerű következménye legyen az előzőnek.

Példaként, az alábbiak szerint lehet egy tervet összeállítani.

T E R V

az önálló gépkocsi szállító zászlóalj szakharcászati kiképzésére

Gyakorlat tárgya: „Önálló gépkocsi szállító zászlóalj tevékenysége anyagi készletek utánszállításakor, sérültek kiürítéskor az ellenséges tömegpusztító fegyverek alkalmazási viszonyai között.”

Gyakorlat célja: – lehetőséget biztosítani a zászlóalj törzse és parancsnoka számára, hogy gyakorlatot szerezzenek az anyagszállítások megszervezésében, az alegységek vezetésében az anyagátrakások idején;

– tökéletesíteni az alegységparancsnokok vezetőképességét a radioaktív és vegyi anyagokkal szennyezett terepszakasz leküzdése során, valamint az atomfegyver alkalmazása következményei felszámolásában; *

– gyakoroltatni: a gépkocsivezetőket oszlopmenetben rombolt és szennyezett útszakaszokon, őrzés-védelem megszervezésében, az anyagok ki- és berakodását dokumentumok, okmányok kitöltését, gyakoroltatni a javító szakaszt a kisjavítások elvégzésében; továbbá az étkeztetés és az egészségügyi biztosítás megszervezését.

A gyakorlat ideje: (meg kell határozni az óraszámokat, napokat és a levezetés időszakait).

A gyakorlat erő- és eszköz-szükséglete: az egész zászlóalj személyi állománya, gépkocsik, pótkocsik, fegyverzet, álcázó és védő felszerelések.

A GYAKORLAT LEVEZETÉS RENDJE

Tanulmányi kérdések kidolgozására fordított idő	Tanulmányi kérdések	Gyakorlatvezető tevékenysége
1.	2.	3.

Első időszak (év, hó, nap)

Magasabb harckészültségi fokozat elrendelése a zászlóalj részére

.....től .....ig	A gépkocsi szállító zászlóalj gyülekezésére szolgáló jelzés kiadás. Gépkocsik elvonulása a málházás helyére.	Kiadja a riadó jelet. Ellenőrzi a szolgálati ág vezetők tevékenységét, a kiértesítési rendszert, a tisztek beérkezését a zászlóaljhoz, a személyi állomány felszerelését, fegyverzetét, lőszerakodást, alegységek felsorakozását az alakuló téren, gépkocsivezetők munkáját. A szolgálatvezetőkkel kronometrikusan ellenőrzi az összes tevékenységet.
.....től .....ig.	Gépkocsikra történő felmálházás, anyagi dokumentációk.	Ellenőrzi a gépkocsikat, az anyagrakodáshoz való felkészülést, a dokumentációkat az oszlopparancsnoknál és a gépkocsivezetőknél.

1.	2.	3.
.....től .....ig.	Oszlop megalakítás, menet az összpontosítási körletbe	Ellenőrzi az oszlopmegalakítást, a menetkészenlétet, kiadja a menetparancsot. Ellenőrzi az oszlopok mozgását, a technikai zárórészleget.

Második időszak (év, hó, nap)

Anyagszállítások tervezése

Óraszámban	A parancsnok munkája az elhatározás kidolgozására	Zászlóalj pk.-nak átadja az anyagi készletek szállítására vonatkozó intézkedést. Ellenőrzi és értékeli a parancsnok és a törzs tevékenységét az elhatározás kidolgozásakor, a térkép elkészítésekor, a szállítási számvetések összeállításánál. Ellenőrzi a kidolgozott okmányokat.
Elhelyezési körlet elfoglalásának ideje	Őrzés-védelem megszervezése	A szolgálatvezetőkkel ellenőrzi a munka menetét. Segítséget nyújt az őrzés-védelem megszervezésében.
Óra számban	Feladat meghatározás és feladat lejuttatás a személyi állomány részére	Figyeli az alegység parancsnokok tevékenységét. A parancsok lejuttatását a beosztottakhoz. Ellenőrzi a pártpolitikai munkát, egyéb feladatok végzését, a pihentetés megszervezését.
.....től .....ig.	Gépkocsioszlopok megalakítása	Ellenőrzi: az elhatározásnak megfelelő parancsnoki tevékenységet és a törzs munkáját (szükséges számvetések elvégzését, személyi állomány elosztását oszloponként, technika elosztását oszloponként, anyagi egészségügyi biztosítás megszervezését, párt- és komszomol szervek munkáját).

Harmadik időszak (év, hó, nap)

Anyagi készletek szállítása és sérültek kiürítése támadásban

.....től .....ig.	A zászlóalj áttelepülése új körletbe	Átadja a támadó harcra vonatkozó közlést, intézkedést ad a további áttelepülésre. Ellenőrzi az oszlopok menetét.
.....től .....ig.	Alegységek harcképességének helyreállítása. Atomcsapás következményeinek felszámolása	Átadja az atomcsapásokról szóló közlést. Meghallgatja a parancsnok elhatározását a közlésről. Ellenőrzi a harckészség helyreállítását az atomcsapás következményeinek felszámolását. Figyelmet fordít a mentőosztagok megalakítására, sérültek kiürítésére, sugárfelderítésre.

1.	2.	3.
2 óra időben	Zászlóalj személyi állomány tevékenysége légi támadás alatt	Jelt ad a légitámadás imitálására. Meghallgatja a parancsnokokat.
2 órában	Rádióaktív szennyezett terepszakasz leküzdése	A menet alatt kiadja a terep szennyeződésére vonatkozó közlést. Meghallgatja az 1. sz. oszlopparancsnok elhatározását a szennyezett terepszakasz leküzdéséről. (A 2. sz. oszloppk.-ot valamelyik szolg.-ág vezető hallgatja meg). Ellenőrzi a katonák tevékenységét, hogyan alkalmazzák a védőeszközöket, hogyan végzik a mentesítést.
2,5 órában	Anyagutánszállítások, sérültek kiürítése	A zászlóalj meghatározott körletbe történő beérkezésekor átadja az anyagszállításokra vonatkozó intézkedést. Ellenőrzi a törzs munkáját: az okmányok helyes kitöltését. Feladatot szab a sérültek kiürítésére.
1 órában	Rombolt útszakasz leküzdése	Menet közben átadja a rombolt útszakaszra vonatkozó közléseket, hol van rombolt híd, az imitációs csoportnak intézkedést ad. Meghallgatja a pk. elhatározását, ellenőrzi a folyón való átkelést.
1,5 órában	Anyagátadások	Ellenőrzi az anyagok átrakásának rendjét, a sérültek szállítására való előkészítését, figyelemmel kíséri a sérültek hátraszállítását az egészségügyi alegységekhez, vagy a tábori kórházhoz.
1 órában	Ellenséges támadás visszaverése	Jelt ad az imitálók részére az ellenséges tevékenység megkezdésére. Ellenőrzi az ellenség visszaverésére szolgáló intézkedéseket.

Negyedik időszak (év, hó, nap)

Anyagi készletek fogadása az előjáró tagozattól
Menet végrehajtása az elhelyezési körletbe

2 órában	Gépkocsikon szállított anyagok átvétele éjszaka	Kiadja az intézkedést a szállítmány fogadására. Ellenőrzi a parancsnok és törzsek munkáját. (Körlet felderítés, anyagok átvétele-átadása anyagfajtánként). Meghallgatja a zászlóaljparancsnok elhatározását, azt jóváhagyja.
Parancsnok elhatározása szerint	Phentetés megszervezése	Kiadja az intézkedést a személyi állomány pihentetésére. Ellenőrzi az őrzés-védelmet.

1.	2.	3.
órákban	Gépkocsik karbantartása a telephelyen	Ellenőrzi a gépkocsik karbantartását, az üzemanyag-feltöltések elvégzését. Meghallgatja a parancsnok jelentését a személyi állományról, fegyverzetről, raktári anyagok meglétéről.
.....tól .....ig.	Gyakorlat értékelése	Összegezi a gyakorlat tárgyát, célját, értékeli a tanulmányozott kérdéseket, kihirdeti minden alegységre és a zászlóalj egészére vonatkozóan az értékelést. Összegezi a szocialista munkaverseny eredményeit. Kiemeli a legjobb parancsnokokat és gépkocsivezetőket. Feladatokat szab a további szakharcászati ismeretek el-sajátítására.

A gyakorlatvezető az adott terv kidolgozása során, köteles részletesebben kidolgozni térképen a közléseket és azokat helyesen össze kell kapcsolni az általános harcászati helyzettel.

Az összpontosítási körletben a személyi állomány fedezékeket, bunkereket, óvóárkokat készít, felhasználva az összes helyi álcázó és védő anyagokat. E kérdés kidolgozását le lehet szűkíteni a műszaki építmények kijelölésére.

A bonyolult és a valósághoz közelítő viszonyok gyakorlása érdekében a zászlóalj mozgását és az anyagi készletek szállítását úgy kell beállítani, hogy azok az ellenséges tevékenység időszakában menjenek végbe. Ez lehetővé teszi azt, hogy alapvető feladatként kezeljék az alegységek harcképességének helyreállítását, a tömegpusztító fegyverek következményeinek felszámolását.

A sérültek kiürítését 12–18 fős imitált sérültek kijelölésével célszerű gyakorolni, a zászlóalj-segélyhely, az ezred-segélyhely szerepében tevékenykedjen.

Az előjáró tagozattól érkező anyagi készletek átvételét a következők szerint célszerű megszervezni. Az ellátó szerv szállító eszközei megjelölésére a felmálházott gépkocsikból vegyes oszlopot kell összeállítani és így kell gyakorolni az üres kocsikra való átrakást.

A gyakorlat összes mozzanatában – a menetek végrehajtása alatt, az anyagszállítások, a sérültek kiürítése során oktatni kell a gk. vezetőket a követési távolság betartására, a parancsnokokat az oszlopvezetésre, tájékozódásra a terepen és a térképen. Biztosítani kell az oszlopok időbeni beérkezését.

A NATO fegyveres erői üzemanyaggal való ellátásának egyes problémái

(Fordítás: Przegląd Kwatermistrzowski 1976. évi 4. számából)

Fordította: Hámor Béla KPM nyugdíjas

A csapatok harctevékenység alatti üzemanyag-ellátásának általános koncepciója

A NATO fegyveres erőinek az egyes hadszíntereken történő üzemanyag-ellátási rendszerével kapcsolatos tervezési, szervezési, alkalmazási és fejlesztési alapelvei természetesen az Északatlanti Paktum tagállamai által elfogadott előírások szerint realizálódnak. Általánosan szólva ezek az elvek azt tételezik fel, hogy a csapatok üzemanyag-ellátási rendszerének olyan optimálisnak kell lenni, hogy azok működőképessége akár a hagyományos, akár az atomháború esetében biztosítva legyen. E rendszer optimális alkalmassá tételének a fogalma alatt a nyugati katonai szakértők azt értik, hogy ennek a rendszernek képesnek kell lenni a NATO fegyveres erőinek – mindenféle üzem- és kenőanyaggal való folyamatos és zökkenőmentes ellátására.

A fegyveres erők üzemanyaggal való ellátásának alapvető koncepciójaként a rendszer olyan egyesített szervezési és felhasználási alapelvre került elfogadásra, amelyet – többek között – az alábbiak kell, hogy jellemezzenek:

- konstrukciója legyen a legegyszerűbb, és működési elvei se legyenek bonyolultak, ami azt jelenti, hogy mindennemű szervezeti és adminisztrációs tevékenységnek egyértelműnek, egyszerűnek és szükséges mértékben leszűkítettnek kell lenni. Felteszik, hogy egy ilyen rendszer működésének lehetővé kell tenni a mechanikus, az elektronikus, stb. translációt;

- legyen mozgékony, rugalmas és legyen képes arra, hogy a gyorsan változó helyzetek és a harcoló csapatok változó szükségleteinek a körülményei között is hibátlanul működjön;

- legyen magas fokon alkalmas arra, hogy a csapatokat tervszerűen, közvetlenül és folyamatosan lássa el üzemanyaggal.

A példaképpen felsorolt fenti követelmények kölcsönfüggésben vannak és ezek komplex módon történt szemlélése kedvezően hatott egy olyan üzemanyag-ellátó rendszer kiválasztására, amely a kikötőkben, dokkokban, repülőtereken, tartályokban, tárolókban, tankoló berendezésekben, felvételező kutakban, stb. szétágazó telephelyeket összekötő csővezetékekre támaszkodik.

Ahhoz, hogy ilyen rendszer jól működjék, tehát, hogy a csapatokat – különféle harci-, terep-, napszak-, időjárás-, stb. viszonyok között is a határidők betartásával, folyamatosan lehessen üzemanyaggal ellátni, a különféle szállító eszközöket: vasúti, közúti, vízi és légi szállításokat is igénybe kell venni.

A folyékony üzemanyagok csőhálózatának általános jellemzői

A NATO-ban érvényben levő doktrinákkal megegyezően, e paktum katonapolitikai körei Nyugat-Európa egy részét – az ebben a térségben esetleg bekövetkező fegyveres konfliktus esetében – a legfontosabb kiinduló bázisnak tekintik. Ezért a NATO fegyveres erőinek a parancsnoksága nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy ezen a kontinensen a csapatok üzemanyag-ellátására óriási tárolóhelyek épüljenek; a meglévők pedig nagy mértékben fejlődjenek. A NATO nyugateurópai államainak és fegyveres erőinek a folyékony üzemanyagot illető szükséglete növekedésének mértékében egyre intenzívebben folyik mind a katonai, mind a polgári csőhálózat kiépítése.

Az 1952-ben építeni kezdett katonai csőhálózat repülőgép-, gépkocsi-, nehéz- és egyéb üzemanyagok szállítására is alkalmas. Nyugati adatok szerint pedig a közép-európai cső- és tárolóhely-rendszernek mintegy 1 millió m³ üzemanyag tárolását kell biztosítani. Ebben a térségben (Franciaországot is beleértve) 1963-ban a katonai csővezetékek hossza 5000 km-t tett ki. E hálózat legnagyobb csőrendszerének a Dunkerque–Cambre–Reims–Amsterdam–Liege–Trier–Karlsruhe–Strasbourg útvonalon fekvőt tekintik. Ezen kívül ebben a térségben van az a csőrendszer is amely kizárólag az USA fegyveres erőit hivatott szolgálni és amely Doonges–Nancy–NSZK amerikai támaszpont útvonalon fekszik.

A Közép-Európában levő polgári csőhálózat a Földközi Tenger és az Északi Tenger felől érkező folyékony üzemanyag szállítását biztosítja. Ennek a hálózatnak az összetételébe 7 csővezeték tartozik. Útvonaluk: Wilhelmshaven–Wessling; Rotterdam–Antwerpen; Laver (Marseilles körzetében)–Strassburg–Karlsruhe; Génova (Olaszország)–Ingolstadt; Trieszt (Olaszország)–Ingolstadt; Ingolstadt–Karlsruhe.

A főbb polgári és katonai csővezetékekből különféle irányú mellék csővezetékek ágaznak ki. A katonai csővezeték 30–10 cm átmérőjű csövekből épült úgy, hogy a csövek átmérője a kikötőtől való eltávolodás mértékében szűkül. A Közép-Európában levő folyékony üzemanyagot szállító csővezeték éves átbocsátó képessége változó. Az északnyugati vezetéknel 20 millió tonnát, a Rotterdam–Rajna vezetéknel 24 millió tonnát, a délnyugatinál cca 35 millió tonnát; a Rajna–Duna vezetéknel pedig 15 millió tonnát tesz ki.

A csapatok üzemanyagellátása szervezési alapelvei

A NATO fegyveres erői egész üzemanyag-ellátó rendszerének a szervezéséért és működéséért az adott térségben állomásozó (pl. amerikai) fegyveres erők összetételébe tartozó, illetékes parancsnokságok, ellátó és javító csoportok felelősek. Ezek a szervek emellett a folyékony üzemanyagoknak és kenőanyagoknak a szárazföldi mechanikus eszközökkel és a vízi utakon való szállításokkal is foglalkoznak, de felelősek a partmenti tengeri (cabotage) szállításokért is.

Általánosan szólva a csapatok üzemanyag-ellátó rendszere a tengeri átrakó kikötőket (ahol a szállítás kezdetét veszi), valamint a NATO egyes átvevőhelyeit egyaránt magában foglalja. Amellett az üzemanyag-ellátás folyamataiban, bizonyos munkamegosztás szerinti megkülönböztetés is érvényesül, melynek alapvető értelme az alábbi:

– a hádszintéren a tábori hadsereg hadtápterületén a folyékony üzemanyagok és kenőanyagok disztribúciójáért az ellátó és javító parancsnokságok, az a törzse felelős, amely az üzemanyag-elosztás részletes tervét készíti;

– a hadműveleti magasabbegységek hadtáp területén az üzemanyagok disztribúciójáért az ellátó és javító parancsnokság törzsébe tartozó ellátó részleg felelős;

– a légierők szállító eszközei, amelyek pl. valamely légideszant hadműveletben vesznek részt, csak addig az időpontig lesznek a légierők ellátószolgálatára által üzemanyaggal ellátva, amíg az adott térségben az illetékes szárazföldi erőkkel felveszik a kapcsolatot;

– a tengerparti térségekben harcoló csapategységeket az úszó ellátópontok, avagy a tengeri támaszpontok látják el üzemanyaggal.

A tábori hadsereg hadtápterületén az üzemanyagellátó-rendszer összetételébe többek között a nyílt tengeren, vagy a kikötőkben történő üzemanyagátvitelre, illetve rakodásra alkalmas helyhez kötött és mozgó berendezések is beletartoznak. Elsősorban olyanok, mint:

- a tengeri–szárazföldi üzemanyag-kirakó berendezések,
- az üzemanyagok tárolását és elosztását szolgáló (helyhez kötött és mozgó) berendezések és raktárak;
- csővezetékek és szivattyúk, komplett felszereléssel, ezen belül üzemanyaglaboratóriummal is.

Az üzemanyagellátó-rendszerekkel szemben támasztott követelmények

A NATO fegyveres erők közép-európai ellátó rendszerének a helyes működése – nyugati szakértők véleménye szerint – nemcsak a Földközi-tenger és az Északi-tenger felől érkező üzemanyagoknak a kikötőkből való elszállítását biztosító jól kiépített katonai és polgári csővezetékes rendszerétől függ, hanem sok más tényezőtől is. Említést tesznek itt például a parancsnokok különös felelősségéről a tekintetben, hogy a kapott üzemanyaggal való ellátás választék szerinti elosztásának a tervei, valamint a laboratóriumi vizsgálatok is megfelelő módon készüljenek. Lényeges szerepe van a műszaki törzsek felelősségének is a tekintetben, hogy a rendszer szárazföldi elemei (csövei, raktárai, lerakatai stb.) helyesen épüljenek, megfelelően legyenek karbantartva és üzemeltetve. Az üzemanyagellátási rendszer megfelelő működése vonatkozásában nagy felelősség hárul a szállító egységekre (törzsekre) is az anyagok katonai, vagy polgári eszközökkel való fuvarozása tekintetében.

A NATO fegyveres erői szakértőinek a véleménye szerint a tengeri úton kapott folyékony üzem- és kenőanyag elosztási rendszerének többek között lehetővé kell tennie:

– a tankhajók és egyéb tengeri szállítóeszközök, valamint a tengerpart közelében levő tartályok gyors kiürítését és az üzemanyagoknak közvetlen úton a szárazföld belsejébe szállítását;

– a nagy (pl. 800 000 literes 4000 m³ űrtartalmú) összerakható konténerek üzemanyag tárolókénti felhasználását, illetve ezek földbe süllyesztését;

– az 55 gallonon belüli (1 gallon – 3785 liter) űrtartalmú tartályok, valamint az 500 gallon űrtartalmú szállító konténerek minél szélesebb körű alkalmazását;

– az üzem- és kenőanyagok szállító eszközeként a ponyvából készült (rugalmas) vezetékek alkalmazását, amelyek a helyhez kötött és a mozgó ellátópontok elosztó rendszerének fontos elemeit képezik;

– az új (pl. Goer) típusú gépkocsi-tartályok alkalmazását, amelyek a nehezen járható terepen való mozgásra alkalmassá vannak téve és amelyeket a harcselekmények közvetlen körzetében levő harcoló csapatok (egységek, magasabbegységek) üzemanyagellátására közvetlenül lehet felhasználni;

– az üzemanyagellátás folyamatoságának a biztosítását az üzemanyag-tároló helyek ésszerű telepítése, valamint (pl. 220 m³ űrtartalmú) rugalmas és fémtartályok stb. alkalmazása útján;

– az üzemanyagelosztás korszerű módszereinek az alkalmazását, különös tekintettel ezen eszközöknek a speciális típusú szállító repülőgépeken és helikoptereken való szállítására, melyek segítségével azokat a fegyveres erőket lehet ellátni, amelyek nehéz harchelyzetben vannak stb.

Az üzemanyagszállító-eszközök jellemzői

Azokon az üzemanyagszállító-eszközökön kívül, amelyekről az előzők során szóltunk és amilyenek a helyhez kötött csővezeték-hálózatok, a NATO fegyveres erői, más hasonló rendeltetésű megoldásokat is alkalmaznak. Nevezetesen a figyelem előterébe került a 6 és 8 coll (21, 24 és 26, 28 cm) átmérőjű összerakható csőhálózat alkalmazásának a lehetősége is. Ezen eszközök segítségével tervezik az üzemanyagnak a közlekedési útvonalak mentén elhelyezett lerakataiból a tábori badsereg hadtápterületére való szállítását. Arra is gondolnak, hogy pl. a repülő – ezen belül a harcászati repülő – bázisokat is összerakható csővezeték útján kötik össze a helyhez kötött csőhálózattal, vagy üzemanyag-lerakatokkal. Az üzemanyag-szállítás helyettesítő eszközeként – ebben az utóbbi esetben – tervbe vették a ponyvából készült (rugalmas tartályok) vezetékek alkalmazását is.

Hangsúlyozni kell, hogy a tábori csővezetékek, vagy egyéb ilyen fajta rugalmas eszközök felhasználására a NATO fegyveres erői igen nagy figyelmet szentelnek. Ez elsősorban abból fakad, hogy a folyékony üzemanyag ilyen fajta szállítóeszközeinek az alkalmazása útján arra törekednek, hogy létrehozzák a „mozgatható” csőhálózatot, amelyet a harcoló csapatokhoz közelebb, rendszerint a tábori hadsereg, sőt egészen a hadtest hadtápterületéig vezetnének el. Hangsúlyoznánk azonban, hogy azoknak az összerakható, vagy más rugalmas tábori csővezetékeknek az építése, amelyeken át az üzemanyagot a fővezetékekhez, a legfőbb átvevőkhöz, illetve a felhasználókhöz kívánják továbbítani – csakis kedvező harci körülmények és terepviszonyok között lehetséges. Azt is feltételezik, hogy az effajta megoldásokat a folyékony üzemanyagszállító eszközök kiegészítő eszközeiként kell kezelni, főként pedig a csővezeték végpontja és az üzemanyag-lerakatok (szállító egységek) viszonylatában.

A Közép-Európa térségében levő NATO-tagállamok a tengeri szállítóeszközök fejlesztésére, valamint a kikötők és tengeri támaszpontok korszerűsítésére igen nagy gondot fordítanak. A NATO katonapolitikai köréi ugyanis úgy vélik, hogy a tengeri szállítás – különösen háborúban – az Egyesült Államokból más tengeren túli kontinensekből indított csapat-, nyersanyag- és ellátmány-szállítások tekintetében – főszerepet fog betölteni. A nyersolaj szállításokhoz óriási tartály- (tank-) hajókat kell igénybe venni, amelyek az olajat a különböző nyugat-európai kikötőbe juttatják. Amellett a nyersolajat még petrochemiai üzemekben fel is kell dolgozni, ami – különösen hadművelet körülményei között – ugyancsak komoly problémát jelent. E kérdés megoldása érdekében a

NATO egyes tagállamai már régóta tesznek különféle előkészítő intézkedéseket. Ismeretes ugyanis, hogy például Nyugat-Európa kapitalista államai tengerpartjai mentén számos olyan tengeri kikötő van, amelyet állandóan korszerűsítének és szélesítenek. A fontosabb tengeri kikötők átrakó képessége különféle és általában évi 3–25 millió tonna nyersolajra tehető. Amellett a tankhajókból történő kirakodás helyei rendszerint a kikötőktől és tengeri bázisoktól bizonyos távolságban települtek.

A NATO főbb tagállamai tengeri erőinek üzemanyaggal való ellátása vonatkozásában az ellátásnak nemcsak az úgynevezett hagyományos módszerét veszik figyelembe, hanem az olyan különleges módszereket is, amelyeket a NATO mozgó tengeri támaszpont-rendszere keretében szerveznek. A hádműveleti magasabbegységeknek a tengeren történő anyagi-technikai ellátását a NATO főbb tagállamainak a haditengerészete állandóan tökéletesíti. Ez többek között abban is kifejezésre jut, hogy gyors ütemben építik az ún. „Sacramento” típusú ellátó hajókat, melyek kiszorító képessége 53 600 tonna, sebessége pedig 26 csomó. Ezekben a hajókon a folyókony és a szilárd anyagok átrakásához a hajó mindkét oldalán 15 speciális berendezés van. Minden egyes hajóról, 1 óra leforgása alatt, a repülőgép-anyahajókra 1400 tonna üzemanyagot, 280 tonna lőszeret és 50 tonna élelmiszert lehet átrakni.

A NATO tengeri hadereje tengeren való ellátása problémáinak – különösen különböző tengeri hadgyakorlatok keretében – nagy figyelmet fordítanak. Többek között a NATO 1969. évi tengeri gyakorlatán egy Provider típusú kanadai tartályhajó az USA, Nagy-Britannia, Dánia és az NSZK haderői több tíz hadihajójának a készleteit volt képes kiegészíteni. Ezek a hadihajók az ellátó egység 18 csomó sebességgel úszó traverzein, menet közben kapták az utánpótlást. Az átféjtő szivattyúrendszer teljesítő képessége óránként 1500 tonna üzemanyag, ami lehetővé tette, hogy 25 perc alatt két romboló vagy fregatt egyidejűleg kapja meg az utánpótlást.

Amint azt egyes források közlik – a hajók 30 éves élettartamát véve figyelembe – a nyugati szakértők úgy vélik, hogy 1980-ig az USA kiegészítő flottájának az összetételében 40, 1990-ig pedig mintegy 30 AFS, AOE, AOR típusú ellátóhajó és AE típusú szállítóhajó marad speciális fegyverek és lőszerak szállítására céljából. Az amerikai fegyveres erők parancsnoksága úgy gondolja, hogy a mozgó támaszpontrendszerben az ellátóhajók ezen mennyisége nem elegendő és ezért elhatározta a következő 15 év alatt további 38 univerzális ellátó egység építését. A tervek kidolgozása során többek között olyan új AOEF típusú ellátóhajó építésére is gondolnak, melynek kiszorító képessége – teljes megterhelés esetén – 45 000 tonnát tenné ki.

A NATO európai fegyveres erők ellátási (ezen belül üzemanyagellátási) rendszerének a zavartmentes működése – a nyugati szakemberek véleménye szerint – nem csak a különböző katonai szállító berendezésektől, hanem sok más tényezőtől is függ. Elsősorban a polgári szállítóeszközök és vasúti–közúti hálózat problémáinak a különös jelentőségét hangsúlyozzák. Egyes források szerint a NATO köreiben az európai hadszíntér hádműveleti előkészítése terén az egyik legfontosabb intézkedés a vasúti–közúti hálózat szisztematikus fejlesztése, valamint a szállítóeszközöknek a háborús körülmények közötti üzemeltetésre való előkészítése. Háborúban minden fajta szállítóeszköz alkalmazásra kerül, a főszerepet mégis – a szárazföldi közlekedés területén – a gépkocsiszállítás fogja játszani, különösen a csapatok átcsoportosítása és az ellátási (ebben az üzemi

anyagellátási) szállítások vonatkozásában. Nyugati körökben a katonai tömeg-árak nagy távolságra való szállítása tekintetében nagy fontosságot tulajdonítanak a vasúti közlekedésnek. A vasút lehetővé teszi ugyanis, hogy akár a csapatok hadművelési széttagolásakor, akár fegyveres tevékenység alatt, nagy mennyiségű nehéz fegyverzet és felszerelés, valamint jelentős mennyiségű különféle rakomány kerüljön átcsoportosításra.

A NATO fegyveres erői anyagi-technikai biztosításának a fent említett módszereitől és eszközeitől függetlenül a paktum katonai körei a maguk katonai terveiben számos más intézkedés megtételét is figyelembe veszik. A nyugati szakemberek véleménye szerint a folyékony üzemanyagnak a csővezetéki hálózat igénybevételét illető alapvető szállítási megoldástól függetlenül az üzemanyagszállítási-rendszer kiegészítő eszközeit is fejleszteni, illetve korszerűsíteni kell, különös tekintettel a folyami bárkákra, a vasúti és közúti (gépkocsi) tartályokra, a speciális típusú repülőgépekre, helikopterekre stb.

A NATO fegyveres erői üzemanyagellátása üzemi-pénzügyi problémái

Az üzemeltetés és a pénzügyi ellátás problémáival a NATO speciális Infrastruktúrális, valamint Pénzügyi Bizottsága foglalkozik. Ezek a bizottságok az Északatlanti Paktum Tanácsának az alárendeltségében működnek. Az egyes bizottságok többek között az alábbiakkal foglalkoznak:

- a NATO egyes parancsnokságaival egyetértésben pl. a térségek hadművelési előkészítésére szánt hitelösszegek nagyságának a meghatározása;

- a katonai objektumok, ezen belül a NATO fegyveres erői üzemanyag-ellátó-rendszere különféle berendezési építésével kapcsolatos alapelvek meghatározása;

- a fent említett hitelek (pénzalapból) épített katonai létesítmények megfelelő karbantartása feletti felügyelet, illetve ellenőrzés. A hitelt felvevő állam ugyanis ellenérték képpen köteles a létesítmények karbantartásáról gondoskodni. Az ilyesfajta létesítményekhez számítják többek között a Közép-Európában levő csővezetékek egész hálózatát, különböző elágazásaival együtt; az Atlanti-óceántól egészen a Weser vonaláig, valamint a Norvégiában, Dániában, Schleswig Holsteinben, Olaszországban, Törökországban és másutt levő vezetékeket is beleértve;

- a NATO fegyveres erői üzemanyagellátó-rendszere működési alapelveinek a meghatározása, szoros kapcsolatban a polgári vezetékekkel, valamint a katonai fűtőanyag-vezetékekkel stb.

Abból a célból, hogy Közép-Európában a NATO fegyveres erői üzemanyagellátó-rendszere helyes működésének az érdekében a különböző feladatok koordinálhatók legyenek, többek között a csővezetéki hálózat építése, üzemeltetése és pénzügyi ellátása ügyeinek az intézésére, speciális részleget hoztak létre. E részleg ellenőrzési feladatait egy speciális bizottság látja el, melynek összetételébe az Északatlanti Paktum egyes tagállamainak a képviselői kerülnek.

Az üzemanyag hálózat üzemeltetési kérdése, függvénye a megfelelően telepített, kiépített, korszerűsített és kihasznált háttérnek, amelyet többek között az üzemanyag-lerakatok képezik. Ezzel kapcsolatban a különböző csővezetékek mentén korszerű üzemanyag-lerakatok kerültek felépítésre, melyek összegezett úrtartalma (1971. évi nyugati adatok szerint) 120 000 m³-t tesz ki. A NATO európai fegyveres erői üzemanyag-hálózatának és tábori lerakatainak az együttes

befogadó képességét 3 millió m³-re teszik. Példaképpen említsük meg, hogy az NSZK területén a fontosabb üzemanyag-lerakatokat az alábbi helységek közelébe telepítették: Thübingen, Zweibrücken, Hinterweidenthal-Hauenstein, Gerresheim, Huttenheim és Mainz (Düsseldorf). Meg kell említeni, hogy az üzemanyagkészletek olyan mennyiségű tárolása amely (békében) a NATO fegyveres erői szükségleteit teljes mértékben fedezné – nehézségekbe ütközik. Közölték például, hogy 1970. év végén csupán 1 hónapra szóló üzemanyagkészlet volt biztosítva. Az a vélemény alakult ki, hogy a NATO fegyveres erőinek együttes üzemanyagkészlete körülbelül 20 napi hadviselésre elegendő.*

A fentiekben felvetett téma nem tükrözi az ezekkel a kérdésekkel foglalkozó szakemberek általános véleményét, annál is inkább, mert a cikk kizárólag a hozzáférhető forrásokra támaszkodott. Figyelembe véve azt, hogy a világsajtó hasábjain megjelenő mindennemű katonai jellegű információ tendenciózus fogalmazású lehet, az itt említett problémákat is bizonyos fenntartással kell fogadni.

* Malinka H.: zur Treibstoffversorgung der NATO-Streitkräfte. „Militärwesen“ 1971/X.

TARTALOMJEGYZÉK

Politikai munka a hadtápszolgálatban

Sándor György ezds.	A személyi állomány körében folyó pártpolitikai munka néhány tapasztalata és feladatai a hadtápszervek háborúra történő felkészítése során — — — — —	3
---------------------	--	---

A hadtápbiztosítás elmélete

Dr. Lapos Mihály ezds. a hadtudományok kandidátusa	Szempontok a hadtápegységek „M” tevékenységének ellenőrzésére — — — — —	17
Fischer László alez.	A hadrafoghatóság értékelésének néhány kérdése — — — — —	25

Harckészültség és hadtápkiképzés

Gombás Kálmán alez. és Galambos János alez.	Az „MZ” anyagok és technikai eszközök tárolása és karbantartása — — — — —	33
Gábor László t. fhdgy. Fővárosi Bírósági Tanácselnök	A közlekedés néhány időszerű kérdése — —	41

Csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Imru József őrgy.	A takarékos gazdálkodás jelentősége és feladatai — — — — —	55
Boros János mk. alez. és Fazekas Imre őrgy.	Nagytömegű lőszer átadás-átvétele vasúti és gépkocsiszállítási ágazatok találkozásánál létrehozott anyagátadó helyen — — — — —	60
Soós László alez.	Fegyverzettechnikai biztosítás az ezred támadóharcában — — — — —	72
Ivánovics Iván mk. szds. és Ujvári Mihály szds.	A textiltisztító szolgáltatás helye és szerepe a Magyar Néphadseregben — — — — —	78
Skrabán László alez.	Szállítások megszervezése a Központhadtápban	83

Hadtápvezetés, rendszerszervezés és adatfeldolgozás

Dr. Deák Péter alez. a hadtudományok kandidátusa	A Fegyveres Erők hadtápjának vezetéséről —	89
Dina István mk. hdgy. és Kiss István mk. alhdgy.	Az MNHF-ség elektronikus számítástechnikai eszközei, jelenlegi és távlati felhasználásuk —	94

*Külföldi folyóiratszemle
(Fordítások)*

Habik László nyá. alez.	„Fegyverbarátaink — a szovjet katonák is ké- szülnek a Nagy Októberi Szocialista Forrada- lom 60. évfordulójának megünneplésére” c. cikksorozat annotált fordításának folytatása —	99
	Az életkörülményekről való gondoskodás közös ügy — — — — —	99
	A harcosok kifogástalan külsejéért — — —	101
	A legfontosabb — az alkotó szemlélet — —	104
	A harcosok egészsége védelmének érdekében —	106
Dr. Medveczki Pál o. alez.	Önálló gépkocsi szállító zászlóalj szakharcászati gyakorlata — — — — —	109
Hámor Béla	A NATO fegyveres erői üzemanyaggal való el- látásának egyes problémái — — — — —	114

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Политическая работа в службе тыла</i>		Стр.
Полковник ШАНДОР Дьёрдь	Некоторый опыт и задачи партийно-политической работы, проводимой среди личного состава при подготовке тыловых органов к войне — — —	3
<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Кандидат военных наук полковник д-р ЛАПОШ Михай	Принципы контроля за „моб” деятельностью тыловых частей — — — — — — — — —	17
Подполковник ФИШЕР Ласло	Некоторые вопросы оценки боевой готовности —	25
<i>Боевая готовность и тыловая подготовка</i>		
Подполковник ГОМБАШ Калман Подполковник ГАЛАМБОШ Янош	Хранение и содержание мобилизационных запасов и технических средств — — — — —	33
д-р ГАБОР Ласло Старший лейтенант запаса	Некоторые актуальные вопросы сообщения — —	41
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Майор ИМРУ Йожеф	Значение и задачи экономного хозяйствования —	55
Подполковник-инженер БОРОШ Янош Майор ФАЗЕКАШ Имре	Прием и передача большого количества боеприпасов на приемо-сдаточном пункте, организованном на стыке железнодорожной и автомобильной дороги — — — — — — — — —	60
Подполковник ШООШ Ласло	Снабжение боеприпасами в наступательном бою полка — — — — — — — — —	72
Капитан-инженер ИВАНОВИЧ Иван Капитан УЙВАРИ Михай	Место и роль чистки текстильных изделий в венгерской народной армии — — — — —	78
Подполковник ШКРАБАН Ласло	Организация перевозок в тылу Центра — — —	83

Управление тылом, организация систем и обработка данных

Кандидат военных наук подполковник д-р ДЕАК Петер	Об управлении тылом вооруженных сил — —	89
Лейтенант-инженер ДИНА Иштван Младший лейтенант-инженер КИШШ Иштван	Электронно-вычислительные средства Главного управления тыла ВНА, их использование в настоящее время и в перспективе — — — —	94
 <i>Обзор зарубежной печати (переводы)</i> 		
Подполковник в отставке ХАБИК Ласло	Продолжение опубликования статей, переведенных по поводу: „Наши друзья по оружию — советские воины также готовятся достойно встретить 60-ю годовщину Великой Октябрьской социалистической революции” — — — — — — — — — — „Быт — забота общая” — — — — — — — — — — „За образцовый внешний вид воинов” — — — — — — — — — — „В основе — творческий подход” — — — — — — — — — — „В интересах охраны здоровья воинов” — — — — — — — — — —	99 99 101 104 106
Подполковник медицинской службы д-р МЕДВЕЦКИ Пал	Тактико-специальное учение отдельного автотранспортного батальона — — — — — — — — — —	109
ХАМОР Бела	Некоторые проблемы снабжения горючим вооруженных сил НАТО — — — — — — — — — —	114

M E L L É K L E T T E K
/ d b r á k /

"Az "MZ" anyagok és technikai eszközök
tárolása és karbantartása" című
cikk 1-9 minta mellékletei

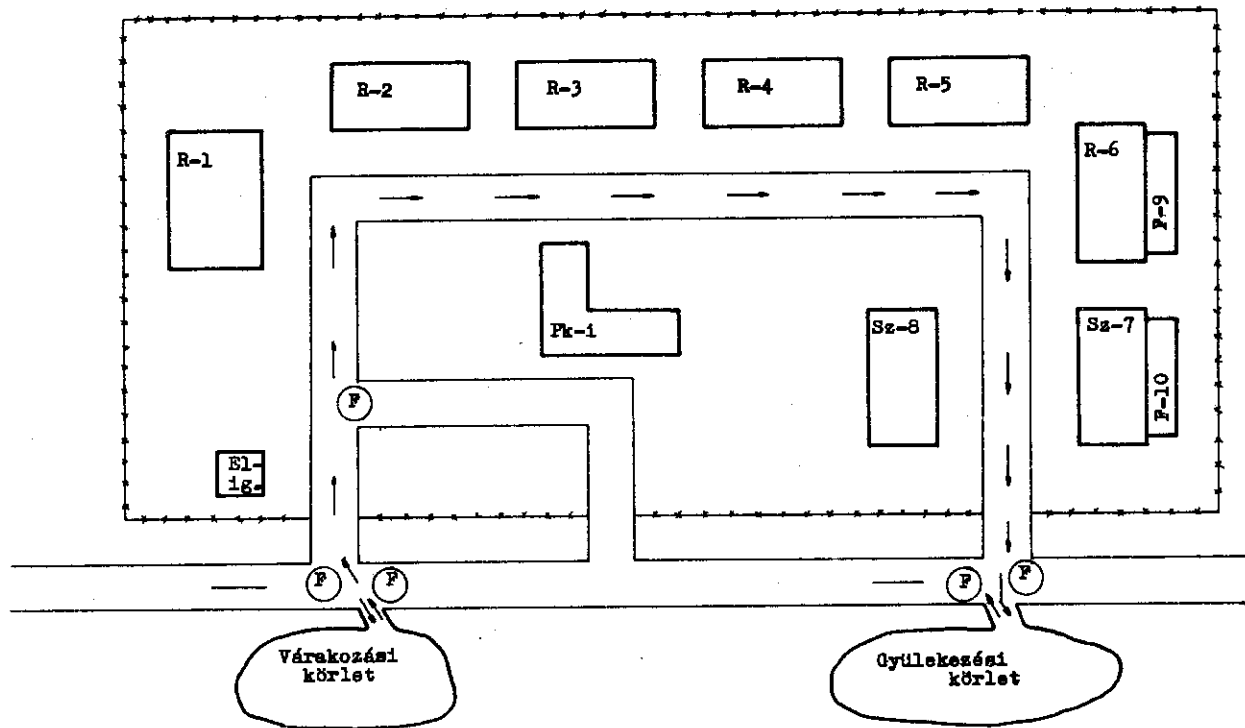

3./ Forgalmi rend

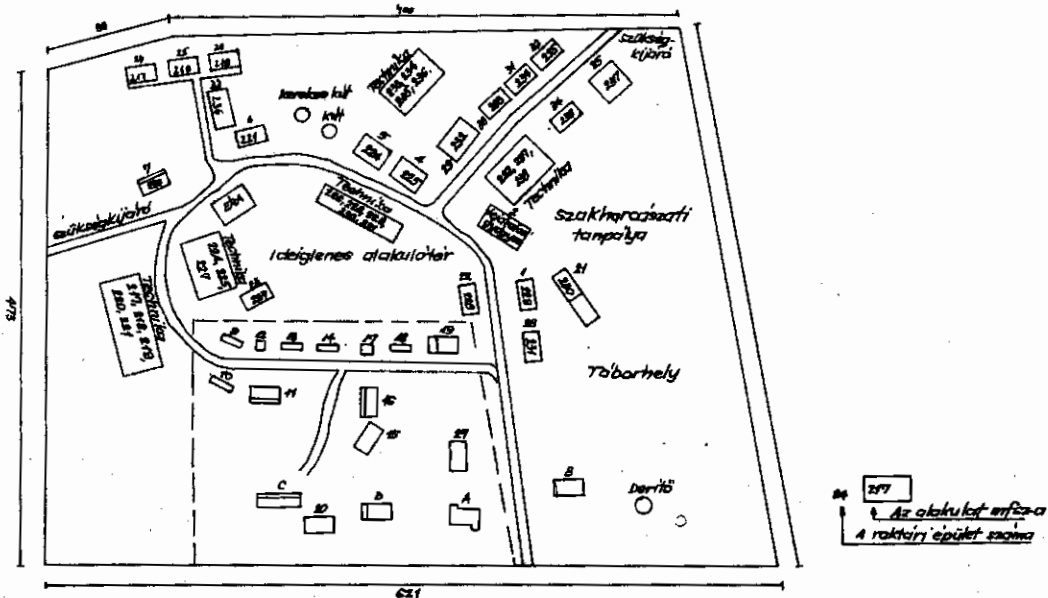

4./ Útemterv a vételezők bázis területére történő beléptetésére

Útem	Időpont		Össze- sen belép- het	alakulatok mész.-ai													
				156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	
	nap	óra		beléptethető jármű													
1		09.30	30	8	8	7	5	2									
2		10.30	2			1	1										
3		10.45	2														
4		11.45	26					6	8	2	7	4					
5		12.00	2								1						
6		12.15	6								4						
7		12.45	14									2	6	1	2	1	4
8		13.15	8		8												
9		13.30	2											1	1		
10	-1	13.45	2												2		
11		14.15	6						4								
12		14.45	4							4				4			
13		15.45	18	8		8	6		4								
14		16.15	8														
15		16.45	2								2						
16		17.15	8					8									
17		18.45	14								6	6	2				
18		19.45	10							8							
19		20.45	8										4		2	4	
20		21.15	4												4		
21		22.15	8											6			2

A BÁZIS VÁZLATA ÉS A MELLÉKLETÉT KÉPEZŐ
ALAPADAT NYILVÁNTARTÁS

1./ Vázlat a .....bázisról

2./ Alapadat nyilvántartás

		Az építmény						Megjegyzés
Szám- no- száma	Megnevezése, típusa	zárt raktár			szin		Fél- szin	
		fűt- hető	nem fűth.	Össz.	zártnyil- tott	Össz.		
A	lakás és őrépület	150		150				
B	parancsnoki és ti. szálló	120		120				
C	tanterem és legs. körlet	200	•	200				
D	stb. stb.							
	Összesen:							
1.	raktár, téglafalu	200		200				
	stb.							
	stb.							
8.	barak		220	220				
	stb.							
14.	szin alu. borításu				360	360		
	stb.							
18.	vasvázis szin feszkerkezettü szin				360 100	350 100		
	stb.							
	stb.							
22.	fa. fészker					50		
	stb.							
	stb.							
	Összesen:							
Mindösszesen:								
Egyéb adatok:								
1./ A bázis összterülete				C-81.				
2./ Építmények száma:				db.				
3./ Tárolva:				kősp.,		táb.,		HDS htp. Össz. egység anyagai
4./ Épületek fenntartására vonatkozó adatok.								
5./ Stb., stb.								

2./ Számvetés a karbantartás anyagsükségletére

Anyag, technikai eszköz		Karbantartó anyagok és eszközök							
		me.	meny-nyis.	fe.ola.kg.	zöldstb.kg.	stb.	stb.		
megnevezése									
Helyszínen szorv. munkacsop.									
	Összesen:								
Központi leg. biztosított brigádokkal raktárp. fennhíradó eszközök, gépjárművek és gép.									
	Összesen								
Összesen									
Összesen									
Mindössz.									

Megjegyzés: A karbantartó anyagok és eszközök mennyiségét normák alapján kell megállapítani.

3./ Ütemterv a karbantartás végrehajtására

Anyag, techn. eszköz		Január	Február	Március	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Megjegyzés
Helyszíni munkacsop.	turnus/fő mész.	0 1/50	20											
		156-165												
	turnus/fő mész.													
Központi brigádok vektár ép. hivatás sz. gimnázium	turnus/fő mész.													

4./Terv az anyagok frissítésére és cseréjére

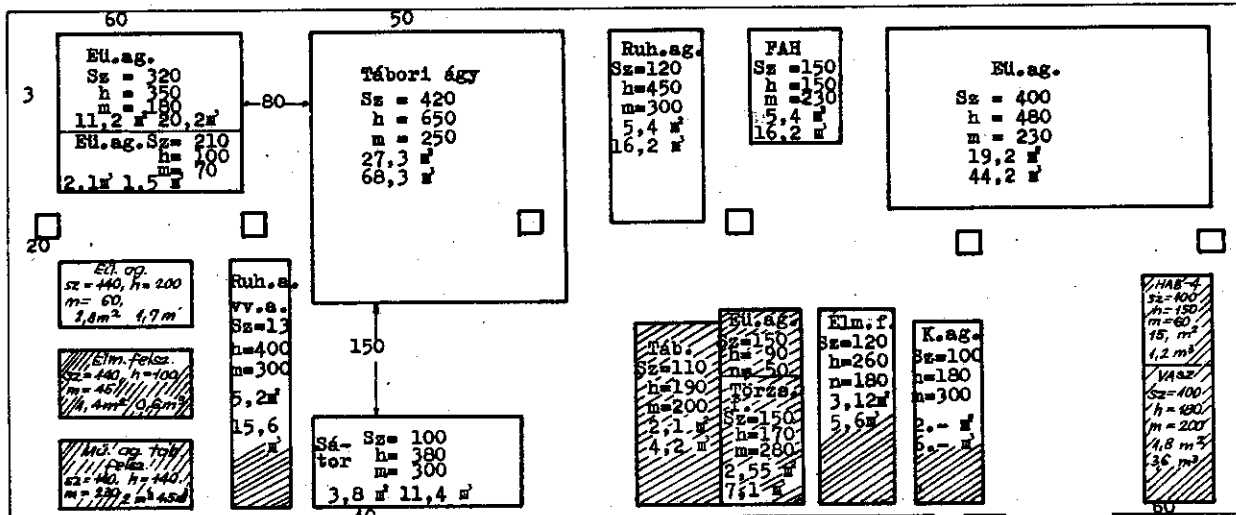
Anyagok		Utolsó friss. ideje	A soron következő frissítés /csere/ idő.										Helye	Megjegyzés		
megnevezése	meny-nyiség		jan.	febr.	márcs.	ápr.	máj.	jun.	jul.	aug.	szept.	okt.			nov.	dec.
150 gr-os húskonz.	316	1976. 1.hó		X											KÉRA	
Liszt	610	1976. 1.hó		X											KÉRA	
Zsír	310	1976. 1.hó		X											KÉRA	
stb.		1976. 1.hó		X											KÉRA	
Vér- plazma		1976. 12.hó						X							EÜR	
Infúziós oldat		1976. 12.hó						X							EÜR	
stb.		1976. 12.hó						X							EÜR	

Megjegyzés: - az x-el jelölt rovatokba ismertté válása után a csere napját is be kell írni.

- ha a frissítésre tervezett anyagok az alakulatok komplettjeibe vannak elhelyezve, akkor a "Megjegyzés"-be a mfsz.-okat is fel kell tüntetni.

V Á Z I A T

a .....mfss.-u .....anyagai elhelyezéséről
/egy változat/

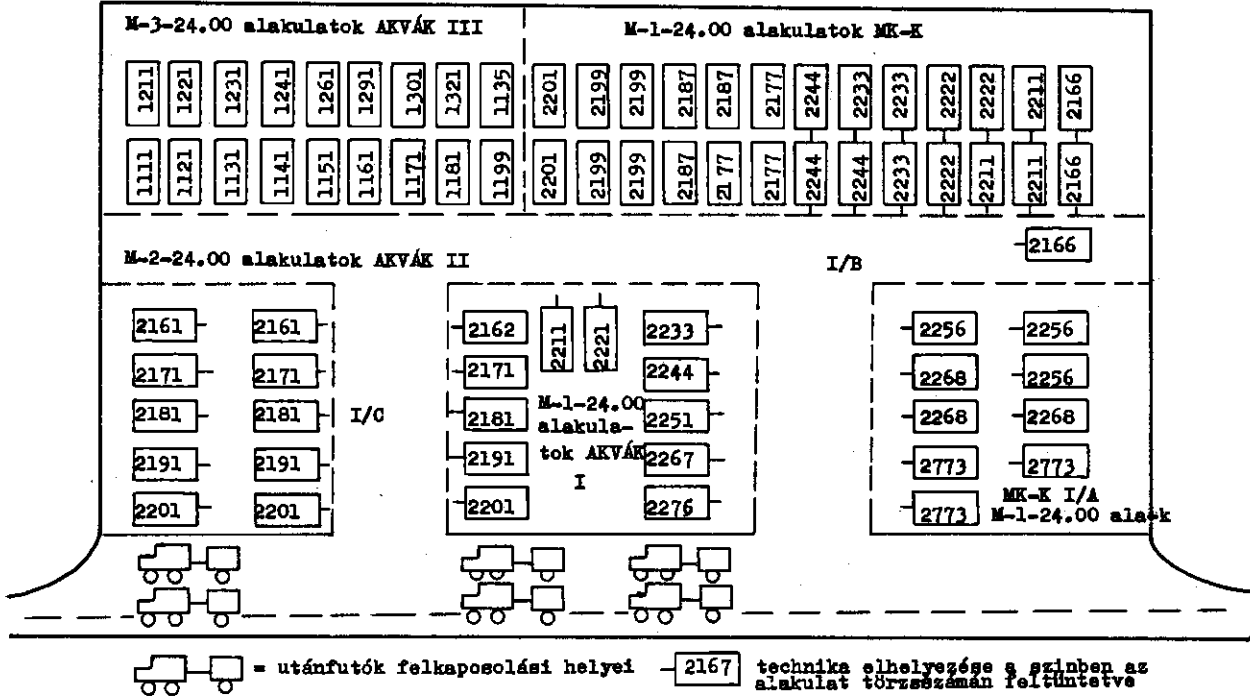

Jelmagyarázat:

- = alakulattá váláshoz szükséges anyagok
- = tevékenységhez szükséges anyagok

V Á Z L A T

.....számu zárt szinben tárolt technikai eszközök csoportosításáról
/egy változat/

TÖRZS ADATLAP

.....bázisról

1./ A bázis alárendeltsége:2./ Az utalt /megalakuló/ egységek megalakulási folyószámai:

Összesen egység:

3./ Tárolótér szükséglet /kell/ m³. illetve m²

A tárolótér helyzet rögzítésének időpontja	Zárt /m ³ /			Nyitott /m ³ /			Nyitott eg. z.	Üzartartály		
	F	NP	Össz.	Szin	Pész.	Össz.		B	G	Össz.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

4./ Van tárolótér bázison belül m³. m²

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

5./ Van tárolótér a megalakulás körzetében m³. m²

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

6./ Van tárolótér bázison és a megalakulás körzetében Össz. m³. m²

7./ Hiány-tárolótér m³. m² /a bázison a megalak.körzethez viszonyítva/

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

8./ Felesleg tárolótér m³. m² /a bázison és a megalak.körzethez viszonyítva

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

T E R V

az "MZ" anyagok és technikai eszközök karbantartására
1976 - 1980

Bázis /raktár/	Karbantartási feladatok	Munkaerő szükséglet														
		1976			1977			1978			1979			1980		
		fő	idő- tart. átl.	éves	fő	idő- tart. átl.	éves	fő	idő- tart. átl.	éves	fő	idő- tart. átl.	éves	fő	idő- tart. átl.	éves
Kecskéd	anyagok															
	gjművek és gépek															
	híradó eszkö- zök															
	stb.															
	raktáépüle- tek fenntart.															
	összesen:															

Megjegyzés: Az utolsó tétel után az alárendeltek adatait összesíteni kell.

T E R V

az "MZ" anyagok és technikai eszközök karbantartására
/.....évre/

1./ Ütemter a feladatok végrehajtására

Bázis /raktár/	Karbantartási feladatok		Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jun.	Jul.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Össz.	
Kecskéd	anyagok	fő	50			70			50			90			260	
		turnus	1			8			16			24				
		től-ig	10	20		1	10		10	20		20	30			
	gjművek és gépek	fő							30							30
		turnus							12		31					
		től-ig							1							
	híradó eszkö- zök	fő			10											10
		turnus			6											
		től-ig			1-31											
	stb.	fő														
		turnus														
		től-ig														
	raktáépüle- tek fenntart.	fő										40				40
turnus											20					
től-ig											1	30				
Összesen:	fő	50		10	70			30	50		40	90			340	
	turnus	1		6	8			12	16		20	24				
	éves á	5,5		0,8	7,7			7,4	5,5		6,6	9,9			43,4	

2./ Terv a tartalékos állomány behívására

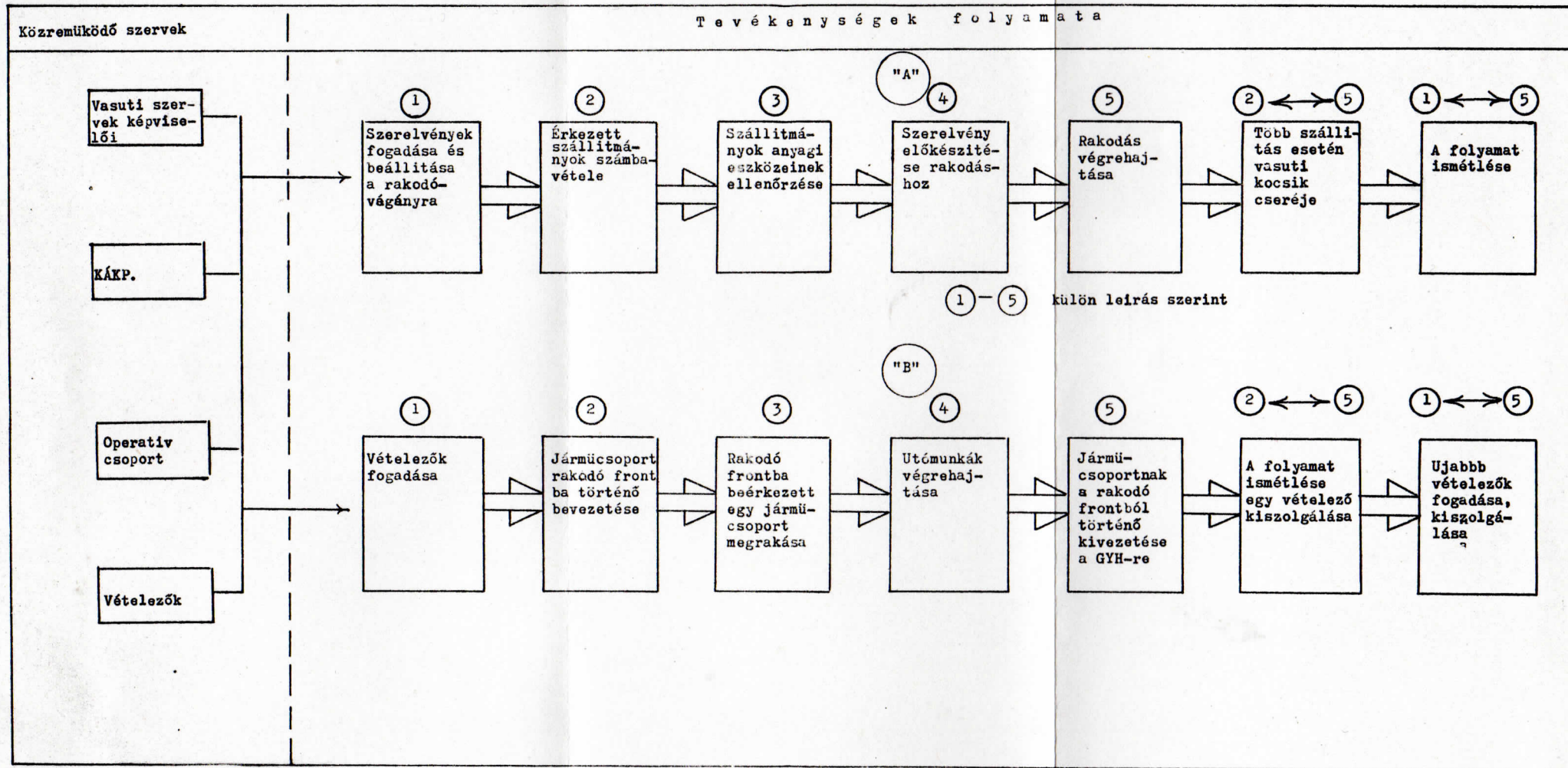
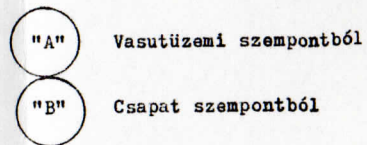
Turnus		anyagok		g.jművek.gép.		hír.eszköz		stb.		stb.		raktár épül.			Összesen				
Szám	Bevonulás időpontja	karbantartására																fő	éves átl.
		fő	nap	éves átl.	fő	nap	éves átl.	fő	nap	éves átl.	fő	nap	éves átl.	fő	nap	éves átl.	fő		
Mindösszesen:			X			X			X			X			X				

"Nagyömegű lőszer átadása-átvétele vasuti és
gépkocsi szállítási ágazatok találkozásánál
létrehozott anyagátadó helyen" című
cikkhez 1-3 mellékletek

KÁ-ON ANYAG ÁTADÁS-ÁTVÉTEL TECHNOLOGIAI FOLYAMATA

/:VÁLTOZAT:/

Egyszerre bevezetett járműcsoport
vételezési ideje /óra/

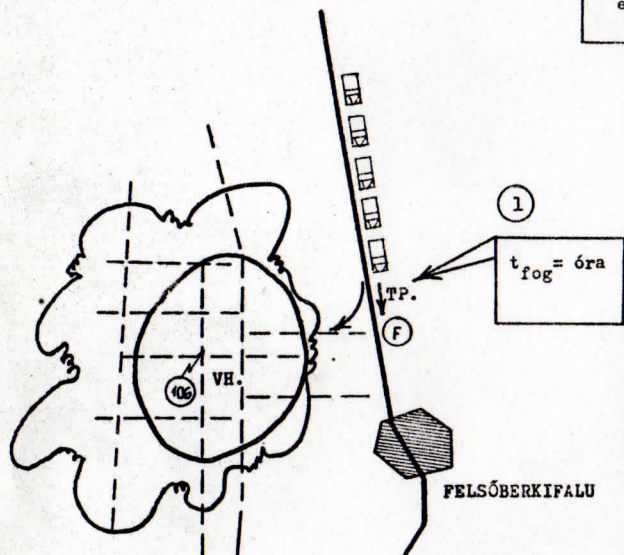
$$t_{\text{egyecs}} = t_{\text{fog}} + \frac{F_{\text{be}} \cdot k_o}{V_m} + \frac{q' / q'_a / \cdot t_r \cdot \mu}{i} + \frac{F_{\text{kiv}} \cdot k_o}{V_m} \text{ óra}$$

Egy anyagvonat kirakási ideje /óra/

$$T_{\text{vo}} = \frac{Q \cdot t_{\text{egyecs}} \cdot 2}{G_{\text{ü}} \cdot q \cdot r_e} \text{ óra}$$

Állomásra fogadható vonatok darabszáma

$$N_{\text{vo}} = \frac{24}{T_{\text{vo}} + \sum t_n} \text{ db;}$$

2

$$t_{\text{be}} = \frac{F_{\text{be}} \cdot k_o}{V_m} \text{ óra}$$

3

$$t_{\text{ra}} = \frac{q' / q'_a / \cdot t_r \cdot \mu}{i} \text{ óra}$$

4

$$t_n = \text{óra}$$

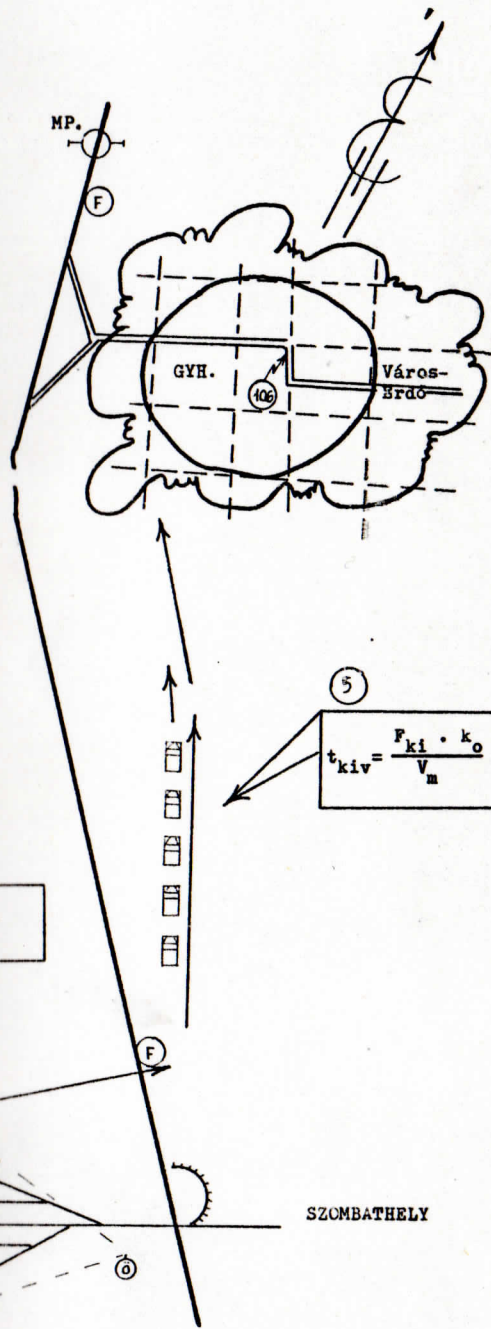
KÖRMEND vá.
Raktér 450 x 20 m

5

$$t_{\text{kiv}} = \frac{F_{\text{ki}} \cdot k_o}{V_m} \text{ óra}$$

SZENTGOTTHÁRD

SZOMBATHELY

ANYAGÁTADÁS-ÁTVÉTEL TECHNOLÓGIAI FOLYAMAT KIRAKÓ ÁLLOMÁSON

Technológiai folyamat						
Fsz.	Tevékenységi sorok	Végrehajtás ideje / óra /				
		Vételezők fogadási ideje a TP-on	Járművek rakodó frontra történő bevezetési ideje	Egy járműcsoport megrakási ideje	Utóműveletek ideje	Járműcsoport GYH-re történő kivezetésének ideje
		t_{fog}	$t_{be} = \frac{F_{be} \cdot k_o}{V_m}$	$t_{ra} = \frac{q' / q'_a / t_r \cdot \mu}{i}$	t_n	$t_{kiv} = \frac{F_{ki} \cdot k_o}{V_m}$
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.	Vételezők fogadása a TP-on, a vételezés jogi rendezése: - vételezendő anyagfajta, mennyiségének egyeztetése; - vételezés módjának rögzítése; stb.	Gyakorlati idő érték átlagosan 0,25 - 0,3 óra	→	→	→	→
2.	Járműcsoport rakodó frontba történő bevezetése.	→	- F_{be} - bevezetési távolság km-ben - k_o - egyenlőtlenlégi együttható /1,2-1,5/ - V_m - bevezetési sebesség km/óra	→	→	→
3.	A rakodó frontba bevezetett egy járműcsoport megrakása.	→	→	- q' - egy gk.raksúlya t - t_r - fajlagos rakodási idő ó/t - μ - biztonsági szorzó /1,2-2,0/ - i - egy rakodóálláson dolgozók létszáma fő	→	→
4.	Utómunkák végrehajtása: /végfalak felrakása, rögzítése stb./	→	→	→	Gyakorlati értéke 0,1-0,15 óra	→
5.	Járműcsoportnak a rakodó frontból történő kivezetése a GYH-re.	→	→	→	→	- F_{ki} - kivezetési távolság km - k_o - egyenlőtlenlégi együttható /1,2-1,5/ - V_m - kivezetési sebesség a rakodófront és a GYH. között. km/ó.

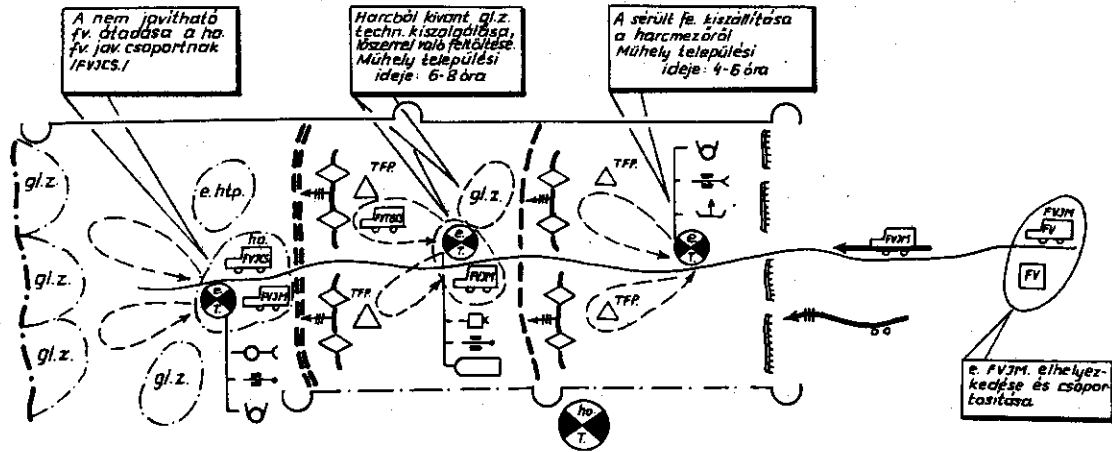
"Fegyverzettechnikai Biztosítás az ezred
támadóharcában" című cikkhez 1-3
ábrák és 2-3 táblázatok

Fő fegyver fajta	A művelet- szé tétel- érdekében végreha- tandó TRK fokozat	A műveletek végrehajtásához szükséges idő /óra/							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Lövész fegyverek	2.sz.ATE	M GP GPZ GP							
Aknavetők	2.sz.ATE	BZ 120 BK							
Tű. lövegek	2.sz.ATE	121 162 202							
Pet.lövegek	2.sz.ATE	509-9 57. Öspolá 57N 65N 65L							
Rpt.eszközök	1.sz.ATE	TESZ. Nolyvka							
Sorozatvetők	2.sz.ATE	BAP-21							
Lé. lövegek, lé.rak.fv.	2.sz.ATE	Sztrel-1 ZU-23-6 Sztrel-1 21Ka 22-60							
Opt.és infr.mű- szerek	2.sz.ATE	622-02 PTH ASZ KZ-2 Távérők							
Lokátorok	1.sz.ATE	E-2 RVZ-1 P-15 P-12 RHS-1							
Egyéb műszerek	1.sz.ATE	Hőmérő- állomás TNG							

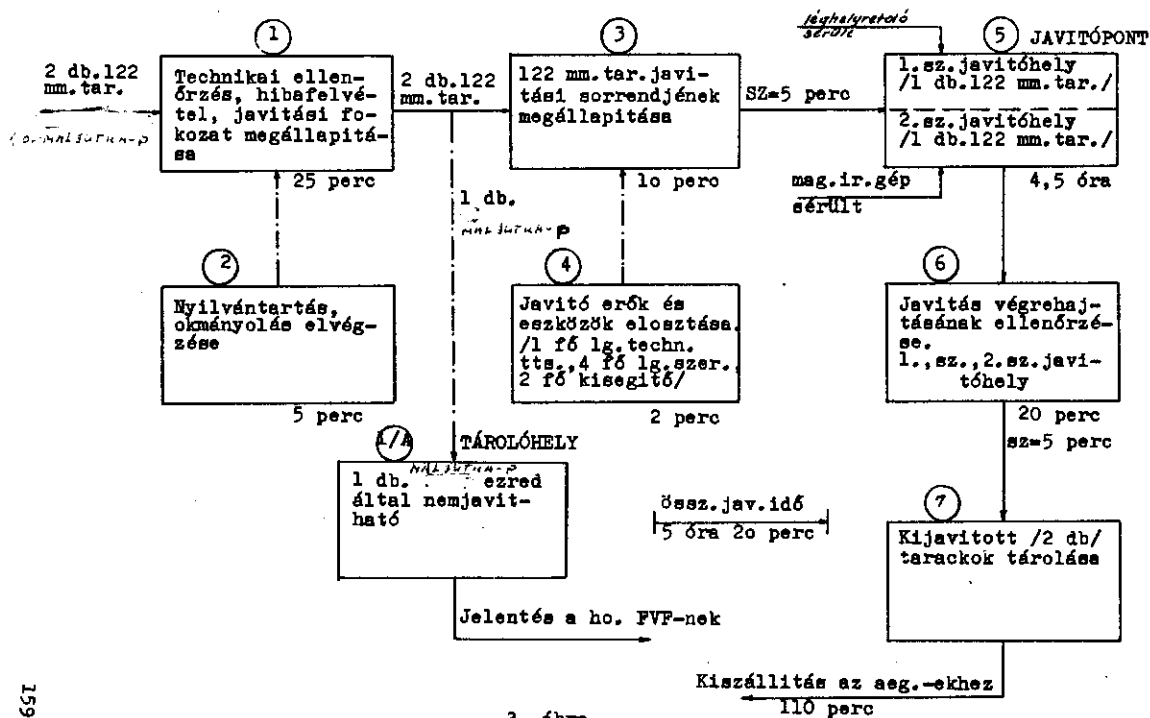
1. sz. ábra

TÁMADÓHARC FEGYVERZETTECHNIKAI BIZTOSÍTÁS RENDJE

2. ábra

A JAVÍTÁS MEGSZERVEZÉSÉNEK MODELLJE

3. ábra

A GL. E. FEGYVERZET JAVÍTÓ-KAPACITÁSA

3.sz.táblázat

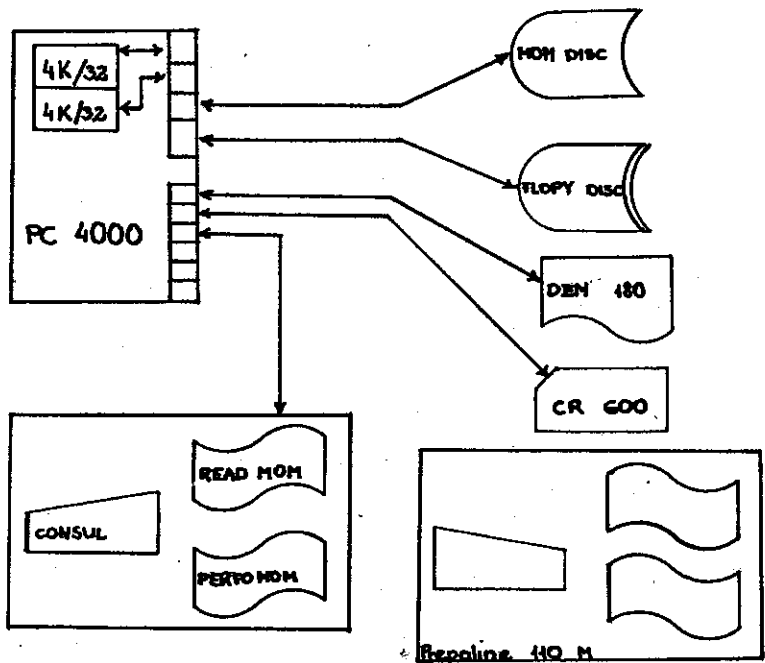
Megnevezés	A javítás időnormái /mó/		Szakállomány /fő/				Javitókapacitás /mó/		
	kis. jav.	köz. jav.	lőfe. jav. rlg.	av. lg. lőfe. jav. rlg.	Opt. inf. műsz. rpt. jav. rlg.	Összesen	8	10	12
Lövész fegyver /pt., gpi., gsz., PSZH., gp. RPG-7/	1,5	6,0	8			8	64	80	96
Aknavető és pct.gr.vető /82 mm-es, 120 mm-es SZPG-9/	4,0	25,0		4		4	32	40	48
Tű. és pct.lővegek /122 mm.tar., 57 mm.pct.é./	8,0	130,0		3		3	24	30	36
Rakéta páncéltörő /RP27, 9pile/ /MALZUTKA-P/	30,0	150,0			2	2	16	20	24
Légyvédelmi rakéta fegyver /Sztrela-1., Sztrela-2/	15,0	130,0		3		3	24	30	36
Optikai és infravöröszerk /tcs., PTM., ASZT., TZK., EM-61, ir. tcs./	4,0	37,0			8	8	64	80	96
Összesen:			8	10	10	28	224	280	336

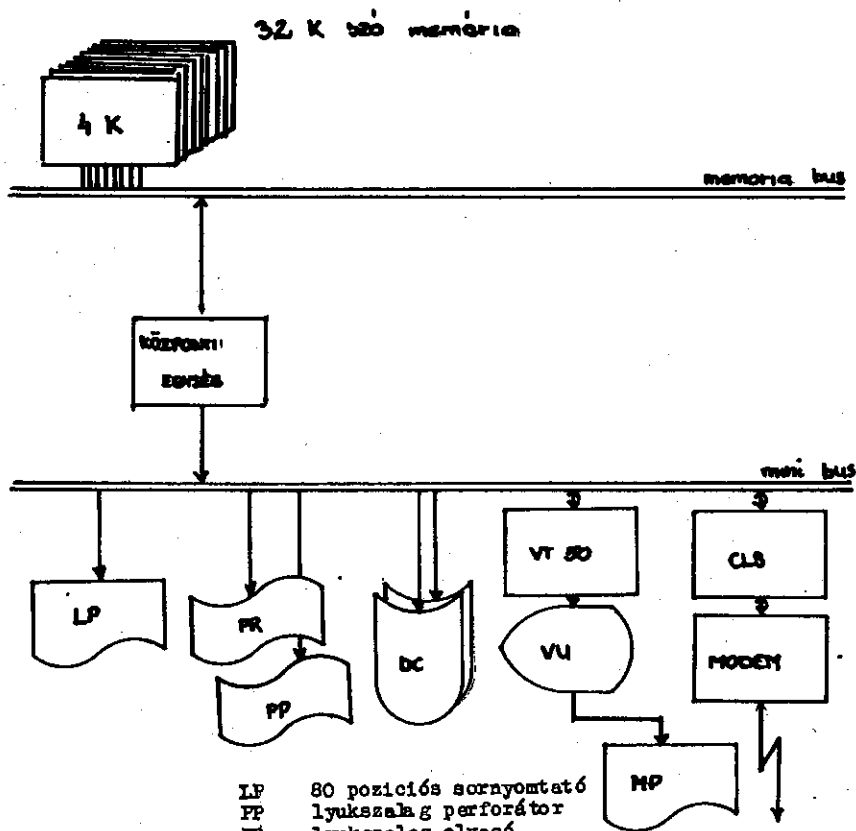

"Az MNHF-ség elektronikus számítás-
technikai eszközei; jelenlegi és
távlati felhasználásának" című
cikkhez 1-2 ábrák

1. ábra.

LP 80 pozíciós nyomtató
 PP lyukszalag perforátor
 PR lyukszalag olvasó
 DC MOMDISC
 VT50 Csoportvezérlő
 VU Alfa numerikus display
 MP matrixnyomtató
 CLS szinkron vonali illesztőberendezés
 MODEM 600/1200 B sebességgel.

2. ábra

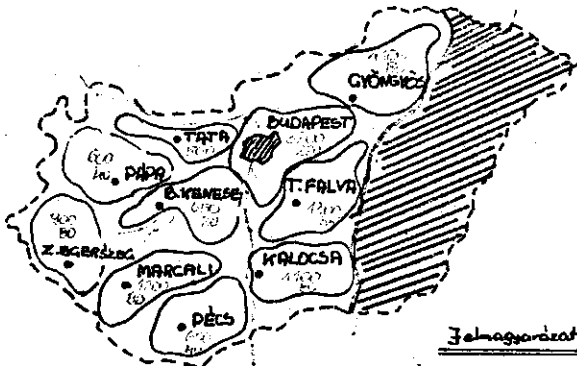
"A textiltisztító szolgáltatás helye és
szerepe a Magyar Néphadseregben"
címlő cikkhez vázlat

Mosás kg/év x	1 főre /lakosra/ jutó mosási szolgáltatás nagysága		
	Budapesten	Vidéken	MN-ben
	4,7	0,22	130,8

/A vegytisztítási mutatók a más mértékegységek miatt nem vehetők össze./

As eltérés nagymértékű, kielégítése nagy feladatokat ró az MN Textiltisztító és Javító Üzem igazgatóságára és üzemegységeire, melyek a vázlat szerinti helyőrségekben települtek:

x = 1972. évi adat

Felmagyarországot

- = mosás q/fő
- = vegytisztítás q/fő
- ⊗ = alkalmas terület